

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**İLKOKUL 4. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI METİNLERİNİN
KÜLTÜREL DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Hazırlayan
Naile ŞAHİN
108302031001

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Dr. Seyit EMİROĞLU

KONYA-2015

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı NAİLE SAHİN

Numarası 108302031001

Ana Bilim / Bilim Dalı İLKÖĞRETİM / SINIF ÖĞRETMENLİĞİ

Programı Tezli Yüksek Lisans

Tezin Adı İLKOKUL 4. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI METİNLERİNİN
KÜLTÜREL DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	NAİLE ŞAHİN
	Numarası	108302031001
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İLKÖĞRETİM / SINIF ÖĞRETMENLİĞİ
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	YRD. DOÇ. DR. SEYİT EMİROĞLU
Tezin Adı	İLKOKUL 4. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI METİNLERİNİN KÜLTÜREL DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan başlıklı bu çalışma ..9.../2.../2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

ilkokul 4. sınıf türkçe ders kitabı metinlerinin kültürel değerler açısından incelenmesi

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr.	Ali Berat Alptekin	
Doç. Dr.	Sabahattin Çiftçi	
Yrd. Doç. Dr.	Seyit Emiroğlu	

ÖNSÖZ

Bir milleti, millet yapan ve insanları biraraya getirerek birbirine bağlayan, diğer milletlerden ayıran her millete ait değerler, milli kültürü oluşturur. Toplumun her bireyi milli kültür değerlerini benimseyip koruyarak hayatlarını sürdürürler. Nesilden nesile aktarılan kültürel değerler bir toplumun benliğini oluşturur. Toplumların sahip olduğu milli değerler milletin geleceğini ve devamını sağlar.

Kültür aktarımını sağlamada öncelikli yer olarak aileyi, okul çağıyla birlikte ise yaygın eğitimi görebiliriz. Yaygın eğitimde okul ve öğretmenin yanı sıra özellikle Türkçe dersinin aktarım aracı olarak, kültürel değerlerin inceliklerini ve zenginliklerini kazandıran bir ders olduğunu söyleyebiliriz. Türkçe dersinin temel materyali olan ders kitapları metinlerinde kültür değerlerine yeterince yer verilmeli ve bu değerlere uygun metinler seçilmelidir. “İlkokul 4.Sınıf Türkçe Dersi Metinlerinin Kültürel Değerler Açısından İncelenmesi” çalışmada , Bilim ve Kültür Yayınları 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinde kültürel değerlere ne oranda yer verildiği ve bu değerlerin nasıl aktarıldığını incelenip, var olan duruma yönelik yeni önerilerin sunulması amaçlanmıştır.

Çalışmamın her aşamasında büyük emeği olan, bilgi, birikim ve tecrübelerini benden esirgemeyen tez danışmanım, değerli hocam Yrd. Dr. Seyit EMİROĞLU’na çok teşekkür ederim. Lisans döneminden beri bana yol gösteren, desteğiyle beni yüreklendiren Doç. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ hocama, çalışmalarımda ilgi ve yardımıyla bana rehberlik eden Araş. Gör. Mehmet AŞIKCAN hocama ve engin fikirleriyle idealist bir öğretmen olamamı sağlayan tüm fakülte hocalarıma teşekkür etmeyi borç bilirim. Tüm zorluklara rağmen beni bugünlere getiren, her zaman yanımda olan, yaşamımın en değerli insanları annem ve ablamlara, özellikle sabrı, azmi ve başarısıyla örnek aldığım ablam Ayfer ŞAHİN’e çok teşekkür ederim.

Naile ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Sınırlılıklar	3

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı	4
2.2. Türkçe Öğretiminde Kültürel Değerler.....	6
2.3. Türk Milli Kültürü ve Türk Milli Kültürü Unsurları	8
2.3.1. Türk Milli Kültürü	8
2.3.2. Türk Milli Kültürü Unsurları	10
2.3.2.1. Dil	10
2.3.2.1.1. Deyim.....	12
2.3.2.1.2. Atasözü	12
2.3.2.1.3. Mecazi İfadeler	13
2.3.2.1.4. Özdeyiş	14
2.3.2.1.5. Ağız Özellikleri.....	14
2.3.2.1.6. İkilemeler	14
2.3.2.1.7. Yansımalar	15
2.3.2.1.8. Kalıp Sözler	15
2.3.2.2. Din	16
2.3.2.2.1. Dini İfade ve Terimler	16
2.3.2.3. Tarih.....	17
2.3.2.3.1. Tarihi Olaylar.....	17
2.3.2.3.2. Tarihi Şahsiyetler	18
2.3.2.3.3. Tarihi ve Turistik Yerler	18
2.3.2.4. Örf ve Adetler	19
2.3.2.4.1. Selamlaşma	19
2.3.2.4.2. Komşuluk.....	20

2.3.2.4.3. Yemek ve Sofra Düzeni	20
2.3.2.4.4. Misafirperverlik ve İkram	20
2.3.2.4.5. Kadına Saygı	21
2.3.2.4.6. Evlilik	21
2.3.2.4.7. Lakap Takma	22
2.3.2.4.8. Giyim Kuşam	22
2.3.2.4.9. Spor	22
2.3.2.4.10. Diğer Örf ve Adetler	23
2.3.2.5. Sanat	23
2.3.2.5.1. Mimari	24
2.3.2.5.2. Plastik Sanatlar	24
2.3.2.5.3. Müzik	25
2.3.2.5.4. Edebiyat	25
2.3.2.5.5. Seyirlik Oyunlar	26
2.3.2.6. Vatan	27
2.3.2.6.1. Vatan Bilinci	27
2.3.2.6.2. Bayrak	27
2.3.2.6.3. Askerlik	28
2.3.2.6.4. Milli Bayramlar	28
2.3.2.6.5. Şehirler	29
2.3.2.7. Aile	29
2.3.2.7.1. Aile Yapısı	29
2.3.2.7.2. Ailevi Sorumluluklar	30
2.3.2.7.3. Akraba İlişkileri	31
2.3.2.8. Ahlak	31
2.3.2.8.1. Bireysel Ahlak	31
2.3.2.8.2. Toplumsal Ahlak	32
2.4. İlgili Araştırmalar	33

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	36
3.2. Çalışma Grubu	36
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	36

IV. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

METİNLERİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Tespit Edilen Kültürel Değerler	38
---	----

V. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER	204
5.1.Sonuç	204
5.2. Öneriler	207
KAYNAKLAR	209

ÖZET

İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Kültürel Değerler Açısından İncelenmesi

Naile ŞAHİN

İlköğretim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2015

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Seyit EMİROĞLU

Bu çalışmanın amacı, ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki kültürel değerleri tespit etmek, bu değerlerin nasıl ve ne oranda örneklediğini incelemektir. Çalışmanın evrenini, incelenen Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada evrenin tamamı değerlendirilmiş ayrıca örnekleme yoluna gidilmemiştir.

Bu çalışmada, literatürden yararlanılarak ve uzman görüşü alınarak kültürel değerler listesi oluşturulmuş ve Türkçe ders kitabı incelendikçe bu liste şekillendirilmiştir. Türkçe ders kitabı metinleri bu kültürel değerler listesine göre incelenmiştir. Çalışma, beş bölümden oluşmuştur. Birinci bölümünde problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın önemi ve sınırlılıkları belirtilmiştir. İkinci bölümde Türkçe Öğretimi ve Türkçe Öğretiminde Kültürel Değerler açıklanmış, Türk Milli Kültürü ile Türk Milli Kültür Unsurları tanımlanarak, önemi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemine yer verilmiş. Dördüncü bölümde Türkçe dersi metinleri ile metinlerde tespit edilen değerler gösterilmiştir. Beşinci bölümde ise elde edilen sonuçlarla öneriler sunulmuştur.

Türkçe ders kitabında sekiz tema, her temada altı metin bulunmaktadır. Bu çalışma sonucunda, incelenen ders kitabı metinlerinde dil, din, tarih, örf ve âdetler, sanat, vatan, aile ve ahlak ile ilgili kültürel değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Metinlerde daha çok dil ve vatan unsurlarına rastlanılmış, diğer kültür unsurlarının metinlerde dağılım sayıları yaklaşık olarak aynı olduğu belirlenmiştir. İncelenen kültürel değerlerin bazı temalarda dağılımı orantılı iken, bazı temalarda dil unsuruyla birlikte farklı en fazla üç unsur tespit edilmiştir. Çocuklara kültür aktarımını sağlayan metinlerde, dil dışında diğer kültürel değerlerin yeterli seviyede olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Milli Kültür, Kültürel Değerler, Değer Aktarımı, Türkçe Öğretimi, Ders Kitabı

ABSTRACT

EXAMINATION OF TEXTS IN PRIMARY GRADE 4 TURKISH TEXTBOOK IN TERMS OF CULTURAL VALUES

Naile ŞAHİN

Department of Primary Education, Master's Thesis, 2015

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Seyit EMİROĞLU

The aim of this study was to determine cultural values in Primary Grade 4 Turkish Textbook and to examine to what extent these values sample and how to transfer them. Universe of the study consists of Turkish Textbook examined. Whole universe was evaluated in this study and also, any additional sampling did not make.

In this study, list of cultural values were created by benefiting from literature and receiving expert opinions, and this list was formed as long as Turkish Textbook examined. Texts in Turkish Textbook were analyzed according to the list of these cultural values. The study consists of five sections. Problem status, problem statement, the importance of research and its limitations were stated in the first section. In the second one, it was explained Turkish Education and Cultural Values in Turkish Education, and it was put their emphasis on by identifying Turkish National Culture and the Turkish National Cultural Elements. The method of study was dealt in the third one. In the fourth one, texts in Turkish Textbooks and the values determined in these texts were handled. In the fifth one, suggestions were put forward according to the results obtained.

There are eight themes in Turkish Textbook and six texts are found in each theme. As a result of this study, it was determined that cultural values related to language, religion, history, manners and customs, art, homeland, family and morality were discussed in texts of textbooks examined. It was established that the elements language and homeland are mainly discovered in the texts, and number of distribution of other cultural elements in the texts is approximately the same. It was determined that while distribution of cultural values examined is proportional in some themes, maximal different three elements together with the linguistic element are in some themes. It was detected that other cultural values, except for the language, are not at the sufficient level in the texts that enable children to transfer culture.

Key Words: National Culture, Cultural Values, Value Transfer, Turkish Education, Textbook

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı ve önemi üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Gelişen dünyada, milli kimliğini koruyarak, değişime ve gelişmelere ayak uydurabilen bir nesil yetiştirmenin zorluklarını eğitimciler bilmektedir. Bir yanda, hızla değişen ve ilerleyen teknolojik çağın, toplum yapısındaki sosyolojik ve kültürel değişiklikleri, diğer yanda ise devleti ayakta tutan milli birlik ve beraberlik duygusunu genç nesillere aşılama sorumluluğu var. Küreselleşmenin farkedilemeyecek bir hızda hayata dahil olduğu ve hayatı çeşitli yönlerden etkilediği günümüzde, kültüre daha fazla sahip çıkma ve koruma bilinci önem kazanmaktadır. Önüne geçilemeyecek olan bu sürecin ve bu süreçte yaşanan değişikliklerin tartışılması, değerlendirilmesi, kültür ve kültürel miras yönünden derinlemesine ele alınması gerekmektedir.

Atatürk, kültürü, toplum faaliyetlerinin tümü olarak ele aldığı gibi, toplumu oluşturan bireylerin çeşitli durumlar karşısında zihinsel bir vaziyet alışı; insan zihnini süsleyen bilgi dağarcığının içerdiği ve özellikle, insan zihnindeki özümlemiş ve bütünleşmiş bilgi birikimi olarak da tanımlamaktadır (Akt.: Sayılı, 1990: 326).

Bilgiyi, sanatı, ahlakı, örf ve adetleri, insanın içinde yaşadığı toplumdaki kazandığı bütün yetenek ve alışkanlıkları kapsayan, atalardan miras kalan maddi-manevi değerler bütünü olan kültür, millet kavramının temellerinden biridir (Güvenç, 1970: 11; Kafesoğlu, 1995: 15, Akt.: Kolaç, 2009). Bu değerler bir sonraki kuşaklara aktarılmadığında kültür olma özelliği kazanamaz.

Güvenç (2004: 85) ise kültürü “Toplumların kendisini oluşturan bireylere belli bir kültürü aktarma, kazandırma, toplumun istediği insanı eğitip yaratma ve onu denetim altında tutarak, kültürel birlik ve beraberliği sağlama, bu yolla da toplumsal barış ve huzuru sağlama süreci” olarak tanımlar. Bu sürecin gerçekleştiği yerlerden

biri de örgün eğitim kurumlarıdır. Eğitimin en önemli işlevlerinden biri de kültür aktarımını sağlamasıdır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2005: 3) öğrencilerin “dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık haline getiren, estetik zevk kazanmış ve milli değerlere duyarlı bireyler” olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle Türkçe öğretiminde temel kullanılan metinlerin özellikle değer aktarımında önemi çok büyüktür. Kavcar'a göre “Edebiyat eseri, insanı ve çevresini tanıtır. İnsanın kendisiyle, başkalarıyla, doğal ve toplumsal çevresiyle çatışmalarını yansıtır. Edebiyat eserleri hem bireysel hem de toplumsal hayatla ilgili olarak iyiye, güzele, doğruya yönelme ve yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir” diyerek edebî metnin önemini ortaya koyar (Kavcar, 1999: 6, Akt.: Sinan, 2006).

1.2. Problem Cümlesi

Bilim ve Kültür Yayınları İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinin içerdiği kültürel değerler nelerdir, tespit edilen kültürel değerler nasıl ve ne oranda örneklendirilmiştir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kültürel kimliğin oluşmasında bu kadar önemli bir yere sahip olan milli kültürün yeni nesillere aktarılmasının yolu dil öğretimi olduğuna göre, Türkçe öğretimi çalışmaları ve Türkçe öğretiminde kültür aktarımı daha dikkatli ve daha özenli yapılmalıdır. Atatürk'ün “Yetiyecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye'nin istiklaline, kendi benliğine ve milli geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir” (Budak, 2003: 16) sözü, çocuk eğitiminde dikkat edilmesi gereken husustur.

Bir milleti ayakta tutan, fertleri birbirine bağlayan, sosyal hayatı düzenleyen ve devam ettiren, milli şuuru besleyen bir unsur olarak dilin oynadığı rol çok

büyüktür (Aral, 2008). Yeni nesillere milli, ahlaki, kültürel ve manevi değerlerin verilmesi konusunda en kuvvetli kaynak dildir. Bu nedenle Türkçe öğretimine gerekli önem verilmeli, kullanılacak metinlerin seçimi konusunda dikkat edilmelidir.

1.4. Sınırlılıklar

2010-2011 Eğitim-Öğretim yılı için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından önerilen “Bilim ve Kültür Yayınları İlköğretim 4.Sınıf Türkçe Ders Kitabı” çeviri metinler hariç diğer metinlerle,

Türk milli eğitimin genel amaçlarından, “Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan” olan bu maddesinde ifade edilen kültürel değerlerle,

Mehmet Kaplan’ın (1987) “Türk Milletinin Kültürel Değerleri” kitabında belirlediği ve İsmail Altunel’in (1991) “Milli Birlik Açısından Kültür Değerlerimiz” makalesinde yer alan kültürel unsurlar çerçevesiyle,

Bu çalışma, kültür ve kültürel değerlerin açıklanarak kültürel kimlik gelişiminde kültür aktarımının önemi ile ilköğretim okullarında verilen Türkçe dersinde kullanılması gereken Türk kültür unsurlarının tespit edilmesi konularıyla sınırlıdır.

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı

Mevcut eğitim programlarının günümüz çağının ihtiyaçlarını karşılamamasından dolayı; yapılandırmacı yaklaşımın, çoklu zeka yaklaşımının ve bireysel farklılıkların dikkate alındığı eğitim yaklaşımlarını temele alan ilköğretim programları geliştirilmiştir.

2005–2006 öğretim yılında uygulamaya başlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (1–5. sınıflar) vizyonu şu şekilde ifade edilmiştir: “Türkçe Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini kazanmaları; bu becerileri kullanarak kendilerini bilişsel, sosyal ve duygusal yönlerden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma yazma alışkanlığı edinmeleri amacıyla hazırlanmıştır” (MEB, 2005: 4).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe öğretiminin amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğrencilerin;

1. Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirmek,

2. Türkçeyi sevdirmek, doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak,

3. Zihinsel gelişimlerine uygun olarak anlama, sıralama, sınıflandırma, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmek,

4. Metinler arası düşünme becerilerini geliştirerek söz varlığını zenginleştirmek,

5. Eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, işbirliği yapma, problem çözme ve girişimcilik becerilerini geliştirmek,

6. Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerini geliştirmek,
7. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek,
8. Bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirmek,
9. Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajları sorgulama becerilerini geliştirmek,
10. Kişisel, sosyal kültürel, ekonomik ve politik yönlerden gelişmelerini sağlamak,
11. Milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak,
12. Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımlarını sağlamak,
13. Okuma sevgisini ve alışkanlığını kazandırmaktır” (MEB, 2005: 6).

“Türkçe Öğretim Programı’nın hazırlanmasında düşünme, anlama, sorgulama, inceleme, araştırma, keşfetme, günlük hayatla ilişkilendirme ve değerlendirme gibi çalışmaları içeren tematik yaklaşım benimsenmiştir. Tematik yaklaşımda ele alınan temalar öğrencilerin edindikleri bilgi ve becerileri genişletme, düzenleme, zihinde yapılandırma ve günlük hayata aktarma olanakları sağlamaktadırlar. Böylece öğrenilen bilgi ve becerilerin uygulanabilirliği artmaktadır. Tematik yaklaşımın gereği olarak temaların belirlenmesi yoluna gidilmiş ve bu amaçla Türkçe Öğretim Programı’nda zorunlu ve seçmeli temalar belirlenmiştir. Her tema içerisinde ele alınacak içerik önerileri sunulmuştur. Türkçe (1-5) Öğretim Programı çerçevesinde bir eğitim-öğretim yılı içerisinde ele alınacak tema sayısı sekiz olarak belirlenmiştir. Bu sekiz temanın dördü zorunlu, dördü ise seçmelidir. Zorunlu temalar; Atatürk, Değerlerimiz, Sağlık ve Çevre, Birey ve Toplum. Diğer dört tema ise Seçmeli Temalar; Güzel Ülkem Türkiye, Yenilikler ve Gelişmeler, Oyun ve Spor, Dünyamız ve Uzay, Üretim Tüketim ve Verimlilik, Hayal Gücü, Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Doğal Afetler,

Güzel Sanatlar veya yeni temalar da belirlenebilir. Yeni temalar belirlenirken seçmeli temaların birleştirilmesi yoluna gidilmemelidir. Seçilecek temalar ve konular, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Milli Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olmalıdır ” (Vural, 2008: 81).

2.2. Türkçe Öğretiminde Kültürel Değerler

2005 İlköğretim Programı'nda “Genel Amaçlar” kısmında yer alan dört madde kültür aktarımını zorunlu kılmaktadır:

“2. Türkçeyi sevdirmek, doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak,”

“10. Kişisel, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yönlerden gelişmelerini sağlamak,”

“11. Milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; milli duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,”

“12. Yazılı ve sözlü ürünlerde Türk ve Dünya kültürünü tanımalarını sağlamak” (MEB, 2005).

Programın bu amaçları, Türkçe derslerinin, kültür aktarımı yapmak için en uygun ders olduğunu göstermektedir. Türkçe derslerinde kullanılan metinler, kültür aktarımının en önemli materyalleridir. Kültür, bütün özellikleri ile dile yansır ve malzemesi dil olan edebiyat, kültürü eğitimin temeline yerleştirir. Edebiyat eserlerinin, materyal olarak kullanıldığı Türkçe derslerinde kültür, bu materyaller sayesinde en canlı haliyle öğrencilere sunulur. Derslerde kullanılan edebi metinler, kültürün bütün unsurlarını, eğitim ortamlarına taşıyabilme kabiliyetine sahiptir. Böylece öğrenciler, hem kendi kültürüne hem de dünya kültürüne ait unsurları tanıma ve bunları karşılaştırma fırsatı bulur (Melanlıoğlu, 2008).

Programın (MEB, 2005) “Atatürkçülük ile İlgili Kazanımlar” kısmında “Atatürkçü Düşünce Sisteminde Yer Alan Konular” başlığı altında:

“Milli Tarih: Atatürk'ün milli tarihimize önem verdiğiine ilişkin farklı kaynaklardan bilgileri derleyerek özetler.

Atatürk ve Güzel Sanatlar: Atatürk'ün milletlerin tanınmasında güzel sanatların rolüne ilişkin düşüncelerini yorumlar. Atatürk'ün milletlerin tanınmasında

güzel sanatların rolü ve yerine verdiği önemi benimseyerek tiyatro izlemekten zevk alır.

Milli Kültür: Milli kültürün korunmasında dilin önemini anlatan metinler okur. Milli kültürün korunmasında dilin önemini sözlü/ yazılı anlatır” şeklinde açıklamalar, Atatürk’ün bu konu hakkındaki görüşlerini gösterir.

2005 programının içeriği birtakım temalarla oluşturulmuştur. Programda dördü zorunlu, dördü seçmeli olmak üzere toplam sekiz tema vardır. Temaların tamamında “İçerik Önerileri” başlığı altında konular önerilmiştir; ancak bunlar zorunlu değildir. Bu temalar içerisinde yer alan “Değerlerimiz, Güzel Ülkem Türkiye ve Güzel Sanatlar” şeklinde ifade edilen temalar kültür aktarımı içerisinde ele alınabilir (MEB, 2005).

Türkçe öğretiminde kültür aktarımı yapılması, ferdin topluma uyumunu sağlamak için gereklidir. “Çocuk doğduğu zaman, içinde yaşadığı toplumun toplumsal kurallarını ve kültürel değerlerini bilmez. Çocuğun toplumsal kuralları ve ilkeleri öğrenmesi ve benimsemesi, sosyalleştirme sonucu gerçekleşir” (İnanç, 2004: 10). Sosyalleşme için çocuk milletin kültürel değerlerini öğrenip benimsediği sürece milletin bir üyesi olduğunu kavrar ve milletin değerlerine bağlanır.

Türkçe öğretimi sırasında yapılan kültür aktarımı, ferdin topluma uyumu için önemli olduğu kadar, kendi kişisel gelişimi için de önemlidir. “Bir çocuk dünyaya geldikten sonra aile, okul, iş yeri, çarşı vesair vasıtalarla, içinde yaşadığı toplumun kültürünü alır, şahsiyetine mal eder. Çocuk bu suretle içinde doğduğu ve yaşadığı toplumun bir uzvu ve temsilcisi olur. Bir millete mensup olan her fert o milletin kültürünü, dilini, dinini, zevkini, inançlarını, örf ve adetlerini, beraberinde taşır. Kültür fertleri aşan, fertlere şekil, yön ve şahsiyet veren bir varlıktır” (Kaplan, 2004: 26).

Örgün eğitim kurumlarında çeşitli dersler aracılığıyla, belirlenen amaçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır. Eğitimin işlevlerinden biri kültür aktarımını sağlamasıdır. Özbay, dil kültür ilişkisini “Dil, toplumla fert arasında kültür iletişimini sağlayan köprü vazifesini de üstlenmektedir. Toplumlar sahip oldukları kültürü, dil aracılığıyla bugüne yaymakta ve geleceğe taşımaktadır. Ana dil öğretimi, sadece bir dil ya da dil

bilgisi öğretimi değil, bir millete ait değerlerin benimsetilmesi işidir. Millete ait değerler ise edebî metinlerle yaşatılır ve geleceğe aktarılır. Bu nedenle ana dili öğretiminde temel materyal olarak kullanılan metinlerin özellikle değer aktarımında önemi çok büyüktür” şeklinde ifade etmiştir (Özbay ve Karakuş, 2011: 23-24).

2.3. Türk Milli Kültürü ve Türk Milli Kültürü Unsurları

2.3.1. Türk Milli Kültürü

Kültürün, Türkçe sözlükte çeşitli tanımları yapılmıştır:

1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddî ve manevî değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.

2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.

3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi.

4. Bireyin kazandığı bilgi.

5. Tarım.

6. Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme (TDK, 2014).

Kültür; dili, musikiyi, mimariyi, dağı, taşı her şeyden önce insanı işlemek, bunları ulaşabilecekleri en yüksek, en güzel, en ince noktaya kadar ulaştırmaktır (Kaplan, 1976: 67).

Gökalp'e (2005: 39) göre “hars” adını verdiği kültürün, bütün toplumsal hayatları içine aldığı belirtir ve toplumsal hayatların; dinsel hayat, ahlaksal hayat, hukuksal hayat, kurgusal hayat, sanatsal hayat, iktisadi hayat, dilsel hayat, bilimsel hayattan oluştuğunu ifade eder.

Kafesoğlu'na (1995: 16) göre “Belirli bir topluluğa ait sosyal davranış ve teknik kuruluşlar kültürü meydana getirir” diyerek kültürü açıklar.

Kültür, bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları, itiyatları, kıymet ölçülerini, umumi görüş ve zihniyet ile her nevi davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlarla birlikte, o cemiyet mensuplarının ekserinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder (Turhan, 2002: 48).

E. B. Tylor'a göre, "kültür; bilgiyi, imanı, sanatı, ahlakı, örf ve adetleri, ferdin mensup olduğu cemiyetin bir uzvu olması itibariyle kazandığı itiyatlarını ve bütün diğer maharetlerini ihtiva eden gayet girift bir bütündür" (Akt.: Turhan, 2002: 37).

Kültürün en önemli özelliği milli bir karakter taşımasıdır (Memiş, 2003). Kültürel kimlik, millete ait kimliktir. Milleti diğer milletlerden farklı kılan özelliklerin bütünüdür. Bir başka ifadeyle kültürel kimlik; ferdi, diğer milletlere mensup olan fertlerden farklı kılan; dil, din, tarih ve diğer kültür unsurlarının ferdin tutum ve davranışlarına yansımaları neticesinde oluşan; bir millete mensubiyeti gösteren özellikler bütünüdür. Her toplum kendi içinde yaşayan ve yetişen bireylere, kendine özgü bir kişilik ve buna bağlı bir kültürel kimlik kazandırır (Aşkun, 1990: 32). Toplumların da kimlikleri vardır ki buna milli kimlik, diğer bir söyleyişle "kültürel kimlik" denir. Kültürel kimliğin kaynakları hakkında Tural'ın (1992: 79) görüşleri şu şekildedir:

"Kültürel kimliğimizi oluşturan beş ana kaynak var:

1. Tarih içinden süzülüp gelen, tabii gelişmelerle şekillenen gelenek ve göreneklerimizin yol açtığı değer, norm ve sosyal kontrol unsurları.
2. Dini hayatımızın, inançlarımızın sebep olduğu, değer, norm ve sosyal kontrol unsurları.
3. Alay edilme, gülünç düşme korkusunun doğurduğu, değer, norm ve sosyal kontrol unsurları.
4. Kanun, tüzük, yönetmeliklerin (yazılı hukukun) telkin ettiği değer, norm ve sosyal kontrol unsurları.

5. Kendi kültürümüzün dışından gelen, bazen iktibas ettiğimiz, bazen bünyemize uygun hale getirmeyi, belli bir oranda becerdiğimiz değer, norm ve sosyal kontrol unsurları.

Bu beş kaynaktan gelen ve bize Türk ve Müslüman kimliğini kazandıran değerler, normlar ve sosyal denetim mekanizmaları, kişiyi toplumda ahenkli hale getirmeye çalışıyor.”

Kültürel kimlik, doğuştan gelmeyip daha sonra öğrenilenlerle gelişir. Kültürel kimlik, milletin maddi ve manevi değerlerinden, örf ve adetlerinden, güzel sanatlarından, inançlarından, edebiyatından, müziğinden, ana dilinden, mimarisinden, tarihinden ve diğer bütün milli değerlerinden zevk almayla, bunları kabullenip kendi varlığını bunlarla ifade edebilmekle alakalıdır (Erkal, 2000: 150).

2.3.2. Türk Milli Kültürü Unsurları

2.3.2.1. Dil

Timurtaş’a (1980: 42) göre “Dil, uzun bir zaman içerisinde ve çeşitli tarih, coğrafya ve kültür şartları altında meydana gelmiş; içtimai yönü ağır basan tabii bir varlıktır.”

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendi kanunları içerisinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık, milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese, seslerden örülmüş muazzam bir yapı, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli bir iş ve sözleşmeler sistemidir” (Ergin, 1999: 3).

Özbay’a (2008: 1-2) göre, dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en yaygın ve en güçlü araçtır. Bu araç, hayatın hemen bütün alanlarında çeşitli düşünceleri, duyguları, tutumları, inançları, değer yargılarını anlama ve anlatmada; yaşanan olaylarla ilgili bilgileri, kültür birikimini aktarmada kullanılmaktadır.

Dil ile kültür arasındaki bağlar oldukça kuvvetlidir. Diğer kültür öğeleri ile kıyaslanacak olursa dil, kültürün oluşumunda ve gelişmesinde daha etkili bir unsurdur. Hangi düzeyde değerlendirilirse değerlendirilsin, kültürün kuruluşunda dil önemli bir rol oynar (Uygur, 2006: 19). Bu nedenle dil, kültürün değerlendirilmesi

gereken ilk unsurdur. Dil, ulusal varlığın, birliğin ve kültürün temelidir. Dil, toplumsal iletişimi sağlarken geçmişle geleceği birleştirir, ulusal değerleri ve kimliği yaratır, “Dil” in ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı, insanın, insan olma sürecinde hep üzerinde durduğu, düşünürlerin her zaman ele aldığı en temel soruların başında gelmiştir. Dil biliminde “dil” için yapılan yüzlerce tanımlama arasında en yaygın kabul görenlerden birisinde, dil “bir halka sözlü ve yazılı biçimde iletişim aracı olarak hizmet eden, sesler, kelimeler, onlara bağlanmış anlamlar ve kurallar sistemi” (Ülkü, 2005) olarak tanımlanmaktadır.

Dil, kültürün en büyük, en başta gelen unsurlarından biri olduğu gibi diğer kültür unsurlarının da geçmişten geleceğe taşıyıcısıdır. Milletlerin ve fertlerin en belirgin özelliği, milli dilleridir. Milletler dillerini koruyabildikleri sürece varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Tarih, dilini kaybeden milletlerin bir süre sonra kendi varlıklarını da kaybettiğinin örnekleriyle doludur. “Bizzat dil de dahil olmak üzere, din, tarih, edebiyat, musiki ve plastik sanatlar, hatta şehirler, gelenekler, maddi unsurlar gibi bir milletin kültür değerleri dilde yaşar, akislerini dilde bulur. Hepsinin korunması dil ile mümkündür” (Emil, 1990: 122).

Milli varlığın tarihi derinliği de dilde gözlenebilir. Tarih boyunca millete var olma azmi veren kültürel ortaklıklar nesilden nesile aktarılırken dilde yer edinir. Milletlerin dilleri incelendiğinde o milletin tarih boyunca nelere önem verdiği, nelere ihtiyaç duyduğu, nelerden hoşlandığı, kültürlerinde neyin önemli yer tuttuğu rahatlıkla anlaşılabilir. “Her millet dilini kendi ihtiyaçlarına, kültür ve medeniyet seviyesine, zevkine göre yaratır. Dil tıpkı ev gibi bir milletin duygu, düşünce ve hayatının barınağı, korunağıdır” (Kaplan, 2004: 143).

Dil, toplumun dünü, bugünü ve yarını arasındaki bağı kurabilecek en kuvvetli kültür unsurudur (Temizyürek, 2001: 404). Dilin bu özelliği, millet için hayati bir önem taşımaktadır. Dil kültürü kişiden kişiye ve nesilden nesile aktararak fertler arasında olduğu gibi, nesiller arasında da milli bütünlüğü, kültür birliğini temin eder.

Dilin içerisinde bulunup da kültür içinde değerlendirilebilecek yapılar da vardır. Atasözleri, deyimler, benzetmeler, kalıp sözler her milletin ayrı bir bakış

açısının, inanç yapısının, değerler sisteminin, ifade gücü ve becerisinin olduğunu gösterir. Her dilin, öfkesini, sevincini, korkusunu, sevgisini, tasasını, saygısını ifade şekli, dil yapısı içindeki zenginliği farklıdır. “Bazı diller soyutta, bazı diller somutta zengindir. Bazılarında duygu ifadelerinin zenginliği, bazılarında tarafsızlık hatta soğukluk vardır” (Kösoğlu, 2002: 166).

Dil ile kültür unsurları arasında ilişki aynı zamanda kültürün bazı unsurlarının varlığını ve devamlılığını korumakla da ilişkilidir. Toplumsal yaşamda önemli olan değerler, örf ve adetler, gelenek ve görenekler dil vasıtası ile var olur ve nesilden nesile dil ile aktarılır. Akarsu’ya (1998: 89) göre: “Töre ve görenekler, geleneklerle ilgili kuruluşlardır, önceki kuşaklardan aldığımız ve yarın ki kuşaklara aktaracağımız geleneklerle kurulmuştur. Bir kuşaktan öteki kuşağa aktarılma ise ancak bir bildirme ile olabilir. Bunu da ancak dil başarır.”

2.3.2.1.1.Deyim

Deyimler “Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği” olarak tanımlanır (TDK, 2014).

Aksoy’a (1984: 49) göre “Çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük toplulukları” şeklinde tanımlamıştır.

Deyimler, toplumun duygu ve düşüncelerini yansıtan, dile zenginlik katan toplumun ortak malı olan dil unsurlarındandır. Türkçe dili, anlam derinliği ve zenginliği yaratan deyimler yönünden oldukça zengindir (Kan, 2010: 16).

2.3.2.1.2.Atasözü

Nesilden nesile geçerek bugüne ulaşan ve atalarımızın hayat tecrübelerini, düşünce ve anlayışlarını öğüt halinde anlatan ve milletin ortak malı olan yalın sözlere atasözü denmektedir (Gözler, 1991: 171).

Aksoy, atasözünü “Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce veya öğüt olarak düsturlaştırılan ve kalıplaşmış şekilleri bulunan öz sözler” biçiminde tanımlamıştır (Aksoy, 1988: 140).

Atasözleri tarihin en eski zamanlarından beri süregelen Türk düşüncesinin, Türk'ün hayata ve dünyaya bakışının, Türk muhakeme gücünün, Türk ifadesinin eşsiz birer numunesidir (Doğan, 2001: 326). Kültür yüzyıllar boyu oluşan bir birikimdir. Bu kültürel birikimin dilde ki karşılığı olan unsurlarına atasözleri örnek gösterilebilir. Türk milletinin yaşayarak biriktirdiği deneyimlerini ifade eden, eğitici öğretici sözlerdir.

2.3.2.1.3.Mecazi İfadeler

Dil ve düşünce arasındaki ilişki, dil ve kültür arasındaki ilişki gibi karmaşık ve iç içe geçmiş bir görüntü sergiler. “Düşünce ile dili, dil ile düşünceyi birbirinden ayırmak imkansızdır. Kelimelerimiz bir bakıma duygu ve düşüncelerimizin dışı uzanmış görüntüleri, zihindeki kavramların ses kalıbına dökülmüş sembolleridir. Duygu ve düşüncelerdeki genişlik, derinlik ve anlamlılık, ifadesini ancak dil ile gerçekleştirebilir” (Özbay, 2002: 112).

Mecaz, sözcüğün gerçek anlamından uzaklaşarak kazandığı yeni anlamdır. Mecaz, Türkçe Sözlük'te “Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz” biçiminde tanımlanmıştır (TDK, 2014).

Alkayış'a (2004: 173) göre “Bir ilgi ya da benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan sözlere mecaz denir. Bir dilde yer alan mecazların çokluğu, o dilin çeşitli bakımlardan gelişmiş olduğunu gösterir. Türkçede kullanılan sözlerin çoğunda mecazî bir yön bulunmaktadır. Atasözleri, deyimler, kalıplaşmış sözler, ikilemeler, birleşik fiiller... bunlardan bazılarıdır. Anlatıma güç katmak amacıyla kullanılan mecazlar, bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, gelenek, görenek ve inançlarını, düşünme biçimini, nükte ve buluşlarını ortaya koyar. Aynı zamanda dilin kendine özgü olan ve onu diğer dillerden ayıran yönünü oluşturur.”

2.3.2.1.4.Özdeyiş

Şentürk özdeyişi “Bir duyguyu ya da düşünceyi kısa, doğru ve özlü şekilde veren, söyleyeni belli olan güzel sözlere özdeyiş (vecize) denir. Özdeyişler, tanınmış ve saygı kazanmış kişilerin konuşmalarında ve yazılarında yer alan etkili sözlerdir. Her söz özdeyiş değildir. Bir sözün özdeyiş olabilmesi için bu özellikleri taşıması

gerekir: Bir yargı bildirmelidir. Kuru ve boş öğüt veren sözler olmamalıdır. Özlü ve kısa olmalıdır. Gerçeği ve güzeli dile getirmelidir” şeklinde açıklamıştır (Şentürk, 2001: 385).

Özdeyişler, kimin söylediği belli, kısa, ahenkli özlü sözlerdir. Sözcük öbekleri ile ilgileri zayıftır. Tümce biçiminde bulunurlar. Sıkı kalıplaşma bulunmaz. Ancak atasözlerini andırırlar (Bozkurt, 1995: 169).

2.3.2.1.5. Ağız Özellikleri

Ağız “Bir dil içerisinde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılıklar gösterebilen, belli yerleşim bölgelerine ve sınıflara özgü olan konuşma dili” olarak tanımlanır (TDK, 2014).

Vardar, ağız “Bir dil alanı içinde görülen konuşma biçimlerini, söyleyiş türlerini, kimi durumlarda da toplumsal özellikleri yansıtan kullanımların her biri. Yerel kullanım anlamında ağız, lehçeye karşıt olarak, çok dar bir alanda yer alır” biçiminde tanımlamıştır (Vardar, 2007: 14).

2.3.2.1.6. İkilemeler

Hatiboğlu ikilemeleri “Anlatım gücünü arttırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır” diye tarif etmiştir (Hatiboğlu, 1971: 9).

Türkçenin zenginliğini, yaratma gücünü gösteren ikilemeler iki sözcüğün kalıplaşmasıyla oluşur ve anlam bakımından tek bir sözcük gibi işlem görürler. İkilemeler bölünemez ve sözcüklerinin sırası değiştirilemez. Günlük dilde bir anlam ifade etmeyen bazı sözcükler sadece kullanıldıkları ikilemelerde anlam değeri kazanırlar (Yastı, 2007: 52).

2.3.2.1.7. Yansımalar

Yansıma kavramı “Doğa seslerine benzer seslerle yapılan kelime, taklidi kelime” olarak geçmektedir (TDK, 2014).

Yansıma, dış gerçeklik düzleminde var olan ses veya gürültüleri, işitimsel izlenimi yansıtacak biçimde aktaran, adlandırılan gerçeği ses öykünmesi yoluyla belirten dilsel ögedir (Vardar, 2007: 216).

Türkçenin söz varlığı içerisinde yansıma kelimeler önemli bir yer tutar. Dış dünyadaki sesler ve görüntüler, insan dilinin elverdiği şekilde , yansımalar ile taklit ve tasvir edilerek anlatıma canlılık katılır. Yansıma kelimeler, bir dile özgü olabildiği gibi, başka dillerde de görülen ortak kelimeler olabilir. Aynı ya da benzer yansımaların başka dillerde de görülmesi, bu kelimelerin “taklit” yoluyla oluştuğunu göstermektedir (Karahan, 2006: 106).

2.3.2.1.8. Kalıp Sözcükler

Atasözleri, deyimler ve ikilemelerle birlikte kalıplaşmış dil birimlerini oluşturan kalıp sözcükler, araştırmacılar tarafından çeşitli isim ve ölçütlere dayanılarak ifade edilmiştir. Belli durumlarda söylenmesi gelenek halini almış olan bu sözcükler, Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olarak algılanmaktadır.

Milletleri ve kültürleri birbirinden farklı kılan, olaylara ve durumlara bakış farklarıdır. Bu farklılıkların dildeki en önemli yansımalarından biri de kalıp sözcüklerdir (Ünal, 2004: 18).

Gökdayı'ya (2008: 106) göre kalıp sözcükler “Önceden belirli bir biçime girip öylece hafızada saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak ve eğer gerekiyorsa bazı ekleme ve çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcüklerden oluşabilen, belirli durumlarda toplumun benimsendiği sözcükleri sunarak iletişimin kurulmasına veya devamına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleridir.”

2.3.2.2. Din

2.3.2.2.1. Dini İfade ve Terimler

Din, insanın ve milletin karakterine etki eden bir kültür unsurudur. Türk milli kültürünün ve Türk karakterinin, Türk dilinden sonraki ikinci büyük kaynağı İslam dinidir (Güngör, 1999: 14).

Din, kültürlerin oluşumunda, gelişmesinde tesiri çok güçlü olan müesseselerden biridir. T. S. Eliot dinin kültür üzerindeki etkisini şöyle ifade eder: “Kültür aslında herhangi bir toplumun dininin vücut bulmuş şeklidir” (Akt.: Kaplan, 2004).

Kan din ile ilgili olarak “Bireyleri, dolayısıyla toplumları etkileyen en önemli faktörlerden biri olan dinin, çeşitli toplumsal işlevleri vardır. Toplumu bütünleştirmesi, toplumsal kontrol ve düzeni sağlaması, dinin en önemli toplumsal işlevleridir. Bu işlevler, toplumun şekillenmesinde etkin rol oynar” şeklinde ifade etmiştir (Kan, 2010: 43).

Bir kültür unsuru olarak din, insanlar arasında birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli bir rol oynar. Özellikle İslam dininde birlik ve beraberlik unsuru önemli bir yere sahiptir. “Bunu bilhassa toplu ibadetlerle temin etmiştir. Bu yüzden ibadethanelerin, camilerin İslam tarihinde ve kültüründe çok büyük bir yeri vardır. Bizim tarihimizde de cami ve medrese ile külliyelerin, tekkelerin cemiyetleşmeyi teminde cemaat ruhunu, kardeşliği, karşılıklı sevgi ve saygıyı kökleştirmede baş rolü oynadığı da hatırdan çıkarılmamalıdır” (Bolay, 1980: 44).

Güngör (1999: 15) din kültür ilişkisini “Din, günlük yaşayışın şekillenmesinde diğer kültür unsurlarından daha etkilidir. Kültürün inançları, değerleri, bilgileri, his ve heyecanları maddi formlara bürünerek günlük hayatta gözle görünür nesnelere, tutum ve davranışlara dönüşür. Mesela, mabetler, ibadetlerdeki fiziki hareketler, dini kıyafetler dini inançların maddi tezahürleridir” şeklinde ifade etmiştir.

İslamiyet, Türk milletinin günlük hayatında yaşamaktadır ve etkisini göstermektedir. Abdest, gusül, taharet gibi temizlik şekillerinin yanında namaz, oruç, zekat, sadaka, hac, kurban, Ramazan ve Kurban bayramları gibi çeşitli ibadetler Türk toplumu tarafından yaşanmaktadır. Bunun yanında İslami inanç ve duyguların tesirleri şiire, romana, hikayeye, musikiye, tiyatro eserlerine çeşitli şekillerde yansımaktadır (Çolak, 2008).

Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra Türkçe’ye yeni kavram ve kelimeler girmiştir. Türk kültürünün unsurlarından biri olan mimari de dil gibi dinden

etkilenmiştir. İslamiyet'e girişten sonra yapılan cami ve mescitler buldukları topraklarda zamanla Türk vatanının simgesi olmuşlardır. Türkler her gittikleri yere cami inşa etmiş, hatta camilerle yetinmeyip bu camilerin yanına fethedilen topraklarda yaşayan insanların faydalanabilecekleri imarethaneler, külliyeleer, hamamlar vb. yapılar inşa etmiştir.

2.3.2.3. Tarih

2.3.2.3.1. Tarihi Olaylar

“Tarih, bir milletin kendine has kültürünün, kültür tavrının, hayat tarzının, kültür potansiyelinin çağlar içindeki yürüyüşü, fiil ve hareket haline gelmiş şeklidir” (Altunel, 1991: 599). Tarih bir milletin hafızasıdır ve milletler ona sahip oldukça yaşama gücünü ellerinde bulundururlar. Mazi ile ilgiyi kesmek, bireyin hafızasını kaybetmesi gibi milletlerde de anormal etkiler meydana getirir (Niyazi, 1996: 62).

Tarih; milletin, en eski dönemlerden içinde bulunulan ana kadar yaşadığı bütün gerçekliklerdir. “Bir milletin algıladığı duygular, ortaya koyduğu düşünceler, uyguladığı davranışlar, gösterdiği beceriler, ürettiği bilgiler, musahhaslaştırarak abideleştirdiği estetik değerler, şekillendirdiği sosyal yapılar, tatbik ettiği dini, ahlaki, hukuki, iktisadi ve teknolojik sistemler, nihayet kendi varlığı hakkında ulaştığı tarih şuuru gibi bütün bu unsurlar” milletin yaşadığı gerçekliklerdir (Yücel ve Yediyıldız, 1990: 58).

Tarih bilgisi, fertle millet arasında derin bağlantılar kurar. Fert milletin, millet tarihin içinde yer alır ve mana kazanır. Bundan dolayı fertler de hayatlarının manasını milletlerinin tarihi içinde bulurlar. Yeni nesiller binlerce yıllık Türk kültürünün içinden geçmek ve eski eserlerin terbiyesini almak suretiyle olgunlaşabilir. Tarihi kültürün terbiyesini almayan yeninin vücuda getirdiği eserler çığ, ham ve çirkin olur. Tarih, alttan alta yeni nesilleri de kendi yoluna sokar, ama olgunlaşmak için aradan çok zaman geçer. Maziye şuurlu olarak bilme, eskilerin tecrübelerinden faydalanma, bize, ölçülü olmayı ve biz olmayı öğretir. Bilhassa yeni olmak isteyenlerin eskiye büyük ihtiyaçları vardır (Kaplan, 2004: 80).

Milli tarih şuuru, tarih bilgisi ile birlikte daha çok duygu manasında anlaşılmalıdır. Millet ile tarih arasında kurulan duygusal bağ sonucunda fertler

kendini milletin bir parçası olarak görmeye başlar ve insan-tarih özdeşleşmesi oluşur (Güngör, 1999: 76). Tarih duygusunu geliştirmenin yolu ise onu sanat eserine konu yaparak işlemektir (Kaplan, 1987: 34). Sanat eserlerinin Türkçe dersi metinler ile öğrencilere aktarılması sağlanır. Türkçe derslerinde, Türk milletinin büyüklüğünü gösteren destanlardan manzum eserlere, romanlardan anılara çeşitli metinler kullanılarak öğrencilerde tarih bilincinin artmasına katkı sağlanır. Bu şekilde Türkçe derslerinde kuru bir bilgi aktarımı yerine, tarihle duygusal bir bağ kurmaya yardımcı olacak çalışmalar yapılmalıdır.

2.3.2.3.2. Tarihi Şahsiyetler

Tarih, bizim tarihimiz, o tarih içinde rol almış insanlar bizim insanlarımızdır. Tarihimizin içinde ne varsa bizim geçmişimizdir, onu kötüleyerek bir yarar sağlayamayız. Bize düşen, geçmişte ne yaptığımızı, şimdi nereye geldiğimizi iyi anlamak ve hatalarımız varsa onları tekrarlamamaktır. Bir milletin tarihi onun en değerli rehberidir (Özakpınar, 1999: 162).

Türk milleti en sıkıntılı zamanlarda bile milli birliğini muhafaza etmiş, kendine yol gösterecek liderlere sahip olmuştur. Arkamızda büyük bir geçmişin bulunduğu ve önümüzde sonsuz bir geleceğin olduğunu bilerek azimle ve metanetle hareket etmeliyiz. Büyük bir tarih, büyük bir milli şahsiyet anlamına geldiğinden, ona bağlılık ve saygı duymak en tabii görevimizdir (Güngör, 1997: 65).

2.3.2.3.3. Tarihi ve Turistik Yerler

Tarihi binalar, eşyalar, vesika ve kitaplar insan hayatının, milletlerin gelişim çizgisinin, kainatın sırrıdır. Bütün bunlar milletimizin ve insanlığın sevinçlerini, üzüntülerini, yaşam şartlarını, yaptıklarını, denediklerini, neler bulduklarını bize anlatan, derin manalar içeren nesnelere (Kaplan, 2004: 50). Tarih, eserler, yapılar, belge ve fotoğraflar bir milletin mirası ve bugüne kalan hatırasıdır.

“Gençlerimize, milletimizin geçmişi ve geleceği konusunda fikir verecek bir zaman anlayışı ve milletlerin devamlılığı görüşünü kazandırmak gerekmektedir. Milletler milli şura kendi tarihlerini bildikleri takdirde sahiptir” (Uyar, 2007: 95).

2.3.2.4. Örf ve Adetler

İnsan topluluklarında, adetler, örfler, görenekler ve gelenekler “kültür unsurları” olarak, insanların duygularına, düşüncelerine ve davranışlarına doğrudan doğruya tesir ederler. Bu kültür unsurları sosyal gruplarda insanlar arası ilişkileri, sosyal etkileşim açısından, sosyal beklentilere ve daha üst düzeyde ise, sosyal kurumlar bakımından, insanlar arası ilişkileri sosyal kaidelere bağlarlar (Nirun ve Özönder, 1990: 252-253).

Yaygın olan ve nüfusun büyük bir bölümü tarafından uzun zamanlardan beri tekrar edilip gelen ve herhangi bir belirgin yaptırımı olmayan ya da yaptırımı çok yumuşak olan normlara “adetler” denmektedir. Bununla birlikte, çok yüksek derecede bir değerlendirmeye de konu olan sosyal normlar ise, “örfler” olarak tanımlanmaktadır (Dönmezer, 1994: 245).

Örf ve adetler bir toplumda yaşayan insanların neyi, nerede, ne zaman, nasıl yapmaları gerektiğini gösteren; geçmişte deneyimlerle kazanılmış kaidelerdir. Her toplum kültüründe, sosyal ilişkileri düzenleyen ve uyum içinde yaşatan kaideleri vardır. “Bunlar bireyin içinde yaşayacağı çevrede alması gerekli olan ön koşul unsurlardır” (Ültanır, 2003: 305).

Örf ve adetler, toplumlar arasında farklı olduğu gibi, aynı kültürü paylaşan toplumda da farklılıklar gösterebilir. Cinsiyet, yaş grupları, coğrafi bölge, köy-şehir yerleşimi, mezhep grupları arasında örf ve adet farkları görülür (Güngör, 1997).

2.3.2.4.1.Selamlaşma

İnsanlar arası ilişkilerin gelişmesinde selamlaşmanın tartışmasız özel bir yeri vardır. İletişim çoğu kez selamla başlar ve yine bir veda selamıyla sona erer. Her dil ve kültürde, o dil ve kültürü biçimlendiren değer yargılarının, gelenek ve göreneklerin belirlediği standartlaşmış selam şekilleri vardır. Toplumsal bir norm olan bu tür dilsel davranış kalıpları toplumdan topluma, kültürden kültüre önemli farklılıklar gösterebilmektedir (Selçuk, 2005).

2.3.2.4.2. Komşuluk

Komşu, yakın hatta bitişik konutlarda oturan kimselerin birbirine göre durumuna denir. Komşuluk ise, komşu olma hali ve komşularla olan ilişkidir (TDK, 2014).

Türk toplumunda akrabalık ilişkileri de oldukça önemlidir. Akrabalar birbirine sürekli yardım eder, işbirliği yaparlardı. Komşuluk ilişkileri de akrabalık kadar önem taşırdı. Akrabalık ve komşuluk arasında kesin bir ayırım yapılmazdı. Hatta çoğu zaman komşuluk ilişkileri akrabalıktan da daha önde tutulurdu. Özellikle yaşlı, dul ve kimsesiz olanlara komşular yardım etmek zorundaydı (Erdentuğ, 1977: 30). Yardımlaşma ve dayanışma, Türk toplumunda önemli değerlerdir.

2.3.2.4.3. Yemek ve Sofra Düzeni

Bir toplumun sahip olduğu kültürel değerler, toplumların yaşam biçimlerini, yeme içme alışkanlıkları üzerinde etkilidir. Farklı toplumların, farklı kültürlere sahip olduğu bir gerçektir. Türk toplumu da, yemek çeşitleri, tadı, özelliği bakımından diğer topluluklara göre farklılıklar göstermektedir (Tezcan, 1981).

Kökleri çok eskilere dayanan, zenginlik kaynaklarını geniş bir coğrafyaya yayılmasından alan ve çeşit zenginliği olan Türk mutfak kültürü dünyanın en büyük mutfakları arasında yer almaktadır. Geleneksel olarak sofralarda yer alan yemekler, çorba, etli yemekler, zeytinyağlı sebzeler, salata ve tatlılardır (Özyılmaz, Aluçlu ve Akın, 2014: 148).

Yemeğe, aile reisi (baba, büyük baba) “besmele çekerek”, “afiyet olsun” diyerek başlamadıkça diğerleri hiç bir şey yemezler. Sofrada hemen yemek yenmesi, bir tabaktan yemek, yemeğe başlamadan önce besmele çekmek ve yemek sonunda sofraya dua yapmak gibi alışkanlıklar geçmişten günümüze kadar devam etmiştir (BASAGM, 1997: 90).

2.3.2.4.4. Misafirperverlik ve İkrâm

Türk kültürünün zenginleşmesinde, geleneksel Türk misafirperverliğinin önemli bir yeri vardır. Dünyanın her yerinde arkadaşlara, akrabalara, dostlara ikram

olarak yiyecek ve içecek verilmesi geleneksel bir hal almıştır. Yiyecek ikramları, konukseverliğin bir ölçütüdür (Tezcan, 1993 Akt.: Güler, 2008).

Türkler her dönem misafirperver bir millet olmuştur. Türkler arasında evine misafir gelen kimseler uğurlu, evine misafir gelmeyen kimseler ise uğursuz sayılmıştır. Bu inanışın temelinde bereketlilik vardır. Çünkü bir evin bereketi eve gelen insanlarla yani misafirlerle paylaşıldıkça artmaktadır (Bolat, 2007: 141).

2.3.2.4.5. Kadına Saygı

Türk toplumunda herşeyden önce kadın bir eştir ve annedir. Aynı zamanda kadın erkeğin tamamlayıcısıdır. Kafesoğlu “Eski Türk topluluğunda hür olan ve Asya Hunlarından beri ata binip ok attığı, savaflara katıldığı tespit edilen, namus ve iffetine düşkünlüğü yabancı kaynaklarda bilhassa belirtilen Türk kadını itibar sahibi olup, muharebede düşman eline geçmesi büyük zillet sayılırdı” şeklinde ifade etmiştir (Kafesoğlu, 1995: 217).

Tarih boyunca kurulan Türk devletlerinde kadınlar toplum hayatında da siyasi hayatta da önemli roller üstlenmiştir. Zaman ve mekana bağlı olarak buldukları coğrafyada farklı kültürler ve inanmış oldukları dinlerin de etkisiyle kurmuş oldukları devletlerde, kadınların rollerinde de bir takım değişiklikler yaşandığı görülmektedir.

2.3.2.4.6. Evlilik

Evlenme toplumun sağlıklı bireyler yetiştirmesi ve milli değerler açısından önemlidir. “Evleniniz, çoğalınız” hadisi şerifinden yola çıkacak olursak evlilik Türk-İslam toplumu için kutsal bir değer taşımaktadır. Evlilikte bağlılık, sevgi, sadakat, hoşgörü esastır (Bolat, 2007: 110)

Bir milletin çekirdeğini aile oluşturur. Her yönden güçlü bir milletin ortaya çıkması sağlam evliliklere bağlıdır. Türk toplumu bu nedenle evliliğe çok büyük bir önem vermekte, evlilik öncesinde, sırasında ve sonrasında çeşitli iyi ve uğurlu sayılan uygulamaları hayata geçirmektedir.

Türk kültürü, evlenme gelenekleri ve törenleri açısından oldukça zengin bir tarihi mirasa sahiptir. Türk evlenme geleneğinde kalın ve başlık verme usulü

yaygındı (Sümer, 1972: 46-47). Bu gelenek bazı bölgelerimizde bugün de sürdürülmektedir. Yöresel çeşitlilik gösteren bu geleneklerin yerine getirilmesine büyük özen gösterilir. “Nikah öncesinde, evlenecek kişilerin birbirlerini ve ailelerini tanımak için tanışma, söz kesimi ve nişanlanma gibi bir takım işlemler yapılır. Nikah öncesi ve sonrası yapılan işlemler milli ve mahalli geleneklere, göreneklere uygun olarak yapılır”(Ağca, 1993: 3).

2.3.2.4.7. Lakap Takma

Lakap, kişiye kendi adı dışında sonradan verilen ada denilmektedir (TDK, 2014). Şahıslara onları övecek, tarif edecek, tanıtacak, kötüleyecek şekilde lakaplar verilebilmektedir. Türklerde lakap takmak eski bir gelenektir. Peygamberlere, aynı adı taşıyan kişilere, kişilerin devlet kurumlarındaki görevlerine, yaptığı işe yada yeteneği olduğu alana göre tarihte büyük küçük herkese lakaplar verilmiştir. Şahısların yanında şehirlere de tarihi, fiziki ve toplumsal özellikleri taşıyan uygun sıfatlar verilmiştir (Gökmen, 2011: 162).

2.3.2.4.8. Giyim Kuşam

Tarih içinde giyim kültürü incelendiğinde her toplumun yaşadığı bölge, yaşam şekli, günlük yapılan işler, giyilen giysilerin renk, biçim ve çeşidini aynı zamanda takı ve aksesuar biçimlerini etkilediği görülmüştür. “Geleneksel Türk giysileri baştan ayağa kadar her unsuruyla uyumlu bir bütün halindedir” (Uysal ve Günay, 1990: 272).

Türkoğlu (2002: 22) “Giyim insanın bedenini örten giysi, aksesuar makyaj ve bunları kullanma biçimidir. Giyim, coğrafi koşullar, cinsiyet, yaşam tarzı ve kültür etkisi ile tarih boyu değişime uğramıştır. Kültür geleneksel giyim tarzına da yansımış, hiyerarşik yapı, ekonomik durum, toplumsal statü, meslekler ve uğraşı alanları giyim tarzını belirleyici olmuştur” şeklinde açıklamıştır.

2.3.2.4.9. Spor

Her toplumun geçmişten süzülüp gelen, sosyal yapı ve yaşayıştan kaynaklanan, kısmen coğrafi özellikleri de bünyesinde barındıran ve milli nitelik taşıyan spor kültürleri ve anlayışları olduğu bilinmektedir (Taşmektepligil ve İmamoğlu, 1996 Akt.: Karahüseyinoğlu, 2007).

Kültürün tamamlayıcı unsurları arasında olan spor içinde bulunduğu toplumun özelliklerine göre çeşitlenip, şekillenmektedir. Geçmişten günümüze, kaybolan veya devam ettirilen, yarışmayı, hoşça vakit geçirmeyi sağlayan, aynı zamanda yardımlaşma, dostluk, kardeşlik gibi duyguları güçlendiren ve gelenekselleşen sportif faaliyetlere “Geleneksel Türk Sporları” olarak ifade edilmektedir. Geleneksel sporlara; güreşler, yağlı güreş, karakucak güreşi, aba güreşi, şalvar güreşi, kuşak güreş, atlı sporlar, at yarışları, kız-kelin kovuv, kokboru, atlı cirit, atlı polo, atlı rahvan atıcılık sporları, ok atma, menzil ciridi gibi örnekler verilebilir (Türkmen, İmamoğlu ve Türkmen, 2005: 49-57).

2.3.2.4.10. Diğer Örf ve Adetler

Örf ve adetler aynı toplumun farklı sosyal sınıfları arasında, farklı bölgeleri arasında değişiklikler gösterir. Genel olarak baktığımızda toplumsal hayatta dayanışma, yardımlaşma, hediyeleşme, dini ve milli bayram, kandiller, ölüm, yaşlılar ve öğütleri, diş kirası, para serpmeye, yağmalı toy, ülüş geleneği, başakçılık, düğün ve sünnet merasimleri, imece, gecekonduyu yapımda yardımlaşma, imaret, aşevi, kız isteme, komşuluk ilişkileri, giyim kuşama dikkat, alış veriş, akrabalık bağı olmamasına rağmen dede, nine, amca, dayı, teyze, yenge, kardeş, evlat gibi hitap etme vb. bir çok konuda örf ve adetler kendini gösterir (Matan, 2004: 49).

2.3.2.5. Sanat

Atatürk sanatı şöyle tarif eder: “Sanat güzelliğin ifadesidir. Bu ifade sözle olursa şiir, nağme ile olursa musiki, nakş ile olursa heykeltraşlık, bina ile olursa mimarlık olur” der (Kocatürk, 1999).

Toplumda geçerli olan ve gelenek haline gelmiş olan dil, duygu, düşünce, inanç, sanat ve yaşam etkinliklerinin tümünü kapsayan kültürün ana öğelerinden biri de sanattır. Kimi değerlendirmelerde, kültürün biri sanat, diğeri töreler ve gelenekler olmak üzere iki temele dayandığı da öne sürülmüştür. Kimilerine göre de, kültürde ağırlık sanattadır. Bütün bunlar, sanatı içermeyen bir kültürün olamayacağını göstermektedir. Hatta toplumun kendine özgü niteliklerini sanatından çıkarmak olanağı bulunmaktadır (Turan, 1990).

Estetiğin konusu olan güzel sanatlar, çok yaygın ve umumi bir sınıflamaya göre beş ana dala ayrılır. Batı kültürünün sanatları esas alınarak yapılan bu sınıflamaya göre beş sanat; mimarlık, heykel, resim, müzik ve edebiyattır. Tiyatro, bale, sinema, opera gibi sanatlar da, bunların kolu ya da bir kaçının birleşmesi ile meydana gelen sanatlardır. İslam kültürü için ise heykel sanatı istisna tutulursa bu tasnif geçerli sayılabilir. Resim sanatının yerine minyatür ve hat sanatı da bu tasnife dahil edilmelidir (Okay, 1990).

2.3.2.5.1.Mimari

İnceoğlu'na (1990: 208) göre “Kültürü oluşturan değerler arasında mimarlıkla ilgili olanlar büyük yer tutar. Zira yazılı dönem öncesi uygarlıklardan günümüze kalanlar başlıca mimarlık ürünleridir” (Akt.: Uyar, 2007). Çağları aşan eserlerle Türk mimarlık sanatı, Türk kültürünün önemli bir unsuru olmuştur.

Ortaya konulan eserlerin mimari değerleri ve özellikleri yanında, döneminin sanat zevkini, kültürünü ve tercihlerini de günümüze ulaştıran yapıtlar olmuştur. Kullanılan tuğlalar, taşlar, çini ve taş süslemelerin meydana getirilişindeki teknik, ustalık ve estetik duyarlılık yanında işledikleri konular ve motifler bakımından da büyük önem taşımaktadır. Türk mimari eserleri toplumun yapısını, dönemin özelliklerini ve ihtiyaçlarını ortaya koyan ve açıklayan eserlerdir (Toner, 1990).

Mimarinin kültür açısından önemi, şehirlere kültürel bir kimlik kazandırmasıdır. Mesela, Selçuklu da, Osmanlı da mimariye büyük değer vermiş ve onların yaptırdıkları eserler, Türk şehirlerine, Türk'e has bir çehre kazandırmıştır (Kaplan, 1987).

2.3.2.5.2.Plastik Sanatlar

Plastik sanatlar, kalıplanabilen veya şekil verilebilen (plastik niteliğe sahip) boya, kil, alçı gibi malzemelerin uygulanmasıyla oluşturulan, resim, heykel, çizim vb. sanatların tümüne verilen genel addır (Çolak, 2008: 57).

Plastik sanatlar ve el sanatları, Türk milli kültür unsurları arasında yer almaktadır. Türk el sanatlarında daha çok ön plana çıkan; halı ve kilimler, oyalar, çoraplar, kuşaklar, elbiseler, başlıklar, heybeler, örtüler, askılar gibi ürünlerdir. El sanatları kendi içinde şu şekilde tasnif edilmektedir. Biçki dikiş işleri, dokuma işleri,

nakış işleri, örme işleri, toprak işleri, tahta işleri, demir işleri, deri işleri ve inşaat işleri (Kültür Bakanlığı, 2002 Akt.: Uyar, 2007).

Plastik sanatlardaki gelişme, diğer sanat dallarına nazaran daha az olmuştur. Ancak bu, Türklerin tamamen plastik sanatlardan uzak olduğu anlamına gelmez. Türkler heykel üzerinde fazla durmamış, resim ve grafikte önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Türk minyatür sanatı, Türk milletinin yaratıcı gücünü, iç dünyasını gösteren önemli sanatlarımızdan biri olmuştur (Gülensoy, 2000: 696).

2.3.2.5.3. Müzik

Kültür değerlendirilirken ele alınması gereken önemli kültür unsurlarından bir diğeri müziktir. Hemen hemen bütün kültürlerin kendine has bir müziği vardır. Müzik de dil gibi milli bir karaktere sahiptir. Bütün dünyada halk sanatlarının ve folklorun önemli bir dalı olan müzik, sözü ve ezgisiyle, ait olduğu milletin zevkini, tarihini, yerleşimini, sosyo-ekonomik yapısını belirgin ve canlı bir biçimde yansıtır (Özbek, 1990: 193). Buna bağlı olarak müzik, kültürel kimliğin belirleyicileri arasında ön sıralarda yer alır.

Türk toplumunda binlerce yıla dayanan müzik tutkunluğu ve bu tutkunluğun sosyal bir alışkanlık halinde kuşaktan kuşağa geçmesi, çok eski ezgilerin bile yitmemesine ve günümüze kadar gelmesini sağlamıştır. Hiçbir kayıt cihazının olmadığı bir ortamda, şarkı ve türkülerin sazdan saza, sözden söze bugüne aktarılması, elbette gelişkin ve yaygın bir müzik kültürünü gerekli kılmaktadır. Doğaya ve yaşama dair her şeyin yansıtıldığı ve bilgelikle yorumlandığı halk türküleri, bunun canlı kanıtlarıdır. Hatta bu denli yaygın olması, müziğin etkili bir eğitim aracı olarak kullanıldığının göstergesi sayılmalıdır (Çolak, 2008: 60).

Müzik, işlediği konularla milletin sosyal hayatını yansıtan önemli bir kültür unsurudur. Türk milleti için müzik, kendini ifade etmenin yollarından biridir. Bu yolla ifade edilenler içinde sevinçler, mutluluklar kadar üzüntüler, acılar ve dini inançlar da vardır. Buradan anlaşılıyor ki millet olarak müziğe sadece bir zevk ve eğlence aracı olarak bakmıyoruz.

2.3.2.5.4.Edebiyat

“Edebiyat; manzum ve mensur düşünce, duygu, inanç ve hayallerin söz ve yazı halinde güzel ve etkili bir şekilde anlatılması sanatıdır” (Güzel, 1985: 174) şeklinde tanımlanır.

Cunbur ve Parlatır (1990: 203) edebiyat kültür ilişkisini “Edebiyat milli kültürün başlıca unsurlarından biridir ve bir milletin geçmişte yaşamış, bugün yaşamakta olan ve gelecek kuşaklarını birbirlerine, süreklilik bilinci kazandırarak, bağlayan bir köprü sayılır. Bu bakımından edebiyatın diğer kültür unsurları arasında değerli ve önemli bir yeri vardır. Çünkü diğer kültür değerleri yanında, edebi eserlerin de yer alması, bir milletin var oluşunda başlıca etken ve tarih boyu sürekliliğinin en güçlü temeli, en büyük güvencesidir. Bu bakımdan dünya milletleri, diğer kültür değerleri arasında edebi eserlerine de çok seçkin bir yer ayırırlar. Hatta edebiyatı, insan, toplum, millet, bütün bir insanlık ve varlık alemini en geniş, en zengin ve en renkli bir biçimde içine alması bakımından kültürün ta kendisi sayan yetkililer de vardır. Ancak edebiyat, hiç şüphesiz, en etkili ve sürekli bir kültür taşıyıcı olduğu kadar, başlı başına bir kültür unsurudur” şeklinde ifade etmiştir.

Edebiyat, bir kültür unsuru olarak, milletin düşüncesini, hayatı algılayışını ve dünyaya bakışını yansıtır. Edebiyat bir milletin hayal dünyasıdır, zevkidir, yaratma gücünün göstergesidir. Milletin fertleri milli edebiyatını ne kadar tanımaya çalışırsa, kendini o kadar iyi anlar (Kaplan, 1987).

2.3.2.5.5. Seyirlik Oyunlar

Batılı anlamdaki modern tiyatronun dışında kalan, Türk toplumunun geleneksel yapısı içinde ortaya çıkarak bu temel üzerinde süreklilik arz eden gösterim türlerinin tümü “Geleneksel Türk Tiyatrosu” terimiyle karşılanmaktadır. Araştırmacıların başlangıçta “Türk temaşası” olarak adlandırdıkları bu sanat dalı, özellikle alanın otoritesi konumundaki Metin And'ın kullanımıyla birlikte “Geleneksel Türk Tiyatrosu” biçiminde yaygınlık kazanmıştır. Ancak, “Halk Tiyatrosu”, “Seyirlik Halk Oyunları” ve “Türk Seyirlik Sanatları” biçimindeki kullanımlara da rastlamak mümkündür (Düzgün, 2000: 63).

Gelenekselleşmiş olan halk seyirlik oyunları geniş bir zaman dilimini içermektedir. Kuşaktan kuşağa aktarım sonucu bazı değişimlere, kayıplara uğrasa da halka özgü olan yanını hep korumuştur. Gerek kullanılan dil, gerek eleştiri anlayışı, gerekse eğlendirirken eğitmesi halk kültürünü yansıtır. Meddah, karagöz, gölge ve ortaoyunu günümüzde yaygın olarak oynanmasa da, uygulanan geleneksel seyirlik oyunlardır.

2.3.2.6. Vatan

2.3.2.6.1. Vatan Bilinci

Vatan, aynı dili konuşan, aynı kültüre bağlı olan ve aynı hukuk sistemine tabi bulunanların birlikte yaşadığı, özel bir toprak parçasıdır (Karataş, 2002: 10).

Altunel (1991: 601) vatani ve vatan sevgisini “Vatan, milletin maneviyat ve mukaddesatı, hatıraları ve idealleri, milli kültürü ile kaynaşmış mazisi ve istikbali ile birleşmiş coğrafyası demektir. Alınması ve korunması için milletin uğrunda kan akıttığı, seve seve canını verdiği yerdir” tanımlamıştır.

Vatana bağlılığın temel şartı onu sevmek, korumak ve geliştirmektir. Sınırların, ülke topraklarının korunmasının yanında, ülkenin doğal ve yapay tüm zenginliklerinin gelecek kuşaklara ulaştırmak da koruma anlamına gelir. Ülkeye bağlılığın en iyi ifadesi, gerektiğinde canını seve seve verebilmektir. Bu nedenle vatan ve millet için namus, şan ve şerefini korumak çok önemlidir. Türk milleti için vatanını korurken şehit düşmek, gazi olmak ulaşılabilecek en güzel rütbedir.

2.3.2.6.2. Bayrak

Vatan sadece toprak parçası değil, bir milletin maddi ve manevi değerlerinin yaşatılıp, korunduğu yerdir. “Türk kültüründe vatan, Türk bayrağının dalgalandığı yerdir” (Kafesoğlu, 1985: 60). Bayrak bir milletin bağımsızlığını temsil eder ve milletin ortak sembolüdür. Bayrağa olan saygı, sevgi ve bağlılık millete, vatana, kültüre, tarihe, bugüne ve geleceğe bağlılıktır.

Türk milletinde, bağımsızlık sadece devletin düşünüp uygulaması gereken bir ilke olmamış, halkın da ortak şuuru olarak istiklal arzusu hep var olmuştur. Bu istek ve arzu kurulun tüm Türk devletlerinde hep olmuştur. “Hürriyet ve bağımsızlık

Türk milleti için her dönemde temel hayat şartı olmuştur. Faaliyetlerini, kendi inanç ve düşünceleri doğrultusunda gerçekleştirmek, başka toplumlara bağlı olmamak, şartlar ve imkanlar ne olursa olsun bu uğurda mücadele etmek Türk milletinin asla vazgeçemediği hayat yolu olmuştur” (Kazmaz, 1997: 27).

2.3.2.6.3. Askerlik

Kafesoğlu “Her Türk bir savaşçıdır. Zira her zaman savaşa hazır bulunmak zorunluluğu vardır. Bu nedenle askerlik, Türk milletinin gözünde ayrı bir meslek değil, her insanın bünyesinde bulundurması gereken bir özelliktir. Türk ordusunu diğerlerinden ayıran en büyük özellikleri devamlı ve ücretsiz olmasıdır” şeklinde açıklamıştır (Kafesoğlu, 1995: 270).

Askerlik kültüre kaynaklık eden alanlardan birisidir. Askerlik, içinde olduğu, geliştiği kültür çevresinden etkilendiği kadar, bu çevrenin içeriğini de etkileyerek şekillendirir. Askerliğin bilgi birikimimizde, düşünce yapımızda, tavırlarımızda ve sahip olduğumuz becerilerde yeri ve katkısı vardır (İlhan, 1990: 322).

Toplumumuzda gelenekselleşmiş köklü bir geçmişe sahip olan askerlik kutsal bir görev olarak değerlendirilir. “Asker ocağı peygamber ocağıdır.” denilerek, askerlik ortamının kutsiyeti vurgulanır. Asker olmak onurlu ve erdemli bir insan olmayla özdeşleştirilir. Vatani ve milleti korumanın şeref ve gurur verici bir iş olduğunu bilen halkımız, askerlik görevinin kişiyi eğitip olgunlaştırdığına da inanır (Yiyin, 2009: 66).

2.3.2.6.4. Milli Bayramlar

Bir toplumun tarih içinde önemli olarak tespit ettiği ve toplum tarafından benimsenen değerli günler bulunmaktadır. Tören veya bayram şeklinde anılan kutlamalar o toplumun ortak hatıralarından, geleneklerinden ve tabiatından doğmaktadır. Bayramlar ülkede toplumsal dayanışmayı sağlamada, düzeni sürdürmede, milli duygu ve düşünceleri güçlendirmede ve halkın eğitilmesinde önemli bir yere sahiptir.

Bayramlar, bir toplumun ortak üstün değerlerinin ve davranış ölçülerinin bireylerce bilinçli olarak, gerekçeleriyle birlikte kavranıp benimsenmesi, yeni

kuşaklara da aktarılması bakımından temel bir işlev yerine getirirler. Bu nitelikleriyle bayramlar toplum yaşamının temel alanlarının kurumlaşmasının ve sağlamlaşmasının ana yolları arasında yer alırlar. Bu aynı zamanda toplumsal bütünleşme ve dayanışma ortamının oluşup pekişmesi demektir. Ulusal bayramlar bu açıdan özel bir önem taşırlar (Ozankaya, 1989).

2.3.2.6.5. Şehirler

Köseminal (1993:47) şehir kültür ilişkisini “Kültürlerin meydana gelmesinde yaşanan coğrafyanın etkisi inkar edilemez. Nitekim bir toplumun karakteri, örgütü, toplumsal oluşumu, davranışı ve tarih kaderi ile coğrafya çevresi arasında çok sıkı bir ilişkinin bulunduğu eski çağlardan beri bilinir” şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması açısından şehirlerin önemi büyüktür. Tarihte Türk Devletlerinin ele geçirdikleri şehirleri uyguladıkları iskan politikası ile büyük değişiklikler ve kalıcı etkiler bırakmışlardır.

Türk şehirleri, yerleşik Türk kültür ve medeniyetine tanıklık etmekte ve eski Türk yaşayış ve inanişinden derin izler taşımaktadır. Coğafi konumları, zengin doğal kaynakları yüzünden tarih boyunca birçok milletin (doğal olarak da Türk milletinin) sahip olmak için uğraştığı, uğruna canlar feda ettiği tarihi Anadolu şehirleri, kültürel değerlerimizdendir. Anadolu köy ve kasabalardan oluşmuştur (Akt.: Topçu, 2012: 6).

2.3.2.7. Aile

2.3.2.7.1. Aile Yapısı

Aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün sürekliliğini sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal yönleri bulunan toplumsal bir birimdir (Tezcan, 2000).

Aile tarafından bireylere toplumun maddi ve manevi değerleri aktarılır. Bu aktarımla oluşturulan aile düzeni toplum düzenini oluşturur. İnsan sevgisi, vatan sevgisi, milli değerler, örf ve adetler basit şekliyle öncelikle aile yuvasında öğrenilir.

Burada öğrenilen bilgiler, alınan terbiye ve oluşturulan karakter ömür boyu ferdin yanında olan değerleridir (Çavdarıcı, 2002 :57).

Gelenekçi Türk aile yapısında günümüzde yaygın olmasa da büyük anne ve babalar, çocukları ve torunları ile birarada yaşarlardı. Erdil (1991: 28) aile değerleri ile ilgili “Sağlam bir aile yapısı dört temel üzerine oturur. Bunlar; sevgi, saygı, güven ve hoşgörüdür. Bu unsurlardan birinin tahribi aile yapısını sarsar. Bu itibarla bu dört temel değerın sağlam kalmasına özen göstermeliyiz” açıklamasında bulunmuştur.

Türk ailesinde var olan ahlak ilkeleri; güzellik, sevimlilik, tatlılık, edep, büyükleri ağırlama, sözünü yerine getirme, sadelik, yiğitlik ve mertliktir. Yalan, zulüm, riya, acelecilik, doymazlık, hiddetlilik, içkicilik, sözünden dönme, inatçılık ise hoşlanılmayan hususlardır. Bunların yanında üyeler arasında saygı, sevgi, dayanışma, yardımlaşma, usulüne uygun evlilik (söz kesme, nişan, nikah, düğün gibi) ve sapmalardan uzak bir aile yapısı da ailede bulunması gereken uygulama ve değerlerdir. Kız kaçırma, dıştan evlenme, tek eşle evlenme, kalın (başlık) vererek kız alma, baba otoritesi, geniş aile gibi ortak özellikler gösteren Türk ailesi, bu özelliklerin çoğunu sürdürmektedir. Bazı yozlaşma ve sapmalara rağmen bu özelliklerin bugüne kadar sürmesi, Türk toplumunun aileye verdiği önem ile açıklanabilir (Tezcan, 2000: 22).

2.3.2.7.2. Ailevi Sorumluluklar

Güngör “Karşılıklı saygı ve sevgi esasları üzerine kurulan Türk aile yapısında ailenin temel taşları olan anne-baba arasında demokratik bir yaşam tarzı olmakla birlikte bireylerin görev ve sorumluluklarının farkında olduğu, her bireyin kendine düşen görevi bihakkın yerine getirdiği, alınacak kararlarda veya yapılacak işlerde görüş alma, karşı tarafın fikirlerine önem verme ve her şeyden önemlisi kurulan aileyi koruma Türk ailesinin karakteristik özelliklerindendir” der(Akt.:Çavdarıcı, 2002: 56).

Altunel (1991: 603) ailenin önemi ile ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir: “İnsanlarımız, gençlerimiz, çocuklarımız milli kültür ve manevi değerleri önce aile içinde öğrenir ve yaşar. Aile hayatı bu fonksiyonu icra etmeyi başaramazsa, kültürde çökme beklenir. Dolayısıyla millet yapısı sarsılır ve çöker.

Türk ailesinin sağlam yapılı olması ve gençlerin her türlü ihtimama kavuşturulması için aile fertleri arasında iffet, yardımseverlik, gönül alma, hoşgörü, affetme, şükretme gibi iyi ahlak kavramları gençlerimize verilmelidir. Bu yüce hasletlerle kurulan yuvalarımız ve buralardan yetişen nesillerimiz milletimizin ve devletimizin teminatı olacaktır.”

2.3.2.7.3. Akraba İlişkileri

Türkçe Sözlük’te akraba;

- 1.Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler.
2. Oluşma yönünden aynı kaynağa dayanan şeyler.
3. Biri, diğerinin doğurduğu sonuç veya olgular olarak belirtilir (TDK, 2014).

Türk toplumu, gelişmiş ve güçlü akrabalık ilişkilerinin olduğu bir toplumdur. Bu ilişkiler sayesinde toplum içinde dayanışma, hoşgörü, beraberlik ve sorunların paylaşımı daha kolay sağlanır. Yakınlık ve akrabalık ilişkilerine geçmişten beri önem veren Türkler, İslamiyet’le tanıştıktan sonra İslam’ın akrabalık ilişkilerini önemseyen kaideleriyle, akrabalık ilişkilerini daha çok güçlendirmiştir.

Akrabalık bağlarının Türklerde ne kadar önemli olduğunu, Türkçe’de bu ilişkilerin söz varlığında ki karşılığında da görmekteyiz. Öyle ki toplumda tanışık olmayan insanlar bile birbirine amca, kardeş, dayı, teyze, abla, abi gibi hitaplarla seslenir. Bunun sosyal ve psikolojik yönü kadar kültürel bir yönü de bulunur. Aynı zamanda teyze ana yarısı, amca baba yarısı olarak görülmekte, birincil akraba ilişkilerine büyük değer verilmektedir. Akrabalık ilişkilerinin yanında, kan ve göbek bağının olmadığı; kan kardeşliği, ahiret kardeşliği, süt kardeşliği, kirvelik, ebe anneliği, asker arkadaşlığı, sağdıçlık, ad babalığı gibi bir çok yakınlık kavramları da dilimizde kullanılmaktadır (Matan, 2004: 52).

2.3.2.8. Ahlak

Altunel ahlakı “Ahlak, biraraya gelen insanların, dünyada hayriyeti ve ahirette saadeti temin edecek metod, kaide ve kanunlara göre hareket etmektir” diye tanımlar (Altunel, 1991: 604).

Ahlaki hayatımız hem duygu, hem bilgi, hem de davranış olaylarının bir terkibi halindedir. Ahlakın temelinde din, hukuk, akıl, duygular, fiziki çevre ve sosyal çevre vardır. Fertlerin karakter yapılarını belirleyen ahlaki değerler, davranışlarla ortaya çıkar. İyi ve kötünün yan yana olduğu sosyal yaşamda, ferdin iyi olanı seçmesi, güzel ahlaklı olması, kendinin ve toplumun huzuru için şarttır (Güngör, 1998: 24).

2.3.2.8.1. Bireysel Ahlak

Ahlaki değerler; iyi veya kötü olarak nitelendirilen davranışlarla ilgili değerlerdir. Yine bu değerler, herkes tarafından kabul veya redde mazhar olmuş belli bir standardı olan değerlerdir (Erdem, 2003: 41-42). Ahlaki değerler olumlu ve olumsuz olmak üzere iki grupta incelenebilir. Örnek olarak doğruluk, adalet, sevgi, saygı gibi değerler olumlu olarak değerlendirilirken; hırsızlık, yalancılık, kıskançlık, kin, kibir ve cimrilik de olumsuz ahlaki değer olarak sınıflandırılabilir.

Ahlak, toplumda etkili olan hukuk, din, örf ve adet gibi diğer toplumsal norm kaynaklarında olduğu gibi tamamen dıştan kaynaklanan bir otoriteye dayanmaz. O daha çok yukarıda sayılan unsurların da etkisiyle içsel bir kontrol mekanizmasına, yani ahlaki bilinç ya da vicdana dayanmaktadır (Gündüz, 2005: 21).

2.3.2.8.2. Toplumsal Ahlak

Ahlak, kişilerin toplumsal hayattaki ilişkilerine göre şekillenen davranışları kapsayan bir kavramdır. İnsanın ahlaki yönünü şekillendiren, onun yakın çevresi; ailedeki büyükleri, okuldaki öğretmenleri ve arkadaş gruplarıdır. Elde edilen ahlaki şahsiyet, yaşamı boyunca edineceği tecrübelerle hayatına yön verir. Ahlak sahibi bireylerin oluşturduğu toplum, milli ahlak değerleriyle de nesiller boyu huzuru, güveni ve istikrarı sağlar. Ahlaki değerler koruyucu özelliğe sahip, yavaş değişen veya kalıcı olan değerlerdir (Güngör, 1995: 12-17).

Her kültürün kendine göre ahlak anlayışı vardır. Ferdin ve toplumun ahlak anlayışı diğer değerlerden bağımsız değildir. Toplumların milli, dini, tarihi değerleriyle örf ve adetleri birbirinden farklıdır. Toplumların ahlak anlayışını da bu değerler oluşturur. Bundan dolayı toplumların ahlaki değerlerinin farklı olması tabiidir (Niyazi, 2000: 140).

2.4. İlgili Araştırmalar

Kaplan (1976), çalışmasında kültürü, kültürü oluşturan öğeleri, kültür ile medeniyet arasındaki farkları ve kültür değişmelerini ele almıştır. Ayrıca, milli kültürü, Türk milli kültürünün özelliklerini ve kültürel unsurları korumanın öneminden bahsetmiştir.

Altunel (1991), çalışmasında milli kavramı, milli birliğin önemini, kültür ve kültür değerlerimizi ele almıştır. Milli kültürün milletlerin yaşam tarzı olduğunu, millete ait tüm unsurları içinde barındırdığını, milli eğitimde de vazgeçilmez yapı taşlarından biri olduğunu ifade etmiştir.

Gökçe (1990), çalışmasında milli kültürün korunması, geliştirilmesi, yayılması gerektiğini belirterek, bu konuda Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, bunlara bağlı kurumlar ve yükseköğretim kurumlarının yapması gerekenleri belirtmiştir.

Yamakoğlu (1999), çalışmasında dil, din, örf ve adetler, hukuk, oyunlar, musiki, güzel sanatlar, kıyafetler ve yemeklerin, Türk milletinin devamını sağlayacak Türk kültür unsurları olduklarını belirtmiştir.

Özbay (2002), çalışmasında dil, din, gelenek ve görenekler, dünya görüşü, vatan, sanat ve tarih gibi öğelerin milli kültürü oluşturduğunu ifade etmiştir. Özbay, kültürün temel ögesi, taşıyıcı ve aktarıcısı olan dilin öğrenilmesi ve kullanılmasının kültürün öğrenilmesi anlamına geldiğini ve aynı zamanda kültürleme süreci olduğunu belirtmiştir.

Ültanır (2003), çalışmasında dil, teknoloji, ekonomi, sanat, spor, oyunlar, din gibi kültür öğelerinin yeni kuşaklara aktarılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca ders programlarının amaçlarında bu öğelerin yer aldığını belirtmiştir.

Matan (2004), çalışmasında ilköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının kültür öğelerini ne oranda örneklediğini ve bu kültür öğelerinin öğrencilere nasıl aktarıldığını tespit etmek amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Koza Yayınları ve Özgün Yayınları'na ait üç ders kitabını incelemiştir. Çalışmasının sonucunda bu ders kitaplarının Türk kültürü öğelerine yer vermede ve bunları aktarmada yetersiz kaldıklarını belirtmiştir.

Sezer (2005), ilköğretim 1-5. sınıflar Türkçe ders kitaplarında değerlerin öğrencilere ne ölçüde aktarıldığını tespit ettiği çalışmasında 1, 2, 3. sınıflarda daha çok aile ve doğa kavramı ile ilgili değerlerin, 4 ve 5. sınıflarda ise bilgi ve sanat gibi değerlerin daha çok olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, yurt sevgisi ve Türk büyükleri ile ilgili değerlere bütün sınıflarda yoğun olarak yer verildiğini ifade etmiştir.

Şen (2007), Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim okulları için hazırladığı 100 Temel Eser serisinde yer alan kitaplarda milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri tespit ettiği çalışmasında başta sevgi değeri yer alırken, daha sonra yardımseverlik ve saygı değerlerinin bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca bağımsızlık değerine yer verilmediğini, barış, özgürlük ve bilimsellik değerlerinin ise eserlerde en az yer verilen değerler olduğunu ifade etmiştir.

Uyar (2007), çalışmasında okulda kültür aktarımı için en uygun dersin Türkçe dersi olduğunu ve Türkçe dersinde, kullanılan metinler ve yapılan etkinlikler ile öğrencilerin kültür öğelerini sevmelerine ve benimsemelerine katkıda bulunulduğunu belirtmiştir. Türkçe dersinde, dil, din, edebiyat, tarih şuuru, değerler ve normlar, müzik, plastik sanatlar ve el sanatları ve mimari kültür öğelerinin öğrencilere aktarılması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak, 2005 yılında hazırlanan İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda hangi kültür öğelerinin hangi metot, teknik ve materyallerle aktarılacağı konusunda eksikliklerin olduğunu belirtmiştir.

Aral (2008), Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki milli, ahlaki, insani ve kültürel değerleri tespit ettiği çalışmasında adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, dürüstlük, dini değerler, duyarlık, misafirperverlik, estetik, özgürlük, sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik ve vatanseverlik değerlerine yer verildiğini belirtmiştir. Ayrıca, Türkçe ders kitabında daha çok bağımsızlık, dini değerler, saygı, sevgi ve vatanseverlik değerlerine rastlanılmış, sağlıklı olmaya önem verme, hoşgörü ve temizlik değerlerine metinlerde yer verilmediğini belirtmiştir.

Belet ve Deveci (2008), çalışmalarında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılan 1-5. sınıflar Türkçe ders kitaplarında, ulusal değerler, sorumluluk, özdenetim, çalışkanlık, hoşgörü, merhamet, nezaket, onurlu olma, tutarlılık ve dürüstlük

değerlerine, ulusal değerlerden ise en çok Atatürk sevgisine ve Türk büyüklerine saygı değerlerine yer verildiğini ifade etmişlerdir.

Kan (2010), çalışmasında Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ilköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında dil, din, tarih, örf ve adetler, aile ve akrabalık ilişkileri, giyim kuşam, sanat, spor, yiyecek, içecek ve beslenme, vatan ve evrensel değerler ile ilgili kültür öğelerine yer verildiğini, kültür öğelerinden en çok dile, en az ise giyim kuşama rastlanıldığını, ayrıca kültür öğelerinin metinler ve resimlerle öğrencilere aktarılmaya çalışıldığını belirtmiştir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

İlköğretim 4.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde kültürel değerleri tespit etmek, bu değerlerin ne oranda örneklendiğini ve nasıl aktarıldığını incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu ve olayları içeren yazılı metinlerin analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Bu yaklaşımda veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Betimsel analiz sürecinde dört temel aşama vardır. Bu aşamalar sırasıyla, analiz için gerekli bir çerçevenin oluşturulması, oluşturulan çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2011-2012 Eğitim Öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle kabul edilen, Bilim ve Kültür Yayınları İlköğretim 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada, araştırmanın konusunu oluşturan unsurlar tez danışmanı ile belirlenip araştırmanın sınırları çizilmiştir. Bundan sonra konu ile ilgili literatür taramasına gidilmiş, konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalar araştırılmıştır. Araştırmada yararlanılacak kuramsal bilgilere ulaşmak için çeşitli kaynaklardan taramalar yapılmıştır.

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Bu yaklaşımda veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Betimsel analiz sürecinde dört temel aşama vardır. Bu aşamalar sırasıyla, analiz için gerekli bir çerçevenin oluşturulması, oluşturulan çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmanın veri analizi aşamasından önce, incelenen metinler öncelikle okuma ve not alma işlemleri yapılmıştır. Daha sonra okunan metinlerdeki kültürel değerler örneklendirilmiş ve bu örnekler kullanılarak ileti çıkarma, değerlendirme işlemleri yapılmıştır. Elde edilen iletiler sekiz ana başlık şeklinde sıralanmış, her ana başlık altında çeşitli sayılarda gruplandırılma yapılarak bir dizin oluşturulmuştur. Ardından başlıklar halinde belirlenen kültürel değerlerin, metinlerde nasıl verildiği tek tek cümlelerle verilerek, üzerlerinde yorumlama yapılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

METİNLERİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. 4.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Tespit Edilen Kültürel Değerler

Bu bölümde, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinleri tema sırasına uygun olarak tek tek incelenmiş ve kültür unsurları tespit edilmiştir.

1.Tema: Güzel Ülkem Türkiye

İşlenecek Metinler

Yurt Türküsü

Müzeler

Ayşegül

Bafa Gölü (Dinleme metni)

Serbest Okuma Metinleri

Bursa

Peri Bacaları

Güzel Ülkem Türkiye temasında ülkemizin iklimi, güzellikleri, doğal bitki örtüsü, denizleri, tarihi ve turistik yerleriyle çeşitli özellikleri dile getirilmiştir. Bu temayla çocuklara vatanını koruma, güzelleştirme ve sevme vurgulanarak vatan bilinci aktarılmaya çalışılmıştır. Daha çok tarih ve vatan unsurları aktarılmaya çalışılmıştır. Temada yer alan metinler, bu unsurların aktarmaya çalıştığı anlam doğrultusunda seçilmiştir.

YURT TÜRKÜSÜ

Güzel yurdum, dağlarımı

Uzaktan göresim gelir.

Keskin esen yellerine
Kendimi veresim gelir.

Gözümde tüter damların,
Sakız kokulu çamların,
Türkü söyler akşamların,
Bana kendi sesim gelir.

Su içtim kaynaklarından,
Gölgelerinde uyudum.
Kuşlarının söylediği
Şen türkülerle büyüdüm.

Ninniyle salladın beni,
Şefkatle kolladın beni,
Sevginle bağladın beni,
Güzel yurdum, güzel yurdum.

Vasfi Mahir KOCATÜRK

Çocuklar İçin Şiir Dünyası

(hzl. Ali Ferhan Oğuzkan

“**Yurt Türküsü**” isimli şiirde yurdun dağlarının, ormanlarının, ikliminin, doğal kaynaklarının, gecesi ve gündüzüyle insanı sarıp kolladığı dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara yurdun güzelliklerinin farkında olma ve korumanın gerekliliği vatan sevgisiyle aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen şiirde dil, sanat ve vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifaedeleri olan cümleler;

- Kendimi veresim gelir.
- Gözümde tüter damların,

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Keskin esen yellerine,
- Türkü söyler akşamların,
- Kuşlarının söylediği,
- Ninniyle salladın beni,
- Şefkatle kolladın beni,
- Sevginle bağladın beni,

Ağız özellikleri olan cümleler;

- Uzaktan göresim gelir,

Sanat Unsurları

Şiirde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Müzik ifadeleri olan cümleler;

- Türkü söyler akşamların,
- Şen türkülerle büyüdüm.
- Ninniyle salladın beni

Vatan Unsurları

Şiirde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Vatan bilinci ifadeleri olan cümleler;

- Güzel yurdum, dağlarını
- Uzaktan göresim gelir.
- Keskin esen yellerine
- Kendimi veresim gelir.
- Gözümde tüter damların,
- Sakız kokulu çamların,
- Türkü söyler akşamların,
- Bana kendi sesim gelir.
- Su içtim kaynaklarından,
- Gölgelelerinde uyudum.
- Kuşlarının söylediği
- Şen türkülerle büyüdüm.
- Ninniyle salladın beni,
- Şefkatle kolladın beni,
- Sevginle bağladın beni,
- Güzel yurdum, güzel yurdum.

MÜZELER

“Her müze, canlı bir tarihtir; medeniyetlerin aynasıdır.” derler. Ben bunu, Türk müzelerini gezerken daha iyi anladım.

İstanbul’da küçüklü büyüklü bir hayli müze var. Hepsi de zengin. İstanbul’un kendisi de bir müze gibi. Denizi, manzaraları, iklimi, havası ve daha birçok üstün değerleri bakımından dünyanın güzel şehirlerinden biri. İstanbul’u, ele geçiren her millet başkent yapmış; surlarla kuşatmış; saraylarla, tapınaklarla süslemiştir. Bu yüzden burada her adım başında bir anıta, bir medeniyet kalıntısına rastlarsınız.

İstanbul'daki büyük müzelerden birini görmek istedim. Bir gün Topkapı Müzesi'ne gittim. Müze, mahalle genişliğinde büyük bir saray. Fatih, İstanbul'a ikinci saray olarak Çinili Köşk'ü yaptırmış. Ondan sonra gelen Osmanlı padişahları, saraylar eklemişler. Böylece bugünkü "Topkapı Sarayı" denen saha meydana gelmiş. Sarayın genişliği hakkında bir fikir vereyim: XVII. yüzyılda bu sarayda elli bin kişinin oturduğu söylenir. Şimdi bu saray, bir müzedir. Buranın tamamını gezip görmek için günler değil haftalar gerekir.

Çok değerli belgelerin tasnif edildiği arşiv dairesine uğrayamadım. El yazması değerli kitaplarla dolu zengin kitaplığını pek övdüler. Onlardan faydalanmak için okuyup incelemek gerekir.

Müzenin çini bölümü, eski Çin porselenleriyle dolu. Tabaklar, çanaklar, vazolar öyle zarif, öyle canlı ki bugünün dev fabrikalarından bu incelikte eşya çıkacağına insan inanmıyor.

Yürüye yürüye bir bölüme geldik. Burası, baştan başa araba. Padişahların, şehzadelerin, sultanların bindiği çeşit çeşit arabalar. Her biri, yüzyıllar boyunca gelişe gelişe birer sanat eseri hâline gelmiş. Bunlardan başka akla gelebilecek her şeye ait koleksiyonlar var: el yazısı koleksiyonları; minyatür, resim koleksiyonları; hançer, pala, kılıç, kargı, mızrak ve çeşitli silah koleksiyonları... Son yıllarda açılmış olan kutsal emanetler dairesindeki peygamberimize ait eşyaları da mutlaka görmek gerekir.

Topkapı Sarayı, anlatmakla bitmez. Onu tanımak için gezip görmeli.

Tahir Nejat GENCAN

Türkçe Öğreniyorum

(Düzenleme yapılmıştır.)

"Müzeler" adlı metinde müzelerin önemini anlatan bir tanım yapılmış, tarihten bu güne gelen birçok tarihi eserin müzeler tarafından korunduğu ve her müzenin tarihi yaşatan bir özelliğinin olduğu dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara bir müze olarak aktarılan İstanbul şehrinin önemi, müzeleri ve içerisindeki eşsiz

kıymetli eserleri tarih bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen metinde dil, din, tarih, sanat ve vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- İstanbul'u, ele geçiren her millet başkent yapmış; surlarla kuşatmış; saraylarla, tapınaklarla süslemiştir.

- Böylece bugünkü "Topkapı Sarayı" denen saha meydana gelmiş.

- Sarayın genişliği hakkında bir fikir vereyim: XVII. yüzyılda bu sarayda elli bin kişinin oturduğu söylenir.

- Bunlardan başka akla gelebilecek her şeye ait koleksiyonlar var: el yazısı koleksiyonları; minyatür, resim koleksiyonları; hançer, pala, kılıç, kargı, mızrak ve çeşitli silah koleksiyonları...

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Her müze, canlı bir tarihtir; medeniyetlerin aynasıdır." derler.

- İstanbul'u, ele geçiren her millet başkent yapmış; surlarla kuşatmış; saraylarla, tapınaklarla süslemiştir.

- Bu yüzden burada her adım başında bir anıta, bir medeniyet kalıntısına rastlarsınız.

- Ondan sonra gelen Osmanlı padişahları, saraylar eklemişler.

- Böylece bugünkü "Topkapı Sarayı" denen saha meydana gelmiş.

- El yazması değerli kitaplarla dolu zengin kitaplığını pek övdüler.

- Tabaklar, çanaklar, vazolar öyle zarif, öyle canlı ki bugünün dev fabrikalarından bu incelikte eşya çıkacağına insan inanamıyor.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- İstanbul'da küçük büyük bir hayli müze var.

- Burası, baştan başa araba.
- Padişahların, şehzadelerin, sultanların bindiği çeşit çeşit arabalar.

Dini Unsurlar

Metinde tespit edilen dini unsurlar aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimleri olan cümleler;

- Son yıllarda açılmış olan kutsal emanetler dairesindeki peygamberimize ait eşyaları da mutlaka görmek gerekir.

Tarihi Unsurlar

Metinde tespit edilen tarih unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Fatih, İstanbul'a ikinci saray olarak Çinili Köşk'ü yaptırmış.
- Ondan sonra gelen Osmanlı padişahları, saraylar eklemişler.
- Padişahların, şehzadelerin, sultanların bindiği çeşit çeşit arabalar.

Tarihi ve turistik yerlerin geçtiği cümleler;

- Bir gün Topkapı Müzesi'ne gittim.
- Fatih, İstanbul'a ikinci saray olarak Çinili Köşk'ü yaptırmış.
- Böylece bugünkü "Topkapı Sarayı" denen saha meydana gelmiş.
- Topkapı Sarayı, anlatmakla bitmez.

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mimarilerin geçtiği cümleler;

- Bir gün Topkapı Müzesi'ne gittim.
- Fatih, İstanbul'a ikinci saray olarak Çinili Köşk'ü yaptırmış.
- Böylece bugünkü "Topkapı Sarayı" denen saha meydana gelmiş.

- Topkapı Sarayı, anlatmakla bitmez.

Plastik sanataların geçtiği cümleler;

- Müzenin çini bölümü, eski Çin porselenleriyle dolu.
- Tabaklar, çanaklar, vazolar öyle zarif, öyle canlı ki bugünün dev fabrikalarından bu incelikte eşya çıkacağına insan inanmıyor.

• Bunlardan başka akla gelebilecek her şeye ait koleksiyonlar var: el yazısı koleksiyonları; minyatür, resim koleksiyonları; hançer, pala, kılıç, kargı, mızrak ve çeşitli silah koleksiyonları...

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Vatan bilinci ifalari olan cümleler;

- Denizi, manzaraları, iklimi, havası ve daha birçok üstün değerleri bakımından dünyanın güzel şehirlerinden biri.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- İstanbul'da küçüklü büyüklü bir hayli müze var.
- İstanbul'un kendisi de bir müze gibi.
- İstanbul'u, ele geçiren her millet başkent yapmış; surlarla kuşatmış; saraylarla, tapınaklarla süslemiştir.
- İstanbul'daki büyük müzelerden birini görmek istedim.
- Fatih, İstanbul'a ikinci saray olarak Çinili Köşk'ü yaptırmış.

AYŞEGÜL

Hatay sırtlarında, çamlar altındayım. Benim altımda da bin metre aşağıda İskenderun Ovası, güneş altında dümdüz yatıyor. Serinlik, gölgelik içinde kızgın yerlere hayretle bakıyorum. Aşağıda sıcaktan bunalmış, güneşten usanmış insanların varlığına inanamıyorum.

Buraları çok ağaçlı, sulak, meyveli ve serindir. İşte bir pınar başındayım. Oluğun altına bir sepet iri, olgun, renkli şeftali koymuşlar. Başı yemenili, saçları iki örgü, ayağı takunyalı, sarışın bir köylü kızı bana sordu:

— Yer misin amca?

Aldım. Ne serin, ne kokulu, ne tatlı şeftali bunlar! Bana şeftali ikram edene baktım.

Ne güzel kız!

— Yavrum, şu görünen köyün adı nedir?

— Müftüler.

— Daha ötede neresi vardır?

— Nergislik.

— Ya bu suya ne derler?

— Zerdalioluk.

— Şu yukarıdaki dağ?

— Kınalıtepe.

— Şu yol nereye gider?

— Derebahçe'ye.

Ne güzel isimler! Burası meyveler diyarı. Şeftaliler, erikler, kızılıcıklar etrafımı kaplıyor. Çiçekleri de öyle: Nergisler, kınalar, küpeler ve yıldızlar... Sonra her evin pencerelerinde fesleğenler, fesleğen saksıları...

— Kızım, o başına taktığın kırmızı çiçeğin adını bilir misin?

— Bilirim: Kadife.

— Bu su kenarında açan beyaz çiçekler?

— İnci çiçeği.

— Ya senin adın nedir?

Utandı, usulca:

— Ayşegül, dedi.

Burada meyveler, çiçekler, ağaçlar, isimler, hepsi, her şey güzel. Ya Ayşegül? Hepsinden daha güzel.

Ayşegül, takunyalarını sürterek kadife ve inci çiçekleri arasında kayboldu. Arkasından baktım. İçimden şöyle söyleniyordum:

— Küçük Ayşegül; cici, şirin, şen Ayşegül; güzel Ayşegül!

Millet sevgisini insan, böyle minimini bir isimde ve küçük bir köylü kızının yüzünde duyuyor.

Refik Halit KARAY

Bir İçim Su

(Düzenleme yapılmıştır.)

“Ayşegül” adlı metinde vatanımızın hem doğal güzellikleri hem de insanının içten, samimi güzel olan özellikleri dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara yurt ve yurt insanının güzellikleri, vatan sevgisiyle birlikte insan ve doğa sevgisi aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen metinde dil, örf ve adet, vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir. Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Hatay sırtlarında, çamlar altındayım.
- Benim altımda da bin metre aşağıda İskenderun Ovası, güneş altında dümdüz yatıyor.
- Serinlik, gölgelik içinde kızgın yerlere hayretle bakıyorum.
- Aşağıda sıcaktan bunalmış, güneşten usanmış insanların varlığına inanamıyorum.
- İşte bir pınar başındayım.
- Burası meyveler diyarı.

- Ayşegül, takunyalarını sürterek kadife ve inci çiçekleri arasında kayboldu.

- İçimden şöyle söyleniyordum:

- Millet sevgisini insan, böyle minimini bir isimde ve küçük bir köylü kızının yüzünde duyuyor.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Ne serin, ne kokulu, ne tatlı şeftali bunlar!
- Küçük Ayşegül; cici, şirin, şen Ayşegül; güzel Ayşegül!

Örf ve Adet Unsurları

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Misafirperverlik ve ikram ifalari olan cümleler;

- Yer misin amca?

Giyim ve kuşam ifadeleri olan cümleler;

- Başı yemenili, saçları iki örgü, ayağı takunyalı, sarışın bir köylü kızı bana sordu:

Lakapların geçtiği cümleler;

- Yavrum, şu görünen köyün adı nedir? Müftüler.
- Daha ötede neresi vardır? Nergislik.
- Ya bu suya ne derler? Zerdalioluk.
- Şu yukarıdaki dağ? Kınalıtepe.
- Şu yol nereye gider? Derebahçe'ye.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Vatan bilinci ifadeleri olan cümleler;

- Burada meyveler, çiçekler, ağaçlar, isimler, hepsi, her şey güzel.

- Millet sevgisini insan, böyle minimini bir isimde ve küçük bir köylü kızının yüzünde duyuyor.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- Hatay sırtlarında, çamlar altındayım.
- Benim altımda da bin metre aşağıda İskenderun Ovası, güneş altında dümdüz yatıyor.

- Yavrum, şu görünen köyün adı nedir?

Müftüler.

- Daha ötede neresi vardır?

Nergislik.

BAFA GÖLÜ (Dinleme Metni)

İzmir'den Bodrum'a giderken Söke ovasının sonlarına doğru Bafa Gölü, bütün güzelliği ile karşınıza çıkıverir. Göz alabildiğine uzanan mavilik, yol yorgunluğunuzu alır götürür. Kıyı boyunca ilerlerken yolla birlikte kıvrılan manzaradan gözünüzü alamazsınız.

Bafa Gölü, Büyük Menderes'in taşıdığı alüvyonların, Ege Denizi'ne açılan bir körfezin önünü doldurmasıyla meydana gelmiş. Zamanla Menderes Nehri'nin taşkınları ve dağlardan gelen sularla beslenmiş, göl büyümüş.

Bafa Gölü'ne gelirsenez gölü çevreleyen Beşparmak Dağları'yla tanışın. Dağın yamaçlarında bir tarih saklıdır. Bu tarihi keşfetmek için saatlerce yürümek, kamp yapmak ve göldeki adalarda dolaşmak gerekir.

Gölü geçtikten sonra Gökaya köyüyle karşılaşırsınız. Bu şirin köy, uzun dağ yürüyüşlerinin çıkış noktasıdır. Bu noktada sabahladık. Horoz sesleriyle uyandık. Ortalık sis içinde. Köyden aldığımız rehberle dağlara tırmanmaya başladık.

Beşparmak Dağları'nın yamaçları taştan patikalarla dolu. Bu patikalardan dağa doğru tırmandıkça gölün değişen görüntülerinden gözümüzü alamıyoruz. Çevre, adeta gökten taş yağmış da kayalarla örtülmüş gibi. Bir buçuk saatlik zorlu bir

tırmanıştan sonra bir mağaraya giriyoruz. Alman arkeologlar, köylülerin de yardımıyla burada tarih öncesi çağlara ait duvar resimlerini ortaya çıkarmışlar. Burada erkek ve kadın figürleri ile çiçek motiflerini hayranlıkla izliyoruz.

Beşparmak Dağları'nda Bizanslılara ait manastırlar, kral yolları ve mezarları var. Manastırların duvar ve tavanları fresklerle süslü. Etrafı surlarla çevrili bir manastırın tepesine çıktık. Buradan gölün manzarası nefes kesici.

Dağda beş saatlik tırmanın ardından Bafa Gölü'ne iniyoruz. Dolunayın ışığı, gölü gümüş rengine çevirmiş.

Yurdumuzun her bir noktası ayrı bir güzelliğe sahip. Bafa Gölü ve çevresi de bu noktalardan biri. Mutlaka görünüz.

Yusuf TUVİ

(Bir dergi yazısıdır.)

“**Bafa**” adlı metinde Bafa ve çevresinde bulunan ve yurdun diğer önemli yerlerinin doğal ve tarihi güzellikleri dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara yurdun güzellikleri ve geçmişten günümüze gelen bu önemli değerler tarih bilinciyle birlikte vatan sevgisi aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen metinde dil, tarihi, vatan ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Göz alabildiğine uzanan mavilik, yol yorgunluğunuzu alır götürür.
- Kıyı boyunca ilerlerken yolla birlikte kıvrılan manzaradan gözünüzü alamazsınız.
- Bu patikalardan dağa doğru tırmandıkça gölün değişen görüntülerinden gözümüzü alamıyoruz.
- Buradan gölün manzarası nefes kesici.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- İzmir'den Bodrum'a giderken Söke ovasının sonlarına doğru Bafa Gölü, bütün güzelliği ile karşınıza çıkarır.
- Göz alabildiğine uzanan mavilik, yol yorgunluğunuzu alır götürür.
- Kıyı boyunca ilerlerken yolla birlikte kıvrılan manzaradan gözünüzü alamazsınız.
- Bafa Gölü, Büyük Menderes'in taşıdığı alüvyonların, Ege Denizi'ne açılan bir körfezin önünü doldurmasıyla meydana gelmiş.
- Zamanla Menderes Nehri'nin taşkınları ve dağlardan gelen sularla beslenmiş, göl büyümüş.
- Bafa Gölü'ne gelerseniz gölü çevreleyen Beşparmak Dağları'yla tanışın.
- Dağın yamaçlarında bir tarih saklıdır.
- Gölü geçtikten sonra Gökaya köyüyle karşılaşırsınız.
- Bu şirin köy, uzun dağ yürüyüşlerinin çıkış noktasıdır. Bu noktada sabahladık.
- Beşparmak Dağları'nın yamaçları taştan patikalarla dolu.
- Çevre, adeta gökten taş yağmış da kayalarla örtülmüş gibi.
- Etrafı surlarla çevrili bir manastırın tepesine çıktık.
- Dolunayın ışığı, gölü gümüş rengine çevirmiş.
- Yurdumuzun her bir noktası ayrı bir güzelliğe sahip.
- Bafa Gölü ve çevresi de bu noktalardan biri.

Tarihi Unsurlar

Metinde tespit edilen tarihi unsur aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi ve turistik yerlerin geçtiği cümleler;

- İzmir'den Bodrum'a giderken Söke ovasının sonlarına doğru Bafa Gölü, bütün güzelliği ile karşınıza çıkarır.

- Bafa Gölü, Büyük Menderes'in taşıdığı alüvyonların, Ege Denizi'ne açılan bir körfezin önünü doldurmasıyla meydana gelmiş.
- Bafa Gölü'ne gelirsiniz gölü çevreleyen Beşparmak Dağları'yla tanışın. Dağın yamaçlarında bir tarih saklıdır.
- Beşparmak Dağları'nın yamaçları taştan patikalarla dolu.
- Beşparmak Dağları'nda Bizanslılara ait manastırlar, kral yolları ve mezarları var.
- Dağda beş saatlik tırmanışın ardından Bafa Gölü'ne iniyoruz.
- Bafa Gölü ve çevresi de bu noktalardan biri.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Vatan bilinci ifadeleri olan cümleler;

- Bafa Gölü ve çevresi de bu noktalardan biri. Mutlaka görünüz.
- Yurdumuzun her bir noktası ayrı bir güzelliğe sahip.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- İzmir'den Bodrum'a giderken Söke ovasının sonlarına doğru Bafa Gölü, bütün güzelliği ile karşınıza çıkıverir.
- Gölü geçtikten sonra Gökaya köyüyle karşılaşrsınız.

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Toplumsal ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Alman arkeologlar, köylülerin de yardımıyla burada tarih öncesi çağlara ait duvar resimlerini ortaya çıkarmışlar.

BURSA

Cennetten bir köşedir

Bursa'nın her bir yeri.

Mis gibi kokar durur

Şeftali bahçeleri.

Bembeyazdır yaz ve kış

Dağların dik başları.

Dokur, işler genç kızlar

İpekli kumaşları.

Çamları Uludağ'ın

Hastalara şifadır.

Çekirge hamamları

Bin bir derde devadır.

Bir yanda Cem Sultan'ın

Çinili türbesi var.

Bir yanda gür suların

Şırıldayan sesi var.

Kulaklara çarpan ses,

Nilüfer'in sesidir.

Şen Bursa, yurdumuzun

Yeşil bir köşesidir.

Celâl Sıtkı GÜRLER

Çocuk Şiirleri

(Kısaltılmıştır.)

“**Bursa**” isimli şiirde Bursa şehrinin tüm doğal güzellikleri dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara vatan sevgisi tarih bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen şiirde dil, din, tarih, sanat ve vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Bin bir derde devadır.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Cennetten bir köşedir
- Mis gibi kokar durur
- Bembeyazdır yaz ve kış
- Dağların dik başları.
- Çekirge hamamları
- Kulaklara çarpan ses,
- Nilüfer’in sesidir.
- Şen Bursa, yurdumuzun
- Yeşil bir köşesidir.

Yansıma olan cümleler;

- Şırıldayan sesi var.

Dini Unsurlar

Şiirde tespit edilen din unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimlerin geçtiği cümleler;

- Cennetten bir köşedir
- Hastalara şifadır.

Tarihi Unsurlar

Şiirde tespit edilen tarihi unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Bir yanda Cem Sultan'ın

Tarihi ve turistik yerlerin geçtiği cümleler;

- Çamları Uludağ'ın

Sanat Unsurları

Şiirde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mimarilerin geçtiği cümleler;

- Çekirge hamamları
- Çinili türbesi var.

Vatan Unsurları

Şiirde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Vatan bilinci ifadeleri olan cümleler;

- Cennetten bir köşedir

Bursa'nın her bir yeri.

- Çamları Uludağ'ın

Hastalara şifadır.

- Çekirge hamamları

Bin bir derde devadır.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- Bursa'nın her bir yeri.
- Şen Bursa, yurdumuzun

BACALARI

Sevgili çocuklar, yolda giderken “petrol” sözünü duyar duymaz gözümü açtım. Yoksa biz, Ürgüp ve Göreme'deki eski eserleri görmeye giderken petrol mu bulmuştuk? Meğer bizim taka, bir benzin istasyonunda durmuş, ikmal yapıyormuş.

Çevreye baktım, şaşırdım. Gördüklerim düştün de öte bir şeydi. Nasıl anlatsam?

Kıraç, tepelik bir arazidesiniz. Çevrenizde kocaman vapur bacalarına benzeyen hafif koni biçiminde açık renkli kayalar var. Bunlara “peri bacaları” deniliyor. Bunların üst uçlarında birer de yassı şapkaları var. Kumlu ve killi arazide yağışların toprağa oldukça dik indikleri yerlerde sel suları, bu toprakları sürekli oymuş. Kalan taşlık topraklar da birer baca biçimini almış. Bu olağanüstü yerlerin bir bölümü de ev olarak kullanılıyor.

İşte Ürgüp'teyiz. Burada evlerin çoğu oyulmuş. Bazılarında halı tezgâhları var. Ünlü Ürgüp halıları burada dokunuyor. Biz, renklerine doyum olmayan bu halıları ve halı dokuyan genç kızları hayranlıkla izliyoruz.

Yapılardan bazıları hem ev hem de depo olarak kullanılıyor. Kuru üzümler, bu depolarda saklanıyor. Ayrıca başka bölgelerden buraya depolanmak üzere gönderilen meyveler olduğunu da duyuyoruz; limon gibi.

Can, üzüm turşusundan söz ediyor. Turşuyu hepimiz tadıyoruz ve lezzetini hiçbir zaman unutmayacağımızı birbirimize söylüyoruz. Size de salık veririm. Doğrusu, nefis.

Göreme yolunda yumuşak kayaların içine oyulmuş gözetleme yerlerinin şimdi güvercinliklere dönüştüğünü görüyoruz. Avcılar'da peri bacalarının en

görkemlilerini gördük. Ev olarak kullanılan bacalardan birinde ev sahibi ile birlikte perili kahve bile içtik.

Nevşehir'in en ilginç köşelerinden biri, kuşkusuz Göreme. Burada peri bacalarının eski dönemlerde yalnız barınak olarak değil, aynı zamanda mağara kiliseleri olarak kullanıldığını gördük. Günümüzde film yapımcıları için ideal bir yer olan Göreme, Hristiyanlığın ilk çıktığı eski çağlarda da ideal bir yerleşme bölgesi olmuş. Hristiyanlar, bu doğal yapıların içlerini kimi zaman genişleterek, kimi zaman da evleri kiliseye çevirerek kendilerine, dinlerini özgürce uygulayabilecekleri bir bölge oluşturmuşlar. Ne var ki buraya sonradan gelenler, bu kiliselerin bir bölümünü yok etmişler, bir bölümünü de değişikliğe uğratmışlar. Ben, kiliselerden en çok Yılanlı Kilise'yi sevdim. Taştan yemekhanesi, masaları ve taştan sıralarıyla biraz yatılı okula benzettim.

Arkadaşım, "Peki, ben şimdi sizi saklı bir kente götürürsem bana ne verirsiniz?" demez mi. O kadar şaşırdım ki hiçbir söz veremedik. Bir de baktım ki Derinkuyu'ya gelmiştik bile. Burada altı kat yerin dibine oyulmuş bir kent vardı. Enis'in belleği çok güçlü olduğu için bizi yiyecek depolarına, savunma yerlerine götürüp gezdirdi. Daha sonra bizi herhangi bir eve girer gibi bir yapıya sokan Enis, buranın dünyanın ilk akıl hastanesi olduğunu söyledi.

Şimdi de Kaymaklı'dayız ve başka bir yeraltı kentinin giriş katında limonatalarımızı yudumluyoruz. Göreme'den sonra hepimiz Eskişehir'e gitmek, ünlü ozan Yunus Emre'nin mezarını görmek, lüle taşından yapılmış ürünlerini incelemek istiyoruz. Ama Konya bile şu anda bizim batımızda. Buna karşılık biz hep doğuya gitmek üzere yola çıktık.

Walt DISNEY (VOLT DİSNEY)

Walt Disney Ansiklopedisi

(Düzenleme Yapılmıştır.)

"Peri Bacaları" adlı metinde Ürgüp Göreme yöresinde bulunan doğal güzelliklerin nasıl oluştuğu, eşsiz görünümü dile getirilmiştir. Yörenin iklimi, bitkileri, hayvanları, insanların yaptığı değişik güzellikleri ve tarihi birçok yerinin

oluşu ile çocuklara vatanın nasıl güzelliklerle dolu olduğu aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, din, tarihi, örf ve adet, sanat ve vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Sevgili çocuklar, yolda giderken “petrol” sözünü duyar duymaz gözümü açtım.
- Meğer bizim taka, bir benzin istasyonunda durmuş, ikmal yapıyormuş.
- Biz, renklerine doyum olmayan bu halıları ve halı dokuyan genç kızları hayranlıkla izliyoruz.
- Size de salık veririm.
- Ama Konya bile şu anda bizim batımızda. Buna karşılık biz hep doğuya gitmek üzere yola çıktık.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Gördüklerim düşten de öte bir şeydi.
- Bunların üst uçlarında birer de yassı şapkaları var.
- Kumlu ve killi arazide yağışların toprağa oldukça dik indikleri yerlerde sel suları, bu toprakları sürekli oymuş.
- Göreme yolunda yumuşak kayaların içine oyulmuş gözetleme yerlerinin şimdi güvercinliklere dönüştüğünü görüyoruz.
- Avcılar’da peri bacalarının en görkemlilerini gördük.
- Ev olarak kullanılan bacalardan birinde ev sahibi ile birlikte perili kahve bile içtik.
- Nevşehir’in en ilginç köşelerinden biri, kuşkusuz Göreme.

- Burada peri bacalarının eski dönemlerde yalnız barınak olarak değil, aynı zamanda mağara kiliseleri olarak kullanıldığını gördük.

- Günümüzde film yapımcıları için ideal bir yer olan Göreme, Hristiyanlığın ilk çıktığı eski çağlarda da ideal bir yerleşme bölgesi olmuş.

- Arkadaşım, “Peki, ben şimdi sizi saklı bir kente götürürsem bana ne verirsiniz?” demez mi.

- O kadar şaşırdım ki hiçbir söz veremedik.

- Burada altı kat yerin dibine oyulmuş bir kent vardı.

- Enis’in belleği çok güçlü olduğu için bizi yiyecek depolarına, savunma yerlerine götürüp gezdirdi.

- Daha sonra bizi herhangi bir eve girer gibi bir yapıya sokan Enis, buranın dünyanın ilk akıl hastanesi olduğunu söyledi.

- Şimdi de Kaymaklı’dayız ve başka bir yeraltı kentinin giriş katında limonatalarımızı yudumluyoruz.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Sevgili çocuklar, yolda giderken “petrol” sözünü duyar duymaz gözümü açtım.

Ağız özellikleri olan cümleler;

- Meğer bizim taka, bir benzin istasyonunda durmuş, ikmal yapıyormuş.

Din Unsurları

Metinde tespit edilen din unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimleri olan cümleler;

- Göreme’den sonra hepimiz Eskişehir’e gitmek, ünlü ozan Yunus Emre’nin mezarını görmek, lüle taşından yapılmış ürünlerini incelemek istiyoruz.

Tarihi Unsurlar

Metinde tespit edilen tarihi unsurlar aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi ve turistik yerlerin geçtiği cümleler;

- Yoksa biz, Ürgüp ve Göreme'deki eski eserleri görmeye giderken petrol mu bulmuştuk?
- İşte Ürgüp'teyiz.
- Bunlara “peri bacaları” deniliyor.
- Göreme yolunda yumuşak kayaların içine oyulmuş gözetleme yerlerinin şimdi güvercinliklere dönüştüğünü görüyoruz
- Avcılar'da peri bacalarının en görkemlilerini gördük.
- Nevşehir'in en ilginç köşelerinden biri, kuşkusuz Göreme.
- Günümüzde film yapımcıları için ideal bir yer olan Göreme, Hristiyanlığın ilk çıktığı eski çağlarda da ideal bir yerleşme bölgesi olmuş.
- Ben, kiliselerden en çok Yılanlı Kilise'yi sevdim.
- Bir de baktım ki Derinkuyu'ya gelmiştik bile.
- Göreme'den sonra hepimiz Eskişehir'e gitmek, ünlü ozan Yunus Emre'nin mezarını görmek, lüle taşından yapılmış ürünlerini incelemek istiyoruz.

Örf ve Adet Unsurları

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Misafirperverlik ve ikram ifadeleri olan cümleler;

- Ev olarak kullanılan bacalardan birinde ev sahibi ile birlikte perili kahve bile içtik.

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mimarilerin geçtiği cümleler;

- Bunlara “peri bacaları” deniliyor. Bu olağanüstü yerlerin bir bölümü de ev olarak kullanılıyor.

Plastik sanatların geçtiği cümleler;

- Ünlü Ürgüp halıları burada dokunuyor.
- Göreme’den sonra hepimiz Eskişehir’e gitmek, ünlü ozan Yunus Emre’nin mezarını görmek, lüle taşından yapılmış ürünlerini incelemek istiyoruz.

Edebiyat ifadelerinin geçtiği cümleler;

- Göreme’den sonra hepimiz Eskişehir’e gitmek, ünlü ozan Yunus Emre’nin mezarını görmek, lüle taşından yapılmış ürünlerini incelemek istiyoruz.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- Nevşehir’in en ilginç köşelerinden biri, kuşkusuz Göreme.
- Göreme’den sonra hepimiz Eskişehir’e gitmek, ünlü ozan Yunus Emre’nin mezarını görmek, lüle taşından yapılmış ürünlerini incelemek istiyoruz.
- Ama Konya bile şu anda bizim batımızda.

2.Tema: Atatürk

İşlenecek Metinler

Atatürk ve Güzel Sanatlar

İğde Ağacı

Atatürk'ün Resmi

Sen Ölmedin (Dinleme metni)

Serbest Okuma Metinleri

Çağdaş Yaşantı

Atatürk ve Çoban

Atatürk temasında Atatürk'ün, yurdu ve milleti için yaptıkları, yaşamı ve örnek davranışları dile getirilmiştir. Bu temayla çocuklara, Türk milletinin üstün değerlerini sahip çıkma, sevme ve koruma tarih ve vatan bilinci aktarılmaya çalışılmıştır. Temada yer alan metinler, bu unsurların aktarmaya çalıştığı anlam doğrultusunda seçilmiştir. Metinler içerisinde bu unsurların yanı sıra diğer kültür unsurlarına da yer verilmiştir

ATATÜRK VE GÜZEL SANATLAR

Kişide heyecan ve hayranlık uyandıran sanatlara “güzel sanatlar” denir. “Güzel sanatlar” denilince aklımıza resim, müzik, şiir, heykeltıraşlık, mimarlık gelir.

Atatürk'e göre sanat, güzelliğin anlatımıdır. Güzel sanatlar, bir toplumun kültürünü oluşturan öğelerdendir. Bir milletin kalkınması ile güzel sanatlardaki başarısı eş değerdedir. Bu nedenle Atatürk, güzel sanatların gelişmesine önem verdi, güzel sanatların her dalıyla ilgilendi. Ülkemizde ilgi görmeyen heykel sanatının bile gelişmesini istedi. “Dünyada medeni, ileri ve gelişmiş olmak isteyen bir millet, mutlaka heykel yapacak ve heykeltıraş yetiştirecektir. Abidelerin şuraya buraya tarihî hatıralar olarak dikilmesi, dine aykırı değildir. Bunun dine aykırı olduğunu iddia edenler, din hükümlerini gereği gibi araştırıp incelememiş olanlardır.” dedi. İlgisiz bırakılan heykel sanatına eğildi. Müzik ile de ilgilendi. “Hayat müziktir. Müzikle ilgili olmayan varlıklar, insan değildirler. Müziksiz hayat, zaten mevcut olamaz.

Müzik; hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir.” diyerek müziğin insan için bir ihtiyaç olduğunu belirtti.

Atatürk, güzel sanatları medeni olmanın işareti saydı. Sanatçıları korudu, onlarla ilgilendi. Onun şu sözü, sanatçıya verdiği önemi çok iyi belirtir: “Efendiler! Hepiniz milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz; hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz, fakat bir sanatkâr olamazsınız.” Atatürk, güzel sanatların ilerlemesi için çalıştı. Ankara’da müzik öğretmeni yetiştiren okulun açılmasına öncülük etti. İstanbul’da Resim ve Heykel Müzesi’ni açtırdı. Güzel Sanatlar Akademisinin gelişmesine yardımcı oldu. Genç ve yetenekli sanatçıların Avrupa’ya gönderilmesini istedi. Ankara’da müzik öğretmeni yetiştiren okulun açılmasına öncülük etti. Nasıl mı? Bunu, bir iki örnekle açıklayalım. Ülkesinde başarı kazanan romancıların, şairlerin eserleri, dünya dillerine çevrilir. İnsanlar, bir ülkedeki ünlü bir mimarın eserlerini görmek için o ülkeye giderler. O ülkeyi ve insanlarını tanır. Bugün Mimar Sinan’ın, milletimizin tanınmasındaki payı büyüktür. Atatürk, güzel sanatların gelişmesini sağlamış, sanatkârı korumuş bir liderdir.

ATATÜRKÇÜLÜK

(Üçüncü Kitap’tan düzenleme yapılmıştır.)

“**Atatürk ve Güzel Sanatlar**” adlı metinde güzel sanatlar tanımlanarak, Atatürk ün güzel sanatlara verdiği değer ve çağdaş bir millet olmak için bu değerlerin korunup geliştirilmesi gerektiği örneklerle dile getirilmiştir. Çocuklara bu metinle bir millet olmanın birlik ve beraberlik içinde çağdaş bir millet olarak ilerlemenin gerekliliği ve sorumluluğu tarih bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, tarihi, sanat ve vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Kişide heyecan ve hayranlık uyandıran sanatlara “güzel sanatlar” denir.

- Ülkemizde ilgi görmeyen heykel sanatının bile gelişmesini istedi.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- “Güzel sanatlar” denilince aklımıza resim, müzik, şiir, heykeltıraşlık, mimarlık gelir.

- Bu nedenle Atatürk, güzel sanatların gelişmesine önem verdi, güzel sanatların her dalıyla ilgilendi.

- “Dünyada medeni, ileri ve gelişmiş olmak isteyen bir millet, mutlaka heykel yapacak ve heykeltıraş yetiştirecektir.

- Abidelerin şuraya buraya tarihî hatıralar olarak dikilmesi, dine aykırı değildir.

- İlgisiz bırakılan heykel sanatına eğildi.

- Müzikle ilgili olmayan varlıklar, insan değildirler.

- Müziksiz hayat, zaten mevcut olamaz.

- Müzik; hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir.” diyerek müziğin insan için bir ihtiyaç olduğunu belirtti.

- Atatürk, güzel sanatları medeni olmanın işareti saydı.

- Atatürk, güzel sanatların ilerlemesi için çalıştı.

- Ankara’da müzik öğretmeni yetiştiren okulun açılmasına öncülük etti.

- Ankara’da müzik öğretmeni yetiştiren okulun açılmasına öncülük etti.

- Ülkesinde başarı kazanan romancıların, şairlerin eserleri, dünya dillerine çevrilir.

- Bugün Mimar Sinan’ın, milletimizin tanınmasındaki payı büyüktür.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Abidelerin şuraya buraya tarihî hatıralar olarak dikilmesi, dine aykırı değildir.

Özdeyiş ifadeleri olan cümleler;

- “Dünyada medeni, ileri ve gelişmiş olmak isteyen bir millet, mutlaka heykel yapacak ve heykeltıraş yetiştirecektir. Abidelerin şuraya buraya tarihî hatıralar olarak dikilmesi, dine aykırı değildir. Bunun dine aykırı olduğunu iddia edenler, din hükümlerini gereği gibi araştırıp incelememiş olanlardır.” dedi. (M.K. Atatürk)

- “Hayat müziktir. Müzikle ilgili olmayan varlıklar, insan değildirler. Müziksiz hayat, zaten mevcut olamaz. Müzik; hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir.” diyerek müziğin insan için bir ihtiyaç olduğunu belirtti. (M.K. Atatürk)

- Onun şu sözü, sanatçıya verdiği önemi çok iyi belirtir: “Efendiler! Hepiniz milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz; hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz, fakat bir sanatkâr olamazsınız.” (M.K. Atatürk)

Tarihi Unsurlar

Metinde tespit edilen tarihi unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Atatürk’e göre sanat, güzelliğin anlatımıdır.
- Bu nedenle Atatürk, güzel sanatların gelişmesine önem verdi, güzel sanatların her dalıyla ilgilendi.

- Atatürk, güzel sanatları medeni olmanın işareti saydı.
- Atatürk, güzel sanatların ilerlemesi için çalıştı.
- Bugün Mimar Sinan’ın, milletimizin tanınmasındaki payı büyüktür.
- Atatürk, güzel sanatların gelişmesini sağlamış, sanatkârı korumuş bir liderdir.

Tarihi ve turistik yerlerin geçtiği cümleler;

- İstanbul’da Resim ve Heykel Müzesi’ni açtırdı

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mimari ifadeler olan cümleler;

- “Güzel sanatlar” denilince aklımıza resim, müzik, şiir, heykeltıraşlık, mimarlık gelir.

Plastik sanatlar ifadeleri olan cümleler;

- “Güzel sanatlar” denilince aklımıza resim, müzik, şiir, heykeltıraşlık, mimarlık gelir.

- “Güzel sanatlar” denilince aklımıza resim, müzik, şiir, heykeltıraşlık, mimarlık gelir.

Müzik ifadeleri olan cümleler;

- “Güzel sanatlar” denilince aklımıza resim, müzik, şiir, heykeltıraşlık, mimarlık gelir.

Edebiyat ifadeleri olan cümleler;

- “Güzel sanatlar” denilince aklımıza resim, müzik, şiir, heykeltıraşlık, mimarlık gelir.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- Ankara’da müzik öğretmeni yetiştiren okulun açılmasına öncülük etti.

İĞDE AĞACI

1937 yılının bahar mevsimi idi. Gazi Orman Çiftliği’ne, Akköprü tarafındaki yoldan gidiyorduk. Çiftliğin o parçası, meyve bahçesi hâline konulmuş, fidanlar sıra sıra dikilmişti. Şimdi gölgeli ve bol yeşilliği ile çok güzel olan bu yol boyu, o zamanlar henüz küçük, çelimsiz ağaçların sıralandığı, yaz mevsiminde dahi pek gölgesi olmayan bir yerdi.

Atatürk, çıplak topraklar üzerindeki meyve bahçesi hâline gelmiş olan bu yerlere neşe ile bakıyordu. Şimdi o uzun kavak ağaçlarının bulunduğu yol kenarında

işçiler çalışıyor ve fidan dikiyorlardı. Atatürk, şoföre birden “Dur!” diye seslendi. Yere indiği zaman orada bulunanlara:

— Burada bir iğde ağacı vardı, nerede, diye sordu.

Kimse, iğde ağacını bilmiyordu. Orada çalışanlar, yenilerini dikmeye uğraşıyorlardı.

Atatürk’ün biraz önceki neşesi kalmamıştı. Çünkü çiftliğin ilk çorak günlerinin bir yeşillik anısı, yerinden sökülmiş ve yok olmuştu. Yol boyunca yürüyerek iğde ağacını aradık durduk. Sevdiği birini yitirmiş gibi bütün gün boyunca dolaştı durdu. Yanındakilere söylediği şu sözler, hâlâ kulaklarımda çınlar:

— İğde, eski ve çelimsiz bir ağaçtı. Fakat ne güzeldi! Baharları ne güzel kokardı!

Çiftlik merkezine gelmiştik. Büyük hamamın yapısı bitmişti. Onu gezerken iğde ağacını yerinden kimin sökmüş olduğunu da araştırmak için ilgililere sorular sordu. Kimse, bu küçük ağaç hakkında bilgi veremedi. Atatürk, bu önemsiz gibi görünen işten üzüntü duymuştu. İhtarda bulundu, emirler verdi. Eski ağaçlar da korunacak ve bakılacaktı.

Prof. Dr. Ayşe Âfet İNAN

Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler

(Düzenleme yapılmıştır.)

“İğde Ağacı” adlı metinde Atatürk’ün doğaya verdiği önem dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara vatanını, milletini sevmenin, bir karış toprak için canını feda etmenin yanında bir tek ağacın bile korumanın ve sevmenin önemi aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, tarihi, örf ve adet, sanat unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Çünkü çiftliğin ilk çorak günlerinin bir yeşillik anısı, yerinden sökülmiş ve yok olmuştu.

- Kimse, bu küçük ağaç hakkında bilgi veremedi.
- İhtarda bulundu, emirler verdi.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Şimdi gölgeli ve bol yeşilliği ile çok güzel olan bu yol boyu, o zamanlar henüz küçük, çelimsiz ağaçların sıralandığı, yaz mevsiminde dahi pek gölgesi olmayan bir yerdi.

- Atatürk, çıplak topraklar üzerindeki meyve bahçesi hâline gelmiş olan bu yerlere neşe ile bakıyordu.

- Çünkü çiftliğin ilk çorak günlerinin bir yeşillik anısı, yerinden sökülmiş ve yok olmuştu.

- Yol boyunca yürüyerek ığde ağacını aradık durduk.
- Sevdiği birini yitirmiş gibi bütün gün boyunca dolaştı durdu.
- Yanındakilere söylediği şu sözler, hâlâ kulaklarımda çınlar:
- ığde, eski ve çelimsiz bir ağaçtı.
- Çiftlik merkezine gelmiştik.
- Atatürk, bu önemsiz gibi görünen işten üzüntü duymuştu.
- Eski ağaçlar da korunacak ve bakılacaktı.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Çiftliğin o parçası, meyve bahçesi hâline konulmuş, fidanlar sıra sıra dikilmişti.

Tarih Unsurları

Metinde tespit edilen tarihi unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Atatürk, çıplak topraklar üzerindeki meyve bahçesi hâline gelmiş olan bu yerlere neşe ile bakıyordu.

- Atatürk, şoföre birden “Dur!” diye seslendi.
- Atatürk’ün biraz önceki neşesi kalmamıştı.
- Atatürk, bu önemsiz gibi görünen işten üzüntü duymuştu.

Tarihi ve turistik yerlerin geçtiği cümleler;

- Gazi Orman Çiftliği’ne, Akköprü tarafındaki yoldan gidiyorduk.

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mimarilerin geçtiği cümleler;

- Gazi Orman Çiftliği’ne, Akköprü tarafındaki yoldan gidiyorduk.
- Büyük hamamın yapısı bitmişti.

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Bireysel ahlak ifadeleri olan cümleler

- Atatürk, çıplak topraklar üzerindeki meyve bahçesi hâline gelmiş olan bu yerlere neşe ile bakıyordu.

- Eski ağaçlar da korunacak ve bakılacaktı.

ATATÜRK’ÜN RESMİ

Kürsünün üstünde bir resim:

Gözleri denizlerden mavi,

Bakışları güneşlerden sıcak.

Bu resimle başlar bizim günümüz.
Karşımızda Atatürk'ü gördükçe
Kıvançla dolar taşar gönlümüz.

Öğretmenimizin kürsüde
Verdiği dersi,
Dinler bizimle birlikte
Atatürk'ün resmi.

Çalışkanız, çünkü
Çalışınca
Bakarız, Atatürk güldü.
Bir yanlışlık yapsak,
Bulutlanır gözleri.
Anlarız, Atatürk üzüldü.

Behçet NECATİGİL
Çocuklarımıza Şiirler
(hzl. Şükrü Elçin)

“**Atatürk'ün Resmi**” adlı şiirde Türk milleti için kıymetli bir şahsiyet olan Atatürk ve ona olan sevgi dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara atalarımıza karşı olan sorumlulukların çalışmak olduğu vatandaşlık bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil ve tarihi unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Kıvançla dolar taşar gönlümüz.
- Bulutlanır gözleri
- Verdiği dersi

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Gözleri denizlerden mavi
- Bakışları güneşlerden sıcak.

Tarih Unsurları

Metinde tespit edilen tarihi unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Karşımızda Atatürk'ü gördükçe
- Atatürk'ün resmi.
- Bakarız, Atatürk güldü.
- Anlarız, Atatürk üzüldü.

SEN ÖLMEDİN (Dinleme Metni)

Şanlı bayrak yarılardan baksa da

Sen ölmedin Atatürk'üm ölmedin.

Gözlerimden dolgun yaşlar aksa da

Sen ölmedin Atatürk'üm ölmedin.

Bu 10 Kasımların acısı derin,

İşte huzurunda sivilin, erin.

Başımızda sensin, gönülde yerin,

Sen ölmedin Atatürk'üm ölmedin.

Korkusuz yaşarız gücümüz senden,
Savaşta barışta yürürüz önden,
Kucak kucak selam milletten, benden,
Sen ölmedin Atatürk'üm ölmedin.

Senden aldık yaşamayı, gülmeyi,
Vatan için kahramanca ölmeyi,
Düşmanlara iyi dersler vermeyi,
Sen ölmedin Atatürk'üm ölmedin.

Mustafa YILMAZKAYA

Vatan - Bayrak

Atatürk Millî Bayramlar ve Belirli Günler Haftalar (Kısaltılmıştır

“**Sen Ölmedin**” adlı şiirde Atatürk'e karşı duyulan ve hiçbir zaman bitmeyecek sevgi ve özlem dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara sevgi, özlem, kahramanlık, bağımsızlık gibi kavramlarla vatan ve tarih bilinci aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, tarihi, örf ve adet, vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Düşmanlara iyi dersler vermeyi,

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Şanlı bayrak yarılardan baksa da
- Gözlerimden dolgun yaşlar aksa da
- Bu 10 Kasımların acısı derin,
- İşte huzurunda sivilin, erin.

- Başımızda sensin, gönülde yerin,
- Korkusuz yaşarız gücümüz senden,
- Savaşta barışta yürürüz önden,
- Kucak kucak selam milletten, benden,
- Senden aldık yaşamayı, gülmeyi,

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Sen ölmedin Atatürk'üm ölmedin
- Kucak kucak selam milletten, benden,

Tarih Unsurları

Şiirde tespit edilen tarihi unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi olayların geçtiği cümleler;

- Bu 10 Kasımların acısı derin,

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Sen ölmedin Atatürk'üm ölmedin.

Örf ve Adet Unsurları

Şiirde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Selamlaşma ifadeleri olan cümleler;

- Kucak kucak selam milletten, benden,

Vatan Unsurları

Şiirde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Bayrak ifadeleri olan cümleler;

- Şanlı bayrak yarılardan baksa da,

Askerlik ifadeleri olan cümleler;

- İşte huzurunda sivilin, erin.

- Vatan için kahramanca ölmeyi,

ÇAĞDAŞ YAŞANTI (Serbest Okuma Metni)

Atatürk'ün askerlik ve siyasi hayatı, başarılarla doludur. O, daha askerî lisedeyken vatan ve millet sorunlarıyla ilgilendi.

Harp Okulunda okurken padişahın ülkeyi iyi yönetemediğini gördü. O yıllarda Osmanlı Devleti, girdiği her savaşta yeniliyordu. Türk milleti, baskı altında ve yokluk içinde yaşıyordu. Atatürk, vatanın ve milletin içinde bulunduğu bu duruma çok üzüldü, kurtuluş çareleri arıyordu.

Atatürk, 5. Ordu emrinde yüzbaşı rütbesi ile çalışırken arkadaşları ile birlikte Şam'da "Vatan ve Hürriyet" adında bir dernek kurdu. Bu derneği kısa sürede geliştirdi, başka şehirlerde şubelerini açtı.

Atatürk, Selânik'teki 3. Orduya tayin edilince Vatan ve Hürriyet derneği, İttihat ve Terakki derneği ile birleşip büyüdü. İttihat ve Terakki derneğinin baskısıyla padişah 1908'de II. meşrutiyet yönetimini kurmak zorunda kaldı.

Atatürk, askerî alandaki en önemli başarısını, Çanakkale'de gösterdi. Düşmanları, Çanakkale Boğazı'ndan geçirtmedi.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanınca İstanbul, düşmanlar tarafından işgal edildi. Yunanlılar, İzmir'e asker çıkarttı. Antalya ve Konya'yı İtalyanlar; Adana, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa'yı Fransızlar işgal etti. Rumlar Trabzon'da, Ermeniler Doğu Anadolu'da devlet kurmaya çalıştılar. Böylece Türk yurdu Anadolu, düşmanlar tarafından paylaşılıyor, Türk milletinin bağımsızlığı elden gidiyordu.

Atatürk, yurdumuzu ve milletimizi, içinde bulunduğu bu kötü durumdan kurtarmak için 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıktı. Samsun'dan Havza'ya, oradan Amasya'ya geçti. Yurdun her tarafına gönderdiği yazılarla Türk milletini savaşa hazırladı. Erzurum Kongresini topladı. Kongrede vatanın parçalanmaz bir bütün olduğuna, Türk milletinin, vatani düşmanlardan temizleyinceye kadar çarpışmaya devam edeceğine karar verildi. Kurduğu düzenli ordunun başına geçti. Kurtuluş Savaşı'nı kazanarak yeni bir Türk devleti kurdu.

Atatürk'ün düşünce hayatı, akıl ve bilime dayanır. O, aklın ve bilimin kabul edemeyeceği hiçbir şeye inanmazdı. Doğruları, akılcı ve bilimsel yaklaşımlarla arayıp bulurdu. Atatürk, bu konuda şöyle dedi: “Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir.”

Akıl ve bilime inanan Atatürk, savaşı sevmezdi. Bunun için “Yurtta sulh, cihanda sulh.” ilkesini benimsedi. Vatanına, milletine zarar vermeyen her ülke ile dayanışma ve barış içinde yaşamak istedi.

Başarılı bir asker olan, akıl ve bilime inanan, barışı seven Atatürk, çağdaş bir devlet kurdu. Biz, bugünkü çağdaş yaşantımızı Atatürk'e borçluyuz.

Hüseyin Hüsnü TEKİŞİK - Sezgin ALPASLAN

İlkokullarda Atatürkçülük

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Çağdaş Yaşantı**” adlı metinde Atatürk'ün hem askeri hem siyasi hayatından alıntılar yapılmış, vatanın bağımsızlığı için kazanılan zaferler dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara Atatürk'ün düşünce yaşamının temel dayanakları olan akılcılık, bilimsellik, dayanışma, barışçılık, hoşgörü, insan sevgisi ve evrensellik anlatılmış ve Türkiye Cumhuriyeti 'nin kurulup çağdaş bir millet olarak gelişmesinin bu sayede gerçekleşeceği aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, tarihi, örf ve adet, vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Böylece Türk yurdu Anadolu, düşmanlar tarafından paylaşılıyor, Türk milletinin bağımsızlığı elden gidiyordu.
- Kongrede vatanın parçalanmaz bir bütün olduğuna, Türk milletinin, vatani düşmanlardan temizleyinceye kadar çarpışmaya devam edeceğine karar verildi.
- Kurduğu düzenli ordunun başına geçti.

• “Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir.”

Mecazi İfadeler olan cümleler;

• Atatürk’ün askerlik ve siyasi hayatı, başarılarla doludur.

• Türk milleti, baskı altında ve yokluk içinde yaşıyordu.

• Atatürk, vatanın ve milletin içinde bulunduğu bu duruma çok üzüldü, kurtuluş çareleri arıyordu.

• İttihat ve Terakki derneğinin baskısıyla padişah 1908’de II. meşrutiyet yönetimini kurmak zorunda kaldı.

• Yunanlılar, İzmir’e asker çıkarttı.

• Böylece Türk yurdu Anadolu, düşmanlar tarafından paylaşılıyor, Türk milletinin bağımsızlığı elden gidiyordu.

• Atatürk, yurdumuzu ve milletimizi, içinde bulunduğu bu kötü durumdan kurtarmak için 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun’a çıktı.

• Erzurum Kongresini topladı.

• Kongrede vatanın parçalanmaz bir bütün olduğuna, Türk milletinin, vatanı düşmanlardan temizleyinceye kadar çarpışmaya devam edeceğine karar verildi.

• Kurduğu düzenli ordunun başına geçti.

• Kurtuluş Savaşı’nı kazanarak yeni bir Türk devleti kurdu.

• Atatürk’ün düşünce hayatı, akıl ve bilime dayanır.

• Vatanına, milletine zarar vermeyen her ülke ile dayanışma ve barış içinde yaşamak istedi.

• Biz, bugünkü çağdaş yaşantımızı Atatürk’e borçluyuz.

Özdeyiş ifadeleri olan cümleler;

- Atatürk, bu konuda şöyle dedi: “Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir.”

- Bunun için “Yurtta sulh, cihanda sulh.” ilkesini benimsedi.(Atatürk)

Tarih Unsurları

Metinde tespit edilen tarihi unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi olayların geçtiği cümleler;

- Atatürk, 5. Ordu emrinde yüzbaşı rütbesi ile çalışırken arkadaşları ile birlikte Şam’da “Vatan ve Hürriyet” adında bir dernek kurdu.

- Atatürk, Selânik’teki 3. Orduya tayin edilince Vatan ve Hürriyet derneği, İttihat ve Terakki derneği ile birleşip büyüdü.

- İttihat ve Terakki derneğinin baskısıyla padişah 1908’de II. meşrutiyet yönetimini kurmak zorunda kaldı.

- Atatürk, askerî alandaki en önemli başarısını, Çanakkale’de gösterdi.

- Birinci Dünya Savaşı’nın sonunda Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanınca İstanbul, düşmanlar tarafından işgal edildi.

- Yunanlılar, İzmir’e asker çıkarttı.

- Antalya ve Konya’yı İtalyanlar; Adana, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa’yı Fransızlar işgal etti.

- Rumlar Trabzon’da, Ermeniler Doğu Anadolu’da devlet kurmaya çalıştılar.

- Atatürk, yurdumuzu ve milletimizi, içinde bulunduğu bu kötü durumdan kurtarmak için 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun’a çıktı.

- Samsun’dan Havza’ya, oradan Amasya’ya geçti.

- Erzurum Kongresini topladı.

- Kurtuluş Savaşı’nı kazanarak yeni bir Türk devleti kurdu.

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Atatürk'ün askerlik ve siyasi hayatı, başarılarla doludur.
- Harp Okulunda okurken padişahın ülkeyi iyi yönetemediğini gördü.
- O yıllarda Osmanlı Devleti, girdiği her savaşta yeniliyordu.
- Atatürk, vatanın ve milletin içinde bulunduğu bu duruma çok üzülüyor, kurtuluş çareleri arıyordu.
- Atatürk, 5. Ordu emrinde yüzbaşı rütbesi ile çalışırken arkadaşları ile birlikte Şam'da "Vatan ve Hürriyet" adında bir dernek kurdu.
- Atatürk, Selânik'teki 3. Orduya tayin edilince Vatan ve Hürriyet derneği, İttihat ve Terakki derneği ile birleşip büyüdü.
- Atatürk, askerî alandaki en önemli başarısını, Çanakkale'de gösterdi.
- Atatürk, yurdumuzu ve milletimizi, içinde bulunduğu bu kötü durumdan kurtarmak için 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıktı.
- Atatürk'ün düşünce hayatı, akıl ve bilime dayanır.
- Atatürk, bu konuda şöyle dedi: "Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir."
- Akıl ve bilime inanan Atatürk, savaşı sevmezdi.
- Başarılı bir asker olan, akıl ve bilime inanan, barışı seven Atatürk, çağdaş bir devlet kurdu.
- Biz, bugünkü çağdaş yaşantımızı Atatürk'e borçluyuz.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Vatan bilinci ifadeleri olan cümleler;

- O, daha askerî lisedeyken vatan ve millet sorunlarıyla ilgilendi.
- Atatürk, vatanın ve milletin içinde bulunduğu bu duruma çok üzülüyor, kurtuluş çareleri arıyordu.

- Kongrede vatanın parçalanmaz bir bütün olduğuna, Türk milletinin, vatani düşmanlardan temizleyinceye kadar çarpışmaya devam edeceğine karar verildi.

Askerlik ifadeleri olan cümleler;

- Atatürk'ün askerlik ve siyasi hayatı, başarılarla doludur.

Şehrinin geçtiği cümleler;

- Atatürk, askerî alandaki en önemli başarısını, Çanakkale'de gösterdi.

- Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanınca İstanbul, düşmanlar tarafından işgal edildi.

- Yunanlılar, İzmir'e asker çıkarttı. Antalya ve Konya'yı İtalyanlar; Adana, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa'yı Fransızlar işgal etti.

- Rumlar Trabzon'da, Ermeniler Doğu Anadolu'da devlet kurmaya çalıştılar.

- Atatürk, yurdumuzu ve milletimizi, içinde bulunduğu bu kötü durumdan kurtarmak için 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıktı.

- Samsun'dan Havza'ya, oradan Amasya'ya geçti.

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Bireysel ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Başarılı bir asker olan, akıl ve bilime inanan, barışı seven Atatürk, çağdaş bir devlet kurdu.

- Akıl ve bilime inanan Atatürk, savaşı sevmezdi.

Toplumsal ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Bunun için "Yurtta sulh, cihanda sulh." ilkesini benimsedi.

- Vatana, milletine zarar vermeyen her ülke ile dayanışma ve barış içinde yaşamak istedi.

ATATÜRK VE ÇOBAN

Yıl 1929. Bir yaz günüydü. Dağılan sürümü toplayarak Balaban Deresi'nden çıktım. Sığırları otlata otlata çiftliğe geliyordum. Birden 20 kadar atlı belirdi. Sık sık böyle atlılara rastladığım için aldırmadım, yoluma devam ettim.

Önce kim olduklarını pek merak etmemiştim. Ama yine de dayanamadım, arkama dönüp baktım. En öndeki atlı, bana doğru geliyordu. Yaklaşınca atından indi. Çiftliğe nereden gidildiğini sordu. Elimle işaret ettim:

— Siz, yanlış yoldan gelmişsiniz. Çiftliğin yolu şuradadır.

Atlı, tekrar sordu:

— Adın ne senin?

— Mustafa.

Gülümsedi:

— Benim adım da Mustafa. Demek adaşız.

Sonra birden bire sordu:

— Gazi'yi tanır mısın?

— Tanırım.

— Onu sever misin?

— Severim.

— Niçin seversin?

O günkü sığırtmaç aklımla şu cevabı verdim:

— Paşa olduğu için severim.

Tekrar gülmeye başladı. Ben, o tarihte zayıf, cılız, çelimsiz, hasta bir çocuktum. “Bu adam benimle eğleniyor galiba.” diye düşündüm. Fakat o, sorularının arkasını kesmiyordu:

— Sen, ne iş görürsün?

Âdeta canım sıkıldı:

— İşte, gördüğün sığırları güderim.

— Ne kazanırsın?

— Ayda üç lira.

— Peki, söyle bana, ayda üç lira, senede kaç lira eder?

Kendisinin ve yanındakilerin yardımıyla ayda üç liranın senede ne ettiğini hesaplayarak cevap verdim:

— 36 lira eder.

— Sana bu 36 lirayı versem ne yaparsın?

— Hiç! Almam ki!

— Neden almıyorsun?

— 36 lira çok para.

Sonra biraz düşünerek ilave ettim:

— Nerden aldın, diye sorarlar.

Tanımadığım yolcu, tekrar gülümsedi:

— Aferin oğlum! Böyle olmalı. Fakat bu parayı yol gösterdiğin için veriyorum sana. Kimse bir şey demez.

Hâlâ benimle alay ettiğini sanıyordum. 36 lirayı bir şartla kabul etmeye razı oldum. Yanımda yemek için getirdiğim yarım kilo kadar ceviz vardı:

— Bu cevizleri alırsan ben de senin paralarını alırım, dedim.

Ben ona bir avuç ceviz verdim, o da bana bir avuç para. Böylece ödeşmiş olduk. Ayrılacağı sırada tekrar adımı sordu:

— Mustafa, dedim.

— Benim de Mustafa, ama yanında Kemal'i de var. Mustafa ile Kemal bir araya gelince ne olur?

İlk defa olarak kendi kendime:

“Sakin bu Mustafa Kemal Paşa olmasın?” diye düşündüm.

Giderken sordu:

— Beni başka yerde görsen tanır mısın?

Başımı salladım:

— Tanımaz mıyım ya? Sen, Mustafa Kemal Paşa'sın.

Atlarımı dört nala sürüp gittiler. Ben de sığırlarımı alarak çiftliğe döndüm.

Ertesi günü beni kaplıcalara çağırdılar. Kapıdan içeri girince hiç şaşalamadım. Hemen gidip elini öptüm:

— Mustafa! Seni çiftliğe kâhya yapacağım. İster misin?

— Kâhya ne demek?

— Çobanların en büyüğü odur.

Cevap vermedim. O, tekrar sordu:

— Kâhyalık için ayda dört lira versem yetişir mi?

— Siz bilirsiniz, dedim.

— Hayır Mustafa! Seni kâhya yapmayacağım. Okula göndereceğim. Orada okuma yazma öğreneceksin.

Sevindim:

— Okula gönderiniz. Bu, daha iyi.

Aradan yirmi dört saat geçmeden kendimi Şişli Çocuk Hastanesinde bulmuştum.

Bana orada çok güzel bakıyorlardı. Dört ay içinde tanınmayacak kadar değiştim. Yüzümün sarılığı kayboldu, iştahım yerine geldi.

Hastaneden çıktıktan sonra Ata'm beni gene aratarak Beşiktaş'taki okula yazdırdı.

Hacı ANGI

Çocuk Gözüyle Atatürk

(Düzenleme yapılmıştır.)

“Atatürk ve Çoban” adlı metinde Atatürk’ün çoban çocuk Mustafa ile arasında geçen bir anısı dile getirilmiştir. Bu metinle Atatürk’ün çocuk sevgisi, çocuk eğitimine verdiği önem, Atatürk sevgisi ile dolu olan çocukların görmeden bile duyulan hayranlık aktarılmış. Metinde dil, tarih ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Âdeta canım sıkıldı:
- Fakat bu parayı yol gösterdiğin için veriyorum sana.
- Atlarımı dört nala sürüp gittiler.
- Yüzümün sarılığı kayboldu, iştahım yerine geldi.

Mecazi İfadeler olan cümleler;

- Dağılan sürümü toplayarak Balaban Deresi’nden çıktım.
- Ama yine de dayanamadım, arkama dönüp baktım.
- En öndeki atlı, bana doğru geliyordu.
- “Bu adam benimle eğleniyor galiba.” diye düşündüm.
- Fakat o, sorularının arkasını kesmiyordu:
- Sen, ne iş görürsün?
- Ben ona bir avuç ceviz verdim, o da bana bir avuç para.
- Benim de Mustafa, ama yanında Kemal’i de var.
- Mustafa ile Kemal bir araya gelince ne olur?
- Kâhyalık için ayda dört lira versem yetişir mi?
- Aradan yirmi dört saat geçmeden kendimi Şişli Çocuk Hastanesinde bulmuştum.
- Bana orada çok güzel bakıyorlardı.

- Dört ay içinde tanınmayacak kadar değiştim.
- Yüzümün sarılığı kayboldu, iştahım yerine geldi.
- Hastaneden çıktktan sonra Ata'm beni gene aratarak Beşiktaş'taki okula yazdırdı.

İkileme ifadeleri olan cümleler;

- Sığırları otlata otlata çiftliğe geliyordum.
- Sık sık böyle atlılara rastladığım için aldırmadım, yoluma devam ettim.
- Sonra birden bire sordu:

Tarih Unsurları

Metinde tespit edilen tarihi unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Gazi'yi tanır mısın?
- “Sakin bu Mustafa Kemal Paşa olmasın?” diye düşündüm.
- Tanımaz mıyım ya? Sen, Mustafa Kemal Paşa'sın.
- Hastaneden çıktktan sonra Ata'm beni gene aratarak Beşiktaş'taki okula yazdırdı.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- Hastaneden çıktktan sonra Ata'm beni gene aratarak Beşiktaş'taki okula yazdırdı

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Bireysel ahlak unsurlarının geçtiği cümleler;

- Neden almıyorsun?

— 36 lira çok para.

Sonra biraz düşünerek ilave ettim:

— Nerden aldın, diye sorarlar.

- Bu cevizleri alırsan ben de senin paralarını alırım, dedim. Ben ona bir avuç ceviz verdim, o da bana bir avuç para. Böylece ödeşmiş olduk.

3. Tema: Sağlık ve evre

İşlenecek Metinler

Elma Ağacı

Dumanlı Baca

Haydi Süngere

Kahvaltısız Asla (Dinleme metni)

Serbest Okuma Metinleri

Dedemin Köyü

Tarlam

Sağlık ve evre temasında doğanın değerini bilme, doğayı sevme ve koruma ile sağlıklı beslenmenin önemi dile getirilmiştir. Bu temayla çocuklara daha çok sağlıklı bir birey olmanın ve her vatandaşın görevlerinden biri olan çevreye karşı sorumlulukların farkında olma bilinci aktarılmaya çalışılmıştır. Daha çok dil ve ahlak unsurları aktarılmaya çalışılmıştır. Temada yer alan metinler, bu unsurların aktarmaya çalıştığı anlam doğrultusunda seçilmiştir. Metinler içerisinde bu unsurların yanı sıra diğer kültür unsurlarına da yer verilmiştir.

ELMA AğACI

Yine başladı soğuklar,

Boyuna yağıp duruyor yağmur,

Esiyor rüzgâr acı acı.

Nasıl geçireceksin bu kışı

Elma ağacı?

Gölgen de yok ki sana arkadaş olsun,

Tek başına kaldın bu kış kıyamette.

Artık kimse bakmaz oldu yüzüne,

Dallarına tırmanmıyor çocuklar,

Kuşlar uğramıyor semtine

Üzülme, bu günler çabuk geçer,

Bir bakarsın bahar geliverir.

Yeniden allanıp süslenirsin,

Bizim için çiçek açar,

Meyve verirsin.

Şükrü Enis REGÜ

Türk Edebiyatında Tabiat

(hzl. Şükrü Elçin)

“**Elma Ağacı**” isimli şiirde doğanın bir parçası olan elma ağacının yaşamsal döngüsü dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklar doğada yaşanılanları bilmesi ve verdikleri mücadeleyi görmesi sağlanarak, ağaç sevgisi çevre bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen şiirde dil unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Tek başına kaldın bu kış kıyamette.
- Yeniden allanıp süslenirsin,

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Yine başladı soğuklar,
- Boyuna yağıp duruyor yağmur,
- Esiyor rüzgâr acı acı.
- Nasıl geçireceksin bu kışı

- Gölgen de yok ki sana arkadaş olsun,
- Tek başına kaldın bu kış kıyamette.
- Artık kimse bakmaz oldu yüzüne,
- Kuşlar uğramıyor semtine
- Üzülme, bu günler çabuk geçer,
- Meyve verirsin.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Esiyor rüzgâr acı acı.

DUMANLI BACA

İnşaat işçileri, Baca'yı örüp bitirince yere indiler. Ateşçi işçiler, kömürleri ateşlediler. Fabrika, çalışmaya hazırды artık.

Baca'nın başı, bulutlara değiyordu. Fabrikanın çevresinde her yer tertemizdi. Uzaklardaki evler, bembeyaz parlıyordu. Çatıları da yağmurla yıkanmıştı. Ormandaki türlü türlü çiçekler, kırmızı ve beyaz güller sanki onlara bakarak gülümsüyordu. Kırılmaçılar, serçeler, bülbüller göklerde ötüşüp uçuşuyorlardı.

Yüksek Baca, onlara bakıp bıyık altından güldü:

--- Gösteririm ben şimdi size, dedi.

Az sonra da fabrika çalışmaya başladı. Çevresine simsiyah dumanlar yaydı. Dumanların gerisindeki güneş, görünmez oldu. O bembeyaz evler, kurumların içinde boğuldu. Yüksek Baca ise onlara yukarıdan bakıp gülümsüyordu:

— Görüyor musunuz benim neler yapabileceğimi? İnsanlar bile dumanımdan korkuyor.

Çevre, iyice tanınmaz duruma gelmiş, her taraf kararmıştı. Çiçekler ise dumanın ağırlığından yapraklarını bir türlü kaldıramıyordu.

Bu sırada Baca, bir Karga gördü. Onu yanına çağırdı. Karga, biraz düşündü, ama gene de Baca'nın tepesine konuverdi. Konar konmaz da öksürmeye başladı:

— Öhööö! Öhööö! Boğulacağım şimdi. Beni niye çağırdın buraya?

— Görmüyor musun, ne kadar yalnızım, dedi Baca. Karga, onu dinleyecek durumda değildi.

Baca, gene de sözünü sürdürdü:

— Herkesten yükseğim. Krallar gibi herkesin başında bulunuyorum. Ama beni kimse sevmiyor. Çok yalnızım. İster misin, seninle arkadaş olalım? Seni hiç üşütmem. Isıtırım her zaman.

Katıla katıla güldü Karga:

— Seninle arkadaş olmak haa, dedi. Zehirli dumanlarının çevremizi nasıl öldürdüğünü görmüyor muyum ben?

Sonra acı acı gülererek uçup gitti. Baca, arkasından bağırdı:

— Ama benim ne suçum var? Bekle de anlatayım.

Karga yavaşladı, döndü. Baca, sözüne devam etti:

— Öyle yapmışlar beni. Ben, ne yapayım? Benim yaptığım iş, fabrikanın dumanlarını dışarı atmak. Fabrikanın insanlara yararlı olduğunu sanki sen bilmiyor musun? Beni bir arıtma tesisi ile donatmadılarsa suç benim mi?

Bekir ÖZCAN - Halil GÜNGÖR

Okuyorum Anlıyorum Düşünüyorum

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Dumanlı Baca**” adlı metinde fabrikaların çevreye nasıl zarar verebileceği dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara doğaya, hayvanlara tüm canlılara zarar vermemenin mümkün olduğu çevreyi koruma bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Yüksek Baca, onlara bakıp bıyık altından güldü:

- Krallar gibi herkesin başında bulunuyorum.
- Katıla katıla güldü Karga.
- Sonra acı acı gülerek uçup gitti

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Ateşçi işçiler, kömürleri ateşlediler.
- Baca'nın başı, bulutlara değiyordu.
- Uzaklardaki evler, bembeyaz parlıyordu.
- Çatıları da yağmurla yıkanmıştı.
- Dumanların gerisindeki güneş, görünmez oldu.
- Çevre, iyice tanınmaz duruma gelmiş, her taraf kararmıştı.
- Çiçekler ise dumanın ağırlığından yapraklarını bir türlü

kaldıramıyordu.

- Karga, biraz düşündü, ama gene de Baca'nın tepesine konuverdi.
 - Baca, gene de sözünü sürdürdü.
 - Zehirli dumanlarının çevremizi nasıl öldürdüğünü görmüyor muyum
- ben?
- Baca, arkasından bağırdı:

İkilime olan cümleler;

• Ormandaki türlü türlü çiçekler, kırmızı ve beyaz güller sanki onlara bakarak gülümsüyordu.

- Konar konmaz da öksürmeye başladı:
- Katıla katıla güldü Karga.
- Sonra acı acı gülerek uçup gitti.

HAYDİ SÜNGERE

Kumanyalarımızı, dalgıç takımlarımızı hazırladık. Gece ortası açık denizlere davranacaktık. Gök, yıldız kaynıyordu. Bir yıldız kaysa, yıldızlar arasından geçecek yer bulamayacaktı.

Teknede otuz kişiydik. Ben, tayfaların en genciydim. Siftah sefere çıkıyordum. Babam, kayığın kaptanıydı. O gece ben dümendeydim. Denizde çıt yoktu. Babam uyuyordu.

Sabaha karşı hava değişti. Deniz, inip kalkıyordu. Düz yürüyemiyorduk.

Güneş, sapsarı bir portakal gibi doğdu. Göğe tırmandıkça gün aydınlanacağına, gitgide kararıyordu. Yanıma Kara İzzet yanaştı:

— Güneşi tekrar göresiye kadar çok tuz yutacağız, dedi.

Babam:

— Dümene bir kişi daha gitsin, diye bağırdı.

Hemen o dakikada bir şimşek çaktı. Arkasından bir daha, bir daha... Her şimşekte her birimiz, dimdik duran, dipdiri birer ateşten insandık. Gemimiz, sanki lav gibi parlıyordu. Birdenbire bu ateş, bıçak gibi kesildi. Biz, “Bunun ötesi ne olacak?” diye şaşkın şaşkın birbirimize bakakaldık.

“Yelkenleri sarın!” diye bir emir gürledi. Arkasından yağmur boşandı. En tepede olduğum hâlde damlaların güvertede cevizler gibi çatırdaya çatırdaya kırıldıklarını duyuyordum. Direkte birbirimizi el yordamıyla arıyorduk. Yağmurdan yüzümü korumak için başımı eğdim. Ben ve Kara İzzet, dümenin iki başına geçtik. Dümenin çepeçevre saplarını iki avucumuz, dizimiz ve bacağımızla zapt etmeye çalışıyorduk. Kara İzzet, gırtlığını patlatırcasına bağıırıyordu:

— Dayan bre oğul! Gevşek tutma, çarpacak bee!.. Bu kadar suyun tadı mı olur?

Denize düşmeden boğulacağız.

Öteden birisi:

— Sağanak geliyor! diye gürledi.

Teknemiz, sanki kuruması için asılan bir çamaşır gibiydi. Güçlü bir dalga, kayığın üzerine bindi. Fakat kayık, silkinip doğruldu. Havaya kalkarken her yanından denize çağlayanlar boşanıyordu. Sonra kayık, gene çöküyordu.

Dümen saplarını tutmaktan hem benim hem İzzet'in avuçları kanıyordu. Dizlerimizin derileri yüzülmüştü.

Benim sinirlerim bozuldu. Sırılsıklam olan Kara İzzet'in durumuna katıla katıla gülmeye başladım. Kahkahalardan karnım ağrıyordu. İzzet, bana çıkıştı:

— Bre çocuk! Ne gülüp duruyorsun! Dümene yapış. Bacaklarını dik tut! Ha gayret! Sonumuz geldi galiba!

Yağmur, biraz hafifleyince İzzet'in yüzü gülmeye başladı:

— Ha dayan! Yatışıyor gibi. Aslandır şu deniz! Atlattık, bu da oldu.

Yağmur, biraz sonra dindi. Dalgaların şiddeti azaldı. Karanlıklar içinden babam çıkageldi. Üstü başı parça parçaydı.

Bize şöyle seslendi:

— Size söylemedim mi? Akdeniz'de bu kayık gibisi yoktur.

Babam, sesini daha da yükseltti:

— Haydi süngere!..

Halikarnas Balıkçısı

Ege'den

Denize Bırakılmış Bir Çiçek

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Haydi Süngere**” adlı metinde Ege'nin cesur ve asi denizcilerinin doğayla yaşam öyküleri dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara doğa ve insan sevgisi yurdun gerçekleriyle aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, örf ve adet, aile unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Bir yıldız kaysa, yıldızlar arasından geçecek yer bulamayacaktı.
- Siftah sefere çıkıyordum.
- Denizde çıt yoktu.
- Hemen o dakikada bir şimşek çaktı.
- Birdenbire bu ateş, bıçak gibi kesildi.
- Biz, “Bunun ötesi ne olacak?” diye şaşkın şaşkın birbirimize bakakaldık.
- Direkte birbirimizi el yordamıyla arıyorduk.
- Dümenin çepeçevre saplarını iki avucumuz, dizimiz ve bacağımızla zapt etmeye çalışıyorduk.
- Benim sinirlerim bozuldu.
- Sırılsıklam olan Kara İzzet’in durumuna katıla katıla gülmeye başladım.
- Üstü başı parça parçaydı.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Gece ortası açık denizlere davranacaktık.
- Gök, yıldız kaynıyordu.
- Bir yıldız kaysa, yıldızlar arasından geçecek yer bulamayacaktı.
- Deniz, inip kalkıyordu.
- Düz yürüyemiyorduk.
- Göğe tırmandıkça gün aydınlanacağına, gitgide kararıyordu.
- Güneşi tekrar göresiye kadar çok tuz yutacağız, dedi.
- Her şimşekte her birimiz, dimdik duran, dipdiri birer ateşten insandık.
- “Yelkenleri sarın!” diye bir emir gürledi.

- Arkasından yağmur boşandı.
- En tepede olduğum hâlde damlaların güvertede cevizler gibi çatırdaya çatırdaya kırıldıklarını duyuyordum.

- Ben ve Kara İzzet, dümenin iki başına geçtik.
- Kara İzzet, gırtlakını patlatırcasına bağırıyordu:
- Bu kadar suyun tadı mı olur?
- Güçlü bir dalga, kayığın üzerine bindi.
- Fakat kayık, silkinip doğruldu.
- Havaya kalkarken her yanından denize çağlayanlar boşanıyordu.
- Sonra kayık, gene çöküyordu.
- Dizlerimizin derileri yüzülmüştü.
- Kahkahalardan karnım ağrıyordu.
- Dümene yapış.
- Yağmur, biraz hafifleyince İzzet'in yüzü gülmeye başladı:
- Aslandır şu deniz!
- Karanlıklar içinden babam çıkageldi.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Göğe tırmandıkça gün aydınlanacağına, gitgide kararıyordu.
- Arkasından bir daha, bir daha...
- Biz, “Bunun ötesi ne olacak?” diye şaşkın şaşkın birbirimize bakakaldık.

- En tepede olduğum hâlde damlaların güvertede cevizler gibi çatırdaya çatırdaya kırıldıklarını duyuyordum.

- Dümenin çepeçevre saplarını iki avucumuz, dizimiz ve bacağımızla zapt etmeye çalışıyorduk.

- Sırılısıklam olan Kara İzzet'in durumuna katıla katıla gülmeye başladım.

- Üstü başı parça parçaydı.

Ağız özellikleri olan cümleler;

- Dayan bre oğul! (Erzurum)
- Bre çocuk! Ne gülüp duruyorsun!
- Ha gayret!(Diyarbakır)

Örf ve Adet Unsurları

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Lakap (ad) takma ifadeleri olan cümleler;

- Yanıma Kara İzzet yanaştı:
- Ben ve Kara İzzet, dümenin iki başına geçtik.
- Kara İzzet, gırtlakını patlatırcasına bağıırıyordu:
- Sırılısıklam olan Kara İzzet'in durumuna katıla katıla gülmeye başladım.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısının geçtiği cümleler;

- Babam, kayığın kaptanıydı.
- Babam uyuyordu.
- Dayan bre oğul!
- Karanlıklar içinden babam çıkageldi.
- Babam, sesini daha da yükseltti:

KAHVALTISIZ ASLA (Dinleme Metni)

Kahvaltı, vücudun ihtiyacı olan enerjiyi sağlayan ilk öğündür. Kan şekeri olarak bilinen glikoz için kaynak oluşturması açısından önem taşır. Glikoz, beyin için önemli bir enerji kaynağıdır. Çünkü beyin, herhangi bir enerji deposuna sahip değildir ve yalnızca glikoz kullanır.

Kahvaltı ile okuldaki verimlilik arasında önemli bir bağlantı vardır. Kahvaltı yapan çocuklar, okullarında daha başarılı, günün ilerleyen saatlerinde daha güçlü ve dayanıklı olurlar. Öğrenmenin zorluklarına karşı koyarlar. Derse daha fazla katılırlar.

Araştırmalara göre kahvaltı yapmayan çocuklar, sabahları yorgun ve hâlsiz olurlar. Kendilerini derse tam olarak veremezler. Karın ağrısı çekerler. Kahvaltıda protein, yağ ve karbonhidratı bir arada tüketmek gerekir. Bu tüketimi sağlamanın en kolay yolu ise bir dilim tereyağlı ekmek ile peynir yemek ve süt içmektir. Böyle bir kahvaltı sonucunda organizmada sürekli bir enerji üretimi söz konusu olur. Kan şekeri normal seviyelerde kalır. Kemikler gelişir, dişler çürümez. Böbreklerin fonksiyonları normal seyrederek. Vücudumuz hastalıklara karşı bağışıklık kazanır.

O hâlde sabahları kahvaltısız gelmeyin çocuklar. Aksi halde sağlıksız ve derslerinizde başarısız olursunuz.

Dilara KOÇAK

Yaşam Pınarım

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Kahvaltısız Asla**” adlı metinde kahvaltının günün en önemli öğünü olduğu ve mutlaka yapılması gerektiği dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara kahvaltı yapmanın sağlığı ve okul hayatındaki başarıya etkisiyle sağlıklı olma bilinci aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Öğrenmenin zorluklarına karşı koyarlar.

- Kendilerini derse tam olarak veremezler.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Kan şekeri olarak bilinen glikoz için kaynak oluşturması açısından önem taşır.
- Glikoz, beyin için önemli bir enerji kaynağıdır.
- Çünkü beyin, herhangi bir enerji deposuna sahip değildir ve yalnızca glikoz kullanır.
- Kahvaltı ile okuldaki verimlilik arasında önemli bir bağlantı vardır.
- Kahvaltı yapan çocuklar, okullarında daha başarılı, günün ilerleyen saatlerinde daha güçlü ve dayanıklı olurlar.
- Karın ağrısı çekerler.
- Bu tüketimi sağlamanın en kolay yolu ise bir dilim tereyağlı ekmek ile peynir yemek ve süt içmektir.

DEDEMİN KÖYÜ (Serbest Okuma Metni)

Mahmut dedem, Reyhanlı'dan birkaç kilometre uzaklıktaki Haran köyünde yaşardı ninemle birlikte. Geniş bir avlu içindeki evi üç oda, mutfak ve ahırdan oluşmuştu. Odalar, her zaman temizdi. Yer minderleri, sedirlerin üstündeki renk renk yastıklar pırıl pırıldı. Mutfaktaki ocak, sürekli tüterdi. Duvarlardaki raflarda tencereler, tabaklar, tepsiler dururdu. Hepsi kalaylı, ayna gibi. Tüten ocağın yanında yemek yerken zevkle izlerdim bu gereçleri. Ya da odalardan birine gider, sedire oturur, küçük penceresinden köyün meydanına bakardım. Kazlar tıslayarak yürür, tavuklar eşelenir, hindiler “Dünyaları ben yarattım.” der gibi kurumlanırdı. Hava kararınca tarlalardan dönen köylüler, usulcacık evlerine çekilirlerdi. Akşam yemeğinin koşturmacası başlar, ocaklar tüterdi.

Köyün tek bakkalının kör sahibi de kapısına kilit vururdu. Havanın karardığını, köylülerin evlerine çekildiğini nasıl anlar, diye şaşırırdım. Artık hiç kimsenin kalmadığı köy meydanını geçer, dar sokaklardan birine girerdi evine doğru.

Yaz aylarında İskenderun'dan Reyhanlı'ya giderdik, amcamların evine. Orada bir ay kaldıktan sonra köye, dayımın çiftliğine geçerdik. Ben, dayımların evinde bir gece kalır, ertesi gün dedemin evine giderdim. Ninem, kekik ve bal kokardı. Dedem, beni kollarına aldığı gibi ahıra götürür, atlarını gösterirdi:

— Beğen bir tane bakalım, derdi.

Beğendiğim ata biner, birlikte köy yolunda koştururduk. Dedem köyde, civar köylerde, kasabada kazandığı yarışlarla ünlenmişti. Onun kadar iyi ata binen yoktu. Beni de yetiştirmişti. Bana, “Yürümeği bilmezken ata bindirirdim seni.” derdi.

Ninem, beni at sırtında görünce endişelenir, başıma bir şey gelmesinden korkardı. Ben, dedemle birlikte at koştururken ninem de sıkıntısını dağıtmak için tarlaların yolunu tutardı.

Ninem, kahvaltıda hep çorba yapardı. Şehir yaşamının, yiyeceklerinin içimi kuruttuğunu söyler, iyi beslenmem için ne yapacağını şaşırırdı. Sabahları çorba içmeye alışkın olmayan ben, uzun süre çorba kâsesinin başında beklerdim. Elim, bir türlü kaşığa gitmezdi. “Canım çay içmek, peynir yemek istiyor.” diyemezdim. Ninem, sevgi dolu gözlerle beni izler, elimin kaşığa gitmediğini görünce “Hadi Pemracığım!” derdi. “Çorbanı iç de yüzüne renk gelsin.”

Kısacası dedemi, ninemi, atları çok özledim. Tatilin bir an önce gelmesini istiyorum.

Tülay FERAH

Ebem Kuşağı

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Dedemin Köyü**” adlı metinde Anadolu'nun güneyinde yer alan bir köyün tüm yaşamı ve yurt insanı dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara vatanın güzelliklerinin farkında olmakla birlikte aile büyüklerinin, memleketin önemi aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, örf ve adet, vatan ve aile unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Hava kararınca tarlalardan dönen köylüler, usulcacık evlerine çekilirlerdi.
- Köyün tek bakkalının kör sahibi de kapısına kilit vururdu.
- Havanın karardığını, köylülerin evlerine çekildiğini nasıl anlar, diye şaşırırdım.
- Dedem, beni kollarına aldığı gibi ahıra götürür, atlarını gösterirdi:
- Ninem, beni at sırtında görünce endişelenir, başıma bir şey gelmesinden korkardı.
- Ben, dedemle birlikte at koştururken ninem de sıkıntısını dağıtmak için tarlaların yolunu tutardı.
- “Çorbanı iç de yüzüne renk gelsin.”

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Yer minderleri, sedirlerin üstündeki renk renk yastıklar pırıl pırıldı.
- Mutfaktaki ocak, sürekli tüterdi.
- Tüten ocağın yanında yemek yerken zevkle izlerdim bu gereçleri.
- Hava kararınca tarlalardan dönen köylüler, usulcacık evlerine çekilirlerdi.
- Akşam yemeğinin koşturmacası başlar, ocaklar tüterdi.
- Havanın karardığını, köylülerin evlerine çekildiğini nasıl anlar, diye şaşırırdım.
- Artık hiç kimsenin kalmadığı köy meydanını geçer, dar sokaklardan birine girerdi evine doğru.

- Ben, dedemle birlikte at koştururken ninem de sıkıntısını dağıtmak için tarlaların yolunu tutardı.

- Şehir yaşamının, yiyeceklerinin içimi kuruttuğunu söyler, iyi beslenmem için ne yapacağını şaşırırdı.

- Sabahları çorba içmeye alışkın olmayan ben, uzun süre çorba kâsesinin başında beklerdim.

- Elim, bir türlü kaşığa gitmezdi.

- Ninem, sevgi dolu gözlerle beni izler, elimin kaşığa gitmediğini görünce “Hadi Pemracığım!” derdi.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Yer minderleri, sedirlerin üstündeki renk renk yastıklar pırıl pırıldı.

Yansıma ifadeleri olan cümleler;

- Kazlar tıslayarak yürür, tavuklar eşelenir, hindiler “Dünyaları ben yarattım.” der gibi kurumlanırdı.

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mimarilerin geçtiği cümleler;

- Geniş bir avlu içindeki evi üç oda, mutfak ve ahırdan oluşmuştu.

- Yer minderleri, sedirlerin üstündeki renk renk yastıklar pırıl pırıldı.

- Mutfaktaki ocak, sürekli tüterdi.

- Duvarlardaki raflarda tencereler, tabaklar, tepsiler dururdu.

- Tüten ocağın yanında yemek yerken zevkle izlerdim bu gereçleri.

- Ya da odalardan birine gider, sedire oturur, küçük penceresinden köyün meydanına bakardım.

- Akşam yemeğinin koşturmacası başlar, ocaklar tüterdi.

- Dedem, beni kollarına aldığı gibi ahıra götürür, atlarını gösterirdi:

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- Mahmut dedem, Reyhanlı'dan birkaç kilometre uzaklıktaki Haran köyünde yaşardı ninemle birlikte.
- Yaz aylarında İskenderun'dan Reyhanlı'ya giderdik, amcamların evine.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Akraba ilişkilerinin geçtiği cümleler;

- Mahmut dedem, Reyhanlı'dan birkaç kilometre uzaklıktaki Haran köyünde yaşardı ninemle birlikte.
- Yaz aylarında İskenderun'dan Reyhanlı'ya giderdik, amcamların evine.
- Orada bir ay kaldıktan sonra köye, dayımın çiftliğine geçerdik.
- Ben, dayımların evinde bir gece kalır, ertesi gün dedemin evine giderdim.
- Ninem, kekik ve bal kokardı.
- Dedem, beni kollarına aldığı gibi ahıra götürür, atlarını gösterirdi:
- Dedem köyde, civar köylerde, kasabada kazandığı yarışlarla ünlenmişti.
- Ninem, beni at sırtında görünce endişelenir, başıma bir şey gelmesinden korkardı.
- Ben, dedemle birlikte at koştururken ninem de sıkıntısını dağıtmak için tarlaların yolunu tutardı.

- Ninem, kahvaltıda hep çorba yapardı.
- Ninem, sevgi dolu gözlerle beni izler, elimin kaşığa gitmediğini görünce “Hadi Pemracığım!” derdi.
- Kısacası dedemi, ninemi, atları çok özledim. Tatilin bir an önce gelmesini istiyorum.

TARLAM

Tarlam, sana üç yüz fidan aşlasam

Tarla çoşar, fidan çoşar, el çoşar.

Gücüm yetse hemen işe başlasam

Kazma çoşar, kürek çoşar, bel çoşar.

Muhitime örnek olsun maksadım,

Sevinir evladım, söylenir adım.

Hız ile yürürdüm olsa kanadım,

Yolcu çoşar, ayak çoşar, yol çoşar.

Çalışırsan toprak verir cömerttir,

Emeksiz istemek dermansız derttir,

Çalışmak insana büyük servettir,

Kese çoşar, gönül çoşar, el çoşar.

Yılda bir kez çiçek açan ağaçlar,

Hayatta insana ömür bağışlar.

Her taraftan cıvıldaşır o kuşlar,

Seher çoşar, bülbül çoşar, gül çoşar.

Güzelim zülüfü küpeyi saklar,
Ağacın yaprağı meyvayı koklar,
Mehtap ile birleşince yapraklar,
Gölge coşar, mehtap coşar, dal coşar.

Âşık Veysel ŞATIROĞLU

Bütün Şiirleri

(dr. Ümit yaşar OĞUZCAN))

“**Tarlam**” adlı şiirde çalışkan, azimli yurt insanı için önemli gelir kaynağı olan toprağın işlenmesi dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara doğanın güzellikleri ve emek vermenin önemi aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, örf ve adet, ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Tarla coşar, fidan coşar, el coşar.
- Kazma coşar, kürek coşar, bel coşar.
- Yolcu coşar, ayak coşar, yol coşar.
- Çalışırsan toprak verir cömerttir,
- Çalışmak insana büyük servettir,
- Kесе coşar, gönül coşar, el coşar.
- Hayatta insana ömür bağışlar.
- Seher coşar, bülbül coşar, gül coşar.
- Güzelim zülüfü küpeyi saklar,
- Ağacın yaprağı meyvayı koklar,
- Mehtap ile birleşince yapraklar,

- Gölge coşar, mehtap coşar, dal coşar

Ağız özellikleri olan cümleler;

- Tarlam, sana üç yüz fidan aşlasam

Yansıma ifadeleri olan cümleler;

- Her taraftan cıvıldaşır o kuşlar,

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Toplumsal ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Çalışırsan toprak verir cömerttir,
- Emeksiz istemek dermansız derttir,
- Çalışmak insana büyük servettir,

4.Tema: Doğal Afetler

İşlenecek Metinler

Niçin Deprem Oluyor?

Dost Irmak

Kızılay

Yangın (Dinleme metni)

Serbest Okuma Metinleri

Dünya'mızın Düzeni

Fırtınanın Ettikleri

Doğal Afetler temasında doğal afetlerin nedeni, doğal afetlerden korunma yolları ve doğal afetlerde yardıma koşan kurumlar dile getirilmiştir. Bu temayla çocuklara çevreye karşı duyarlı ve bilinçli olma sorumluluğu aktarılmaya çalışılmıştır. Bu temayla dil, örf ve adet, ahlak unsurları aktarılmaya çalışılmıştır. Temada yer alan metinler, bu unsurların aktarmaya çalıştığı anlam doğrultusunda seçilmiştir. Metinler içerisinde bu unsurların yanı sıra diğer kültür unsurlarına da yer verilmiştir.

NİÇİN DEPREM OLUYOR?

Deprem, yer kabuğunun titriyormuş gibi sarsılmasıdır. İstasyona hızlı giren bir tren, yakınlarda patlayan bir top pencere camlarını sarsar. Evimizin önünden yüklü bir kamyon geçtiğinde de aynı sarsıntı olur. Ama bunlar gerçekten deprem değildir. Çünkü depremlerin nedeni, yerin üstünde değil, yerin altında, derinlerdedir.

Yer altındaki suların toprağı oymasıyla büyük boşluklar oluşur. Bu boşlukların tavanları, üstteki yüke dayanamayarak çökebilir. Bu olay, depreme yol açar. Çankırı çevresinde bu tür depremler olmuştur.

Yer kabuğunun içinde erimiş durumda bulunan maddeler yer değiştirir. Ayrıca alttan ya da yandan gelen basınçla kaya katları kırılır. Böyle bir olay da depreme yol açar. O zaman yeryüzünün oldukça geniş bölümleri sarsılır.

Bir yanardağ püskürürken de deprem olur. Kızgın lavlar, yeryüzüne çıkmak için yer kabuğunu şiddetle sarsar. Bu çeşit depremler, çöküntü ile oluşan depremlerden daha geniş alanlarda duyulur. Japonya'daki depremlerin çoğu böyle volkanik depremlerdir. Yüzyıllar önce Van Gölü çevresinde de volkanik depremler olmuştur. Bu depremler sırasında Süphan Dağı yamaçları çatlamıştır. Bu çatlaklardan da kızgın gazların ve taşların havaya fırladığı görülmüştür.

En tehlikeli depremler hangileri midir? Yer kabuğunun kırılmasından ya da önceleri kırılmış bu yerin oynamasından doğan depremlerdir.

Ferruh SANER

Türkçemi İlerletiyorum

(hızl. Emin Özdemir)

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Niçin Deprem Oluyor**” adlı metinde depremin tanımı, nasıl meydana geldiği ve çeşitleri dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara deprem ile ilgili bilgiler verilerek çevre bilinci aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil ve vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Bu olay, depreme yol açar.
- Yer kabuğunun içinde erimiş durumda bulunan maddeler yer değiştirir.

- Böyle bir olay da depreme yol açar.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- İstasyona hızlı giren bir tren, yakınlarda patlayan bir top pencere camlarını sarsar.
- Yer altındaki suların toprağı oymasıyla büyük boşluklar oluşur.

- Ayrıca alttan ya da yandan gelen basınçla kaya katları kırılır.
 - Kızgın lavlar, yeryüzüne çıkmak için yer kabuğunu şiddetle sarsar.
 - Bu çeşit depremler, çöküntü ile oluşan depremlerden daha geniş alanlarda duyulur.
- Yer kabuğunun kırılmasından ya da önceleri kırılmış bu yerin oynamasından doğan depremlerdir.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- Çankırı çevresinde bu tür depremler olmuştur.

KIZILAY

Evsizlere çadır ve aş,

Yalnızlara hep arkadaş.

Akıtmadan tek damla yaş,

Hep sen geldin Kızılayım.

Hastalara doktorunla,

Yoksullara şefkatinle,

Düşkünlere her hâlinde,

Hep sen koştun Kızılayım.

Barındırdın, üşütmedin,

Türk, yabancı düşünmedin,

Uzak yakın demedin,

Hep sen koştun Kızılayım.

Kara gün dostu dediler,
Gerçekleri söylediler,
Verdiğin aştan yediler,
Gerçek dostsun Kızılayım.

Altta yatak, üstte yorgan
Böyle yürüsün bu devran.
Minnet sana, nice şükran
Hak ettin sen Kızılayım.
Hakkı ÇEBİ
Belirli Günler ve Haftalar

“**Kızılay**” adlı şiirde Kızılay’ın çalışmaları ve görevleri dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara Kızılay’ın deprem, sel, yangın gibi yıkımların getirdiği ya da getireceği sorunları çözme ve yardıma muhtaç insanlara yardım etme gibi görevleri olduğu aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, örf ve adet unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Hak ettin sen Kızılayım.

Atasözü ifadeleri olan cümleler;

- Kara gün dostu dediler,

Mecazi ifadeleri olan cümleler;

- Düşkünlere her hâlinde,
- Hep sen koştun Kızılayım.
- Türk, yabancı düşünmedin,

- Uzak yakın demedin,
- Böyle yürüsün bu devran.

Ahlak Unsurları

Şiirde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Toplumda ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Evsizlere çadır ve aş,
- Yalnızlara hep arkadaş.
- Yoksullara şefkatinle,
- Düşkünlere her hâlinde,
- Hep sen koştun Kızılayım.
- Barındırdın, üşütmedin,
- Türk, yabancı düşünmedin,
- Uzak yakın demedin,
- Hep sen koştun Kızılayım.
- Kara gün dostu dediler,
- Verdiğin aştan yediler,
- Gerçek dostsun Kızılayım.
- Minnet sana, nice şükran
- Hak ettin sen Kızılayım.

YANGIN (Dinleme Metni)

O gün Burdur'da pazar vardı. Babamlar, pazara gitmişlerdi. Elif teyze, bulaşık yıkamak için evin önündeki ocağı yakmıştı. Ben de sokakta oyun oynuyordum.

Bir süre sonra ne oldu bilmiyorum, kara dumanlar içinde kalıverdim. Elif teyze, bir içeriye bir dışarıya koşup duruyordu. Büyük bir telaş içindeydi, ama sesi hiç çıkmıyordu. Sonunda Elif teyzenin dili çözülürdü:

—Yetişin dostlar, yanıyoruz, kurtarın, diye bağırmaya başladı.

Kısa bir süre içinde bizim evin önu kıpkırmızı alev olmuştu. Alevi görenler hemen toplanıverdi. Herkes bağrışıyordu:

—Kuyuya!.. Kuyuya!

—Herkes kovalarıyla gelsin!

—Elden ele, elden ele!

—Mehmet, Ahmet koşun, kahveye haber verin!

Erkekler, kadınlar, kızlar, çocuklar hemen bir dizi oluşturuverdiler. Kovalar, elden ele geliyor, ateşin üstüne dökülüyordu. Kırk elli kova dolup dolup geliyor, boşalıp boşalıp gidiyordu.

Bilmem kaç saat sürdü yangının sönmesi. Herkesin üstü başı su olmuştu. Islanmayan kalmamıştı. Hele Musa dayının oğulları... Ellerindeki büyük çapalarla alevlerin üstüne üstüne vurmuşlardı. Hacı Dede'nin torunları; bellerle, küreklerle ateşe toprak atmışlardı. Yangında Elif teyzenin ve bizim çırpıların çoğu yanıp kül olmuş, evlerimiz kurtulmuştu. Güneş batarken pazara gidenler dönmeye başladılar. Elif teyzemle köyün çıkış yerine kadar yürüdük. Pazardan dönenlerin çoğu yangını duymuşlar:

—Geçmiş olsun!.. Geçmiş olsun, diyorlardı.

En sonunda annem, babam ve ninem göründüler. Elif teyze, ağlamaklı bir sesle:

—Sormayın başımıza gelenleri, dedi.

Ninem, babama söz vermeden:

—Canınız sağ olsun! Olan olmuş bir kez. Tanrı'm bir daha göstermesin, diyor, babamı yatıştırılmaya çalışıyordu.

İçim yanıyordu. Kışlık yakacağımızın çoğu gitmişti. Buzlar sallanıp her yer karla dolunca onları yakıyorduk. Fakat olanlar olmuştu. Yapacak bir şey yoktu. En sonunda akşam yemeğini yedik.

Babam, yemekten sonra kahveye gitti. Kahvede, yangında hizmet edenlere çay ısmarlamış.

Hepimiz üzgündük, ama ninem bizi rahatlatıyor:

—Köyde evlerin yanında samanlıklar, ahırlar vardır. Eğer köylüler yardım etmeselerdi alevler samanlıklara sıçrar, oradan komşu evler, belki de bütün köy yanardı.

İnsanların birbirine yardım etmesi ne güzel. Böyle felaket günlerinde yapılan yardımlar daha büyük felaketleri önlüyor.

İbrahim Zeki BURDURLU

Anılardan Öyküler

(Kısaltılıp düzenleme yapılmıştır.)

“**Yangın**” adlı metinde köyde evi yanan bir ailenin yaşadıkları dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara kötü durumlarda yardımlaşmanın, birlik ve beraberlik içinde hareket etmenin önemiyle iyi insan olma bilinci aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, din, örf ve adet, vatan, aile ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Sonunda Elif teyzenin dili çözülürdü:
- Mehmet, Ahmet koşun, kahveye haber verin!
- Sormayın başımıza gelenleri, dedi.
- Olan olmuş bir kez.
- İçim yanıyordu.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Elif teyze, bir içeriye bir dışarıya koşup duruyordu.
- Büyük bir telaş içindeydi, ama sesi hiç çıkmıyordu.
- Kışlık yakacağımızın çoğu gitmişti.
- Fakat olanlar olmuştu.
- Eğer köylüler yardım etmeselerdi alevler samanlıklara sıçrar, oradan komşu evler, belki de bütün köy yanardı.
- Böyle felaket günlerinde yapılan yardımlar daha büyük felaketleri önüyor.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Elden ele, elden ele!
- Kovalar, elden ele geliyor, ateşin üstüne dökülüyordu.
- Kırk elli kova dolup dolup geliyor, boşalıp boşalıp gidiyordu.
- Herkesin üstü başı su olmuştu.
- Ellerindeki büyük çapalarla alevlerin üstüne üstüne vurmışlardı

Ağız ifadeleri olan cümleler;

- Hele Musa dayının oğulları...

Kalıp ifadeler olan cümleler;

- Geçmiş olsun!.. Geçmiş olsun, diyorlardı
- Ninem, babama söz vermeden:
- Canınız sağ olsun!
- Tanrı'm bir daha göstermesin, diyor, babamı yatıştırmaya çalışıyordu.

Din Unsurları

Metinde tespit edilen din unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimlerin geçtiği cümleler;

- Hacı Dede'nin torunları; bellerle, küreklerle ateşe toprak atmışlardı.
- Tanrı'm bir daha göstermesin, diyor, babamı yatıştırmaya çalışıyordu.

Örf ve Adet Unsurları

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Komşuluk ifadeleri olan cümleler;

- Yetişin dostlar, yanıyoruz, kurtarın, diye bağırmaya başladı.
- Alevi görenler hemen toplanıverdi.
- Erkekler, kadınlar, kızlar, çocuklar hemen bir dizi oluşturuverdiler.
- Hele Musa dayının oğulları... Ellerindeki büyük çapalarla alevlerin üstüne üstüne vurmuşlardı. Hacı Dede'nin torunları; bellerle, küreklerle ateşe toprak atmışlardı.

- Kahvede, yangında hizmet edenlere çay ısmarlamış.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- O gün Burdur'da pazar vardı.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Babamlar, pazara gitmişlerdi.
- Ninem, babama söz vermeden:
- Tanrı'm bir daha göstermesin, diyor, babamı yatıştırmaya çalışıyordu.
- Babam, yemekten sonra kahveye gitti.

Akrabalık ilişkileri olan cümleler;

- Elif teyze, bulaşık yıkamak için evin önündeki ocağı yakmıştı.
- Elif teyze, bir içeriye bir dışarıya koşup duruyordu.
- Sonunda Elif teyzenin dili çözülürdü.
- Yangında Elif teyzenin ve bizim çırpıların çoğu yanıp kül olmuş, evlerimiz kurtulmuştu.
- Elif teyzemle köyün çıkış yerine kadar yürüdük.
- Elif teyze, ağlamaklı bir sesle:
- Ninem, babama söz vermeden:
- Hepimiz üzgündük, ama ninem bizi rahatlatıyor:

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Toplumsal ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Eğer köylüler yardım etmeselerdi alevler samanlıklara sıçrar, oradan komşu evler, belki de bütün köy yanardı.
- İnsanların birbirine yardım etmesi ne güzel.
- Böyle felaket günlerinde yapılan yardımlar daha büyük felaketleri önüyor.

FIRTINANIN ETTİKLERİ (Serbest Okuma Metni)

Soğuk bir kış günüydü. Hasan dayı, ormanda kuru ağaç dallarını kesiyordu. Oğlu Cem de ona yardım ediyordu. Köpekleri Karabaş ise çevrede havlayıp duruyordu.

Öğleden sonra hava daha da soğudu, kar havasına döndü. Çok geçmeden de kar serpiştirmeye başladı.

Hasan dayı:

– Kar serpiştiriyor oğlum, dedi. Kar bastırmadan gidelim. Geç kalırsak kar fırtınasına yakalanabiliriz.

Baba ile oğul hemen yola düştüler. Kar, iri iri yağıyordu. Sert rüzgâr tipiye çevirdi. Yol, iz kalmadı. Sonra birden şiddetli bir fırtına çıktı. Fırtına hızını gittikçe artırdı. Ağaç dalları çatır çatır kırıldı. Bazı yaşlı ağaçlar da devrildi. Küçük ağaçlar yerlerinden söküldü.

Hasan dayı korkmuştu:

– Rüzgâr gücünü artırdı oğlum, dedi. Artık bu havada gidemeyiz. Elimi sıkı tut. Fırtına, seni de alıp götürmesin.

– Peki, ne yapacağız baba?

Çevrede birkaç mağara vardı. Hasan dayı onlardan birini gösterdi:

– Bak, şu mağaraya sığınalım.

– Peki, ya orada bize kurtlar saldırırsa?

– Sen korkma oğlum. Elbette önlemini alırız.

Baba ile oğul mağaraya sığındılar. Cem'in burnu, yanakları soğuktan mosmor olmuştu. Hasan dayı, Cem'e dönerek:

– Üşüyor musun oğlum, dedi.

– Üşümüyorum baba, dedi Cem. Sıkı giyindim. Ayaklarımda yün çoraplarım var. Yalnızca yüzüm üşüdü.

Hasan dayı, baltayı yanına aldı. Mağaranın çevresinden hemen çalı çırpı topladılar. Ateş yaktilar. Ateşin karşısına geçip iyice ısındılar.

– Haydi oğlum, karnımızı doyuralım, dedi Hasan dayı.

Torbadan ekmek, peynir, zeytin ve haşlanmış yumurtalarını çıkardılar. Ateşin başında oturup karınlarını güzelce doyurdular.

O sırada Cem:

– Baba, Karabaş nerede, diye sordu. Hayvancık acıkmıştır. Ona da ekme verelim. Karnını doyursun.

– Sanırım, Karabaş köye gitti. O, böyle günde hiç durur mu? Çoktan köyü bulmuştur. Köylülere haber vermiştir.

Haber, köye çabuk ulaştı. Köylüler, sabah erkenden toplandılar. Herkes eline kazma, kürek, çapa aldı. Bu arada kurtarma ekibi geldi. Cankurtaranda bir doktor ile iki hemşire vardı. Hep birlikte ormana doğru yola koyuldular. Bir süre karın içinde düşe kalka yol aldılar. Sonra kar boylarını aşmaya başladı. Artık bir adım bile gidemediler.

Köyün yaşlılarından Bekir dede, öne doğru geçti. Elindeki küreği kara sapladı. Sonra gençlere:

– Haydi gençler, dedi gür bir sesle. Hep birlikte yolu açalım.

Gençler de küreklere, çapalara sarılıp işe giriştiler:

– Sen merak etme, Bekir dede.

– Çabuk açarız yolu.

Köy muhtarı da gençleri yüreklendirdi:

– Canla başla ne güzel çalışıyorsunuz, dedi.

Herkes çok çalıştı. Kürekler, çapalar hiç durmadan işledi. Yol açıldı.

Bekir dedenin gözleri doldu:

– Çok yaşayın arkadaşlar, dedi. Hepimiz çalıştık, yorulduk. Ama sonunda başardık. Yolu açtık. Böyle el birliğiyle çalışmak ne güzel!

Bir süre sonra ormandaki mağaraya yaklaşıldı. Karabaş:

– Geliyoruz Cem! Kurtarmaya geliyoruz, der gibi havladı.

Karabaş'ın sesi ormanda yankılandı. Sonra da:

– Geldik Hasan dayı! Sizi kurtarmaya geldik, sesleri duyuldu.

Hasan dayı ile Cem bütün gece uyumamışlardı. Soğuktan donmamak için sabaha kadar ateşin başında oturmuşlardı. Sesleri duyar duymaz ayağa kalktılar. Tam o sırada köylüler ve kurtarma görevlileri de mağaraya gelmişlerdi.

Hasan dayı, hepsine teşekkür etti:

– İyi ki çabuk geldiniz. Bizi kurtardınız. Yardıma gelmeseydiniz kim bilir başımıza neler gelecekti! Belki de soğuktan donacaktık. Ellerinize, ayaklarınıza sağlık, dedi.

Kucaklaştılar, sevinç çığlıkları attılar. Hep birlikte köye dönerken köylülerin mutluluğu yüzlerinden anlaşılıyordu. Karabaş, en önde kuyruğunu sallayarak koşuyor, ara sıra dönüp gelenlere bakıyordu.

(Bu kitap için yazılmıştır.)

“Fırtınanın Ettikleri” adlı metinde ormanda, karlı bir günde fırtınaya yakalanan baba ile oğlun yaşadıkları dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara kötü durumlarda yardımlaşmanın, birlik ve beraberlik içinde hareket etmenin önemi aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, din, örf ve adet, vatan, aile ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Baba ile oğul hemen yola düştüler.
- Hasan dayı, baltayı yanına aldı.
- Köylülere haber vermiştir.
- Hep birlikte ormana doğru yola koyuldular.
- Bir süre karın içinde düşe kalka yol aldılar.
- Hep birlikte yolu açalım.
- Çabuk açarız yolu.
- Kürekler, çapalar hiç durmadan işledi.

- Yol açıldı.
- Bekir dedenin gözleri doldu:
- Yolu açtık.
- Böyle el birliğiyle çalışmak ne güzel!
- Kucaklaştılar, sevinç çığlıkları attılar.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Öğleden sonra hava daha da soğudu, kar havasına döndü.
- Çok geçmeden de kar serpiştirmeye başladı.
- Kar serpiştiriyor oğlum, dedi.
- Kar bastırmadan gidelim.
- Sert rüzgâr tipiye çevirdi.
- Yol, iz kalmadı.
- Rüzgâr gücünü artırdı oğlum, dedi.
- Sıkı giyindim.
- Ateşin karşısına geçip iyice ısındılar.
- Ateşin başında oturup karınlarını güzelce doyurdular.
- Haber, köye çabuk ulaştı.
- Hep birlikte ormana doğru yola koyuldular.
- Köyün yaşlılarından Bekir dede, öne doğru geçti.
- Hasan dayı ile Cem bütün gece uyumamışlardı.
- Soğuktan donmamak için sabaha kadar ateşin başında oturmuşlardı.
- Tam o sırada köylüler ve kurtarma görevlileri de mağaraya gelmişlerdi.
- Yardıma gelmeseydiniz kim bilir başımıza neler gelecekti!

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Ağaç dalları çatır çatır kırıldı.
- Bir süre karın içinde düşe kalka yol aldılar.
- Karabaş, en önde kuyruğunu sallayarak koşuyor, ara sıra dönüp gelenlere bakıyordu.

Yansıma olan cümleler;

- Ağaç dalları çatır çatır kırıldı.

Kalıp ifadeleri olan cümleler;

- Canla başla ne güzel çalışıyorsunuz, dedi.
- Çok yaşayın arkadaşlar, dedi.
- Ellerinize, ayaklarınıza sağlık, dedi.

Örf ve Adet Unsurları

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Komşuluk ifadeleri olan cümleler;

- Köylüler, sabah erkenden toplandılar. Herkes eline kazma, kürek, çapa aldı.
- Köyün yaşlılarından Bekir dede, öne doğru geçti.
- Köy muhtarı da gençleri yüreklendirdi:
- Canla başla ne güzel çalışıyorsunuz, dedi.
- Herkes çok çalıştı.
- Hepimiz çalıştık, yorulduk. Ama sonunda başardık. Yolu açtık. Böyle el birliğiyle çalışmak ne güzel!
- Bekir dedenin gözleri doldu:
- Kucaklaştılar, sevinç çığlıkları attılar.

- Hep birlikte köye dönerken köylülerin mutluluğu yüzlerinden anlaşılıyordu.

Diğer örf ve adetlerden hitap ifadeleri olan cümleler;

- Hasan dayı, ormanda kuru ağaç dallarını kesiyordu.
- Hasan dayı:
- Hasan dayı korkmuştu:
- Hasan dayı onlardan birini gösterdi:
- Sen korkma oğlum.
- Hasan dayı, Cem'e dönerek:
- Hasan dayı, baltayı yanına aldı.
- Haydi oğlum, karnımızı doyuralım, dedi Hasan dayı.
- Köyün yaşlılarından Bekir dede, öne doğru geçti.
- Sen merak etme, Bekir dede.
- Bekir dedenin gözleri doldu:
- Geldik Hasan dayı!
- Hasan dayı ile Cem bütün gece uyumamışlardı.
- Hasan dayı, hepsine teşekkür etti:

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Oğlu Cem de ona yardım ediyordu.
- Kar serpiştiriyor oğlum, dedi.
- Baba ile oğul hemen yola düştüler.
- Rüzgâr gücünü artırdı oğlum, dedi.

- Peki, ne yapacağız baba?
- Sen korkma oğlum.
- Baba ile oğul mağaraya sığındılar.
- Üşüyor musun oğlum, dedi.
- Üşümüyorum baba, dedi Cem.
- Haydi oğlum, karnımızı doyuralım, dedi Hasan dayı.
- Baba, Karabaş nerede, diye sordu.

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Bireysel ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Oğlu Cem de ona yardım ediyordu.
- Hayvancık acıkmıştır. Ona da ekme verelim. Karnını doyursun.
- Hasan dayı, hepsine teşekkür etti:
- Ellerinize, ayaklarınıza sağlık, dedi.

5.Tema : Değerlerimiz

İşlenecek Metinler

Bayrağım

Söğütlü Ali

Nasrettin Hoca'nın Köyünde

Vatan Nedir? (Dinleme metni)

Serbest Okuma Metinleri

Bayram

Forsa

Değerlerimiz temasında Türk bayrağı, dini bayramları, tarihin unutulmaz kahramanları ve güldürü ustası Nasrettin Hoca 'yı konu alan metinlere yer verilmiştir. Bu temayla çocuklara Türk milletinin üstün değerlerini tanıma, bilme ve sevmenin önemi tarih ve vatan bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. Bu temayla daha çok din, tarih ve vatan unsurları üzerinde durulmuştur. Temada yer alan metinler, bu unsurların doğrultusunda seçilmiştir. Metinler içerisinde bu unsurların yanı sıra diğer kültür unsurlarına da yer verilmiştir.

BAYRAĞIM

Türk'ün damarındaki

Asil kandır o rengin.

Bayrakların içinde

Asla bulunmaz dengin.

Sensin ulusumuzun

En değerli sembolü.

Kalplerimiz her zaman

Senin sevginle dolu.

Senin gölgen altında

Zaferlere yürürüz.

Canımızı yoluna

Seve seve veririz.

Mehmet Sırrı DURLU

İlkokul Şiirleri

“**Bayrağım**” isimli şiirde Türk milleti için Türk bayrağının değeri ve biçimsel özellikleri dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara Türk bayrağının, ulusça varlığın, birliğin kanıtı olduğu, her Türk’ün bayrağını sevmesi, koruması ve ona saygı duyması gerektiği vatan ve tarih bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen şiirde dil ve vatan unsurlarına rastlanılmıştır

Dil Unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifade olan cümleler;

- Canımızı yoluna
Seve seve veririz.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Asil kandır o rengin.
- Senin sevginle dolu.
- Zaferlere yürürüz.
- Canımızı yoluna

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Seve seve veririz.

Vatan Unsurları

Şiirde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Vatan bilinci ifadeleri olan cümleler;

- Canımızı yoluna
Seve seve veririz.

Bayrak ifadeleri olan cümleler;

- Asil kandır o rengin.
- Bayrakların içinde
Asla bulunmaz dengin.
- Kalplerimiz her zaman
Senin sevginle dolu.
- Sensin ulusumuzun
En değerli sembolü.

SÖĞÜTLÜ ALİ

Sakarya'da savaş, iyice kızışmıştı. Vuruşa vuruşa birer güneş gibi sönen Mehmetçiklerin yerini, yeni Mehmetçikler alıyordu. Top sesleri, davulların gümbürtüsü gibi sanki geleceğin zaferini ilan ediyordu. Bir akşam üzeri, Sakarya vadisine karanlık çökerken yola çıkmışlardı. Kadınlar, Mehmetçiklere kağnılarla mermi taşıyorlardı. Bir kağnının üstünde, mermi sandıkları arasında Ali vardı.

Birden, nal sesleri duyuldu. Ali seslendi:

— Bacılar! Kağnıları çalılıklara çekiniz.

Ali, tüfeğini doğrulttu. Daha gerekli hazırlıklar yapılmadan atlılar, kağnıların yanına vardılar. Bu, bir Türk müfrezesi idi. Başlarındaki kumandan, kadınların yürüyüp delikanlının kağnıda oturduğunu görünce üzüldü. Ali'ye dönerek gürlledi:

— Senin adın nedir?

— Ali.

— İşin nedir?

— Cepheye giden ekiplere kolculuk etmek.

Kumandan, şimdi daha hiddetli ve haşındı:

— Bu, ne biçim kolculuktur? Arabada oturmuşsun, bunca kadın, çoluk çocuk yayan yürür. Sen, cepheye mi gidersin, yoksa düğüne mi?

Ali, kumandanın gürleyen sözleri karşısında ürperdi. “Ben, bacağına Çanakkale’de vermiş bir gaziyim.” demeye dili varmadı. Yüz binlerce şehit kanıyla sulanmış Çanakkale toprağında bıraktığı bacağın ne önemi vardı? Kumandan, doğru söylüyordu. Er oğlu er olan Türk delikanlısı, kadınları yürütüp kendisi oturamazdı. Üzüldü:

— Bağışlayın kumandanım, dedi. Kadınlara seslendi:

— Ayşe Bacı, bacılar! Acele geliniz. Arabadan inmem gerekiyor.

Kadınlar koşular. Ali’yi, külçe gibi arabadan indirdiler. Bacağı kopuk bu delikanlı yürüyemiyordu. Kumandanın yanında bulunan bir subay, söze karıştı:

— Kumandanım! Bu genç, ünlü Söğütlü Ali’dir. Balkan şehitlerinden Memduh Çavuş’un oğludur. Mustafa Kemal Paşa’nın yanında savaşmıştır. Çanakkale Savaşları’nda bir bacağına vermiş gazilerimizdendir.

Ortalığı bir sessizlik kapladı. Kumandan, atından indi. Söğütlü Ali’yi bağrına bastı:

— Yiğit evladım benim! Yüce ruhlu gazim!

Daha fazla duramadı. Atlara bindiler ve dörtnala uzaklaştılar.

Ali, ekibin başında seke seke cepheye vardı.

Sonra Söğüt’e döndü. Cepheye yeniden erzak hazırlanırken ellerini gökyüzüne kaldırdı:

— Sen bana güç ver Allah'ım! Ali kulun, vatan borcunu ödesin, diye yalvardı.

Acar TUNCER

Söğütlü Ali Sakarya Yollarında

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Söğütlü Ali**” adlı metinde Çanakkale Savaşı'nda gazi olan Söğütlü Ali'nin Sakarya Savaşı sırasında köylülerle birlikte cepheye yardımı ve Mehmetçikle karşılaşmaları dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara adsız kahramanlar olan, Mehmetçiklerin bağımsızlığı uğruna canlarını feda etmelerinin önemi vatan bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, din, örf ve adet, vatan ve aile unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifaderi olan cümleler;

- Vuruşa vuruşa birer güneş gibi sönen Mehmetçiklerin yerini, yeni Mehmetçikler alıyordu.
- Top sesleri, davulların gümbürtüsü gibi sanki geleceğin zaferini ilan ediyordu.
- Bir akşam üzeri, Sakarya vadisine karanlık çökerken yola çıkmışlardı.
- “Ben, bacağını Çanakkale'de vermiş bir gaziyim.” demeye dili varmadı.
- Kumandanın yanında bulunan bir subay, söze karıştı:
- Ali'yi bağrına bastı:
- Atlara bindiler ve dörtnala uzaklaştılar.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Sakarya'da savaş, iyice kızışmıştı.

- Vuruşa vuruşa birer güneş gibi sönen Mehmetçiklerin yerini, yeni Mehmetçikler alıyordu.

- Top sesleri, davulların gümbürtüsü gibi sanki geleceğin zaferini ilan ediyordu.

- Birden, nal sesleri duyuldu.

- Kağnıları çalılıklara çekiniz.

- Ali, tüfeğini doğrulttu.

- Ali, kumandanın gürleyen sözleri karşısında ürperdi.

- “Ben, bacağıma Çanakkale’de vermiş bir gaziyim.” demeye dili varmadı.

- Yüzbinlerce şehit kanıyla sulanmış Çanakkale toprağında bıraktığı bacağın ne önemi vardı?

- Çanakkale Savaşları’nda bir bacağıma vermiş gazilerimizdendir.

- Ortalığı bir sessizlik kapladı.

- Yüce ruhlu gazim!

- Ali, ekibin başında seke seke cepheye vardı.

- Ali kulun, vatan borcunu ödesin, diye yalvardı.

İkilime olan cümleler;

- Vuruşa vuruşa birer güneş gibi sönen Mehmetçiklerin yerini, yeni Mehmetçikler alıyordu.

- Ali, ekibin başında seke seke cepheye vardı.

Yansıma ifadeleri olan cümleler;

- Top sesleri, davulların gümbürtüsü gibi sanki geleceğin zaferini ilan ediyordu.

Ağız ifadeleri olan cümleler;

- Bacılar! Kağnıları çalılıklara çekiniz. (Diyarbakır)
- Ayşe Bacı, bacılar! Acele geliniz.

Kalıp ifadeleri olan cümleler;

- Sen bana güç ver Allah'ım!

Dini Unsurlar

Metinde tespit edilen dini unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimleri olan cümleler;

- Sen bana güç ver Allah'ım!
- Ali kulun, vatan borcunu ödesin, diye yalvardı.

Tarihi Unsurlar

Metinde tespit edilen tarih unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi olayların geçtiği cümleler;

- Sakarya'da savaş, iyice kızışmıştı.
- “Ben, bacağını Çanakkale’de vermiş bir gaziyim.” demeye dili varmadı.
- Yüz binlerce şehit kanıyla sulanmış Çanakkale toprağında bıraktığı bacağıın ne önemi vardı?

- Balkan şehitlerinden Memduh Çavuş’un oğludur.
- Çanakkale Savaşları’nda bir bacağını vermiş gazilerimizdendir.

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Balkan şehitlerinden Memduh Çavuş’un oğludur.
- Mustafa Kemal Paşa’nın yanında savaşmıştır.

Örf ve Adet Unsurlar

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Kadına saygı ifadeleri olan cümleler;

- Bu, ne biçim kolculuktur? Arabada oturmuşsun, bunca kadın, çoluk çocuk yayan yürür.

- Er oğlu er olan Türk delikanlısı, kadınları yürütüp kendisi oturamazdı.

Lakap(ad) takma ifadeleri olan cümleler;

- Bu genç, ünlü Söğütlü Ali'dir.

- Söğütlü Ali'yi bağrına bastı:

Vatan Unsurlar

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Vatan bilinci ifadeleri olan cümleler;

- “Ben, bacağını Çanakkale’de vermiş bir gaziyim.” demeye dili varmadı. Yüz binlerce şehit kanıyla sulanmış Çanakkale toprağında bıraktığı bacağın ne önemi vardı?

- Ali kulun, vatan borcunu ödesin, diye yalvardı.

Askerlik ifadeleri olan cümleler;

- Vuruşa vuruşa birer güneş gibi sönen Mehmetçiklerin yerini, yeni Mehmetçikler alıyordu.

- Kadınlar, Mehmetçiklere kağnılarla mermi taşıyorlardı.

- “Ben, bacağını Çanakkale’de vermiş bir gaziyim.” demeye dili varmadı.

- Yüz binlerce şehit kanıyla sulanmış Çanakkale toprağında bıraktığı bacağın ne önemi vardı?

- Er oğlu er olan Türk delikanlısı, kadınları yürütüp kendisi oturamazdı.

- Balkan şehitlerinden Memduh Çavuş'un oğludur.

- Çanakkale Savaşları'nda bir bacağına vermiş gazilerimizdendir.
- Yiğit evladım benim! Yüce ruhlu gazim!

Aile Unsurlar

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

- Er oğlu er olan Türk delikanlısı, kadınları yürütüp kendisi oturamazdı.
- Balkan şehitlerinden Memduh Çavuş'un oğludur.

Ahlak Unsurlar

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Toplumsal ahlak ifadeleri

- Kadınlar, Mehmetçiklere kağnılarla mermi taşıyorlardı.

NASRETTİN HOCA'NIN KÖYÜNDE

Ankara'dan Eskişehir'e yolunuz düşerse, Sivrihisar'a varmadan yol üzerinde bir benzinlik görürsünüz. Benzinliğin önünde yüksekçe bir kaideye oturtulmuş Nasrettin Hoca heykeli vardır. Hoca, fıkralarında "Bozoğlan" diye adı geçen eşeğinin üzerinde karşı yamaçlardaki bir köyü seyretmektedir.

Burada Nasrettin Hoca heykelinin ne işi var, diyemezsiniz. Çünkü az ötedeki bayırın altında, Nasrettin Hoca'nın doğup büyüdüğü Hortu köyü, şimdiki adıyla Nasrettin Hoca köyü vardır.

Hortu'da herkes, bir Nasrettin Hoca torunudur. Herkes, Nasrettin Hoca'dan bildiğiniz ya da bilmediğiniz, duymadığınız fıkralar anlatır. Size Hoca'nın doğduğu evi, okuduğu medreseyi, imamlık ettiği camiyi gösterirlerse şaşmayın. Yıkılmış, göçmüş de olsalar, kerpiçleri yine de aynı topraktan kesilmiş, aynı temeller üzerine bir yenisi yapılmıştır.

Kimdir Nasrettin Hoca?

Nasrettin Hoca, insanların dertlerini, umutlarını, güzelliklerini ve çirkinliklerini anlatmıştır. O, bu yüzden ölümsüzlüğe ulaşmıştır.

Bir sabah Akşehir Gölü'ne yoğurt çalarken:

— Hoca, göl hiç yoğurt tutar mı, diyenlere:

— Ya tutarsa, cevabı bir umut ışığı gibi parlamıştır.

Yaşantımız, umutlarla güzeldir. Umudunu yitirmiş insan için dünya tatsızdır, karanlıktır.

Alışverişten dönerken kendisine düdük ısmarlayan çocuklara verdiği cevabı hepimiz bilirsiniz:

— Parayı veren, düdüğü çalar.

Bu söz, ticaret hayatının değişmeyecek olan kuralı değil midir?

Hoca'nın kürsüye çıkıp da:

— Bilenler, bilmeyenlere öğretsin, sözündeki gerçek, eğitimin temelinde oturan ana sorun değil midir?

Hani şu, eşekten düştüğü zaman çevresindekilere:

— Düşmeseydim zaten inecektim, cevabındaki espri, her devirde güncelliğini sürdürür durur.

“Ye Kürküm Ye” fıkrasındaki gerçek, hiçbir zaman eskimemiştir.

Nasrettin Hoca'yı bir halk filozofu olarak ölmezliğe ulaştıran, fıkralarındaki bu gerçeklerdir.

Nasrettin Hoca'nın köyü Hortu'da yüzler hep güleçtir. Köyün bir ucundaki kerpiç bir evin, Nasrettin Hoca'ya ait olduğunu ısrarla söylerler. Belki doğru, belki yanlıştır. Ama o evde olmazsa, şu evde doğmuştur Nasrettin Hoca. Bu sokaklarda oynamış, toza bulanmıştır. Bir gün babası ile birlikte Sivrihisar'a gitmiş, Sivrihisar medreselerinde okumuştur. Bir süre Konya'da, daha sonra da Akşehir'dedir. On üçüncü yüzyılın sonlarına doğru Akşehir'de ölür. Akşehir'deki türbesine gömülür.

Hortu, küçük bir Anadolu köyü ama, ne büyük köy böyle! Kolay mı bir Nasrettin Hoca yetiştirebilmek?

Mehmet ÖNDER

Aldı Sözü Anadolu

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Nasrettin Hoca'nın Köyünde**” adlı metinde Türk edebitanın fıkra ve gülmece ustası Nasrettin Hoca'nın hayatı ve Türk milletine kattığı değerler dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara Türk Milletinin önemli şahsiyetlerinden biri olan Nasrettin Hoca'yı bilme ve sevmenin önemi tarih ve sanat bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, din, tarih, örf ve adet, sanat, vatan ve aile unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Ankara'dan Eskişehir'e yolunuz düşerse, Sivrihisar'a varmadan yol üzerinde bir benzinlik görürsünüz.

- Hoca, fıkralarında “Bozoğlan” diye adı geçen eşeğinin üzerinde karşı yamaçlardaki bir köyü seyretmektedir.

- Bir sabah Akşehir Gölü'ne yoğurt çalarken:

- “Ye Kürküm Ye!”

Atasözü olan cümleler;

- Parayı veren, düdüğü çalar.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Benzinliğin önünde yüksekçe bir kaideye oturtulmuş Nasrettin Hoca heykeli vardır.

- Hortu'da herkes, bir Nasrettin Hoca torunudur.

- Yıkılmış, göçmüş de olsalar, kerpiçleri yine de aynı topraktan kesilmiş, aynı temeller üzerine bir yenisi yapılmıştır.

- O, bu yüzden ölümsüzlüğe ulaşmıştır.
- Hoca, göl hiç yoğurt tutar mı, diyenlere:
- Ya tutarsa, cevabı bir umut ışığı gibi parlamıştır.
- Umudunu yitirmiş insan için dünya tatsızdır, karanlıktır.
- Alışverişten dönerken kendisine düdük ısmarlayan çocuklara verdiği cevabı hepimiz bilirsiniz:

• Bilenler, bilmeyenlere öğretsin, sözündeki gerçek, eğitimin temelinde oturan ana sorun değil midir?

• “Ye Kürküm Ye” fıkrasındaki gerçek, hiçbir zaman eskimemiştir.
(SOR)

• Nasrettin Hoca’yı bir halk filozofu olarak ölmezliğe ulaştıran, fıkralarındaki bu gerçeklerdir.

• Köyün bir ucundaki kerpiç bir evin, Nasrettin Hoca’ya ait olduğunu ısrarla söylerler.

- Bu sokaklarda oynamış, toza bulanmıştır.
- On üçüncü yüzyılın sonlarına doğru Akşehir’de ölür.
- Kolay mı bir Nasrettin Hoca yetiştirebilmek?

Din Unsurları

Metinde tespit edilen din unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimleri olan cümleler;

• Size Hoca’nın doğduğu evi, okuduğu medreseyi, imamlık ettiği camiyi gösterirlerse şaşmayın.

Örf ve Adet Unsurları

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Yemek ve sofraya düzeni ifadeleri olan cümleler;

• Bir sabah Akşehir Gölü’ne yoğurt çalarken:

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mimari ifadeleri olan cümleler;

- Köyün bir ucundaki kerpiç bir evin, Nasrettin Hoca'ya ait olduğunu ısrarla söylerler.

- Bir gün babası ile birlikte Sivrihisar'a gitmiş, Sivrihisar medreselerinde okumuştur.

- Akşehir'deki türbesine gömülür.

Plastik sanatların geçtiği cümleler;

- Benzinliğin önünde yüksekçe bir kaideye oturtulmuş Nasrettin Hoca heykeli vardır.

- Burada Nasrettin Hoca heykelinin ne işi var, diyemezsiniz.

Edebiyat ifadeleri olan cümleler;

- Hoca, fıkralarında “Bozoğlan” diye adı geçen eşeğinin üzerinde karşı yamaçlardaki bir köyü seyretmektedir.

- Benzinliğin önünde yüksekçe bir kaideye oturtulmuş Nasrettin Hoca heykeli vardır.

- Burada Nasrettin Hoca heykelinin ne işi var, diyemezsiniz.

- Çünkü az ötedeki bayırın altında, Nasrettin Hoca'nın doğup büyüdüğü

- Hortu köyü, şimdiki adıyla Nasrettin Hoca köyü vardır.

- Hortu'da herkes, bir Nasrettin Hoca torunudur.

- Herkes, Nasrettin Hoca'dan bildiğiniz ya da bilmediğiniz, duymadığınız fıkralar anlatır.

- Kimdir Nasrettin Hoca?

- Nasrettin Hoca, insanların dertlerini, umutlarını, güzelliklerini ve çirkinliklerini anlatmıştır.

- “Ye Kürküm Ye” fıkrasındaki gerçek, hiçbir zaman eskimemiştir.
- Nasrettin Hoca’yı bir halk filozofu olarak ölmezliğe ulaştıran, fıkralarındaki bu gerçeklerdir.
- Nasrettin Hoca’nın köyü Hortu’da yüzler hep güleçtir.
- Ama o evde olmazsa, şu evde doğmuştur Nasrettin Hoca.
- Kolay mı bir Nasrettin Hoca yetiştirebilmek?

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- Ankara’dan Eskişehir’e yolunuz düşerse, Sivrihisar’a varmadan yol üzerinde bir benzinlik görürsünüz.
- Çünkü az ötedeki bayırın altında, Nasrettin Hoca’nın doğup büyüdüğü Hortu köyü, şimdiki adıyla Nasrettin Hoca köyü vardır.
- Hortu’da herkes, bir Nasrettin Hoca torunudur.
- Bir sabah Akşehir Gölü’ne yoğurt çalarken:
- Bir gün babası ile birlikte Sivrihisar’a gitmiş, Sivrihisar medreselerinde okumuştur.
- Bir süre Konya’da, daha sonra da Akşehir’dedir.
- On üçüncü yüzyılın sonlarına doğru Akşehir’de ölür.
- Akşehir’deki türbesine gömülür.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Hortu’da herkes, bir Nasrettin Hoca torunudur.

- Bir gün babası ile birlikte Sivrihisar'a gitmiş, Sivrihisar medreselerinde okumuştur.

VATAN NEDİR? (Dinleme Metni)

Sen nerede büyüdün? İlk adımlarını nerede attın? Nerede konuşmaya başladın? Bilir misin yavrum?

Sevgili vatanında!

Koşup eğlendiğin, zıplayıp şarkı söylediğin yemyeşil kırlar, baktıkça sevdiğin ve karşısında göğsünü kabarttığın anıtlar, eserler... Hep vatanımızdan birer parçadır.

Anan, baban ve kardeşlerinle rahat rahat yaşadığın ev, vatan toprakları üstünde güven içinde bulunuyor. Burada annenin, babanın çalışarak kazandığı ekmeği gönül rahatlığıyla yersin.

Bir vatan içinde yaşayan insanlar, iyi günlerin neşesi ve fena günlerin acısı ile birbirlerine daha yakın olurlar. Seni çevreleyen, gözlerini sevgi, göğsünü övünç ve gönlünü güvenle dolduran her şey vatan demektir. Sen onu görür, onu duyar, onunla yaşarsın.

Dünyada en derin, en güçlü, en büyük sevgi vatan sevgisidir. Tanrı, kimseyi vatanından ayırmaz. Onun adını en büyük heyecanla ve en büyük sevginle an.

Türk yavrusu! Vatanın için çalış, vatanınla övün, vatanına güven.

Muhittin NALBANTOĞLU

Vatanımızın Hikâyesi

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Vatan Nedir?**” adlı metinde vatanın insanoğlu için değeri dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara vatan sevgisi ve önemi vatan bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, örf ve adet ve vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Koşup eğlendiğin, zıplayıp şarkı söylediğin yemyeşil kırlar, baktıkça sevdiğin ve karşısında göğsünü kabarttığın anıtlar, eserler...

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Hep vatanımızdan birer parçadır.
- Anan, baban ve kardeşlerinle rahat rahat yaşadığın ev, vatan toprakları üstünde güven içinde bulunuyor.
- Burada annenin, babanın çalışarak kazandığı ekmeği gönül rahatlığıyla yersin.
- Bir vatan içinde yaşayan insanlar, iyi günlerin neşesi ve fena günlerin acısı ile birbirlerine daha yakın olurlar.
- Seni çevreleyen, gözlerini sevgi, göğsünü övünç ve gönlünü güvenle dolduran her şey vatan demektir.
- Dünyada en derin, en güçlü, en büyük sevgi vatan sevgisidir.
- Türk yavrusu!

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Anan, baban ve kardeşlerinle rahat rahat yaşadığın ev, vatan toprakları üstünde güven içinde bulunuyor.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Vatan bilinci ifadeleri olan cümleler;

- Koşup eğlendiğin, zıplayıp şarkı söylediğin yemyeşil kırlar, baktıkça sevdiğin ve karşısında göğsünü kabarttığın anıtlar, eserler... Hep vatanımızdan birer parçadır.

- Anan, baban ve kardeşlerinle rahat rahat yaşadığın ev, vatan toprakları üstünde güven içinde bulunuyor.
- Burada annenin, babanın çalışarak kazandığı ekmeği gönül rahatlığıyla yersin.
- Seni çevreleyen, gözlerini sevgi, göğsünü övünç ve gönlünü güvenle dolduran her şey vatan demektir.
- Sen onu görür, onu duyar, onunla yaşarsın.
- Dünyada en derin, en güçlü, en büyük sevgi vatan sevgisidir.
- Tanrı, kimseyi vatanından ayırmaz.
- Onun adını en büyük heyecanla ve en büyük sevginle an.
- Vatanın için çalış, vatanınla övün, vatanına güven.

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Toplumsal ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Bir vatan içinde yaşayan insanlar, iyi günlerin neşesi ve fena günlerin acısı ile birbirlerine daha yakın olurlar.

BAYRAM (Serbest Okuma Metni)

Ne güzel bayramları vardı çocukluğumun,

Bir mavi balon, bana bahtiyarlık verirdi.

Ne güzel bayramları vardı çocukluğumun,

Küçük bahçemiz, bana cennet gibi gelirdi.

Kandilleri yanardı küçük minaremizin,

Yeni bir hayat başlar içinde evimizin.

Tatlıları yapılır bayram günlerimizin,

Annemin beyaz eli taze yufka kokardı.

Badem şekerlerini her şeyden çok severdim,
Avuç avuç yediğim badem şekerlerimi.
Gıcırdayan eski bir salıncağa binerdim,
Dolaşırdım çocukluk dünyamın göklerini.

Ne güzel bayramları vardı çocukluğumun,
Hiçbir şey istemeden yalvarırdım Allah'a.
Ta kalbimde duyduğum belirsiz bir oluğun
İçinden rüyalarım boşanırdı sabaha.

Ceyhun Atuf KANSU

Bir Çocuk Bahçesinde

(Kısaltılmıştır.)

“**Bayram**” isimli şiirde çocukken yaşadığı bayramların verdiği mutluluk ve heyecan dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara bayram sevincinin ve heyecanının çocuklukta ki unutulmaz tadı, yaşama sevinci ile aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen şiirde dil ve vatan unsurlarına rastlanılmıştır

Dil Unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mecazi ifadeleri olan cümleler;

- Bir mavi balon, bana bahtiyarlık verirdi.
- Küçük bahçemiz, bana cennet gibi gelirdi.
- Dolaşırdım çocukluk dünyamın göklerini.
- Ta kalbimde duyduğum belirsiz bir oluğun
- İçinden rüyalarım boşanırdı sabaha.

İkilime olan cümleler;

- Avuç avuç yediğim badem şekerlerimi.

Din Unsurları

Şiirde tespit edilen din unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimleri olan cümleler;

- Ne güzel bayramları vardı çocukluğumun,
- Küçük bahçemiz, bana cennet gibi gelirdi.
- Kandilleri yanardı küçük minaremizin,
- Tatlıları yapılı bayram günlerimizin,
- Hiçbir şey istemeden yalvarırdım Allah'a.

Örf ve Adet Unsurları

Şiirde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Diğer örf ve adet ifadeleri olan cümleler;

- Tatlıları yapılı bayram günlerimizin,
- Kandilleri yanardı küçük minaremizin,
- Badem şekerlerini her şeyden çok severdim,

Aile Unsurları

Şiirde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Annemin beyaz eli taze yufka kokardı.

FORSA (Serbest Okuma Metni)

Deniz kıyısındaki viran kulübeden bir adam çıktı. Saçı sakalı bembeyazdı. Kamburunu düzeltmek istiyormuş gibi gerindi. Elleri, ayakları titriyordu. Gök kadar sakın duran denize baktı, baktı:

— Hayırdır inşallah, dedi.

Duvarın dibindeki taş yığınlarına çöktü. Başını iki elinin arasına aldı. Çıplak ayakları, topraktan yoğrulmuş sanılacaktı. Zayıf kolları, tunç rengindeydi. Tekrar başını kaldırdı. Gökle denizin birleştiği dumandan çizgiye dikkatle baktı. Fakat görünürde bir şey yoktu.

Bu, eski bir Türk forsasıydı. Esir olalı kırk seneden fazla olmuştu. Otuz yaşında Malta korsanlarının eline düşmüştü. Yirmi sene onların kadırgalarında kürek çekti. İki zincirle iki ayağından rutubetli bir geminin dibine bağlanmış yaşadı. Yirmi senenin yazları, kışları, rüzgârları, fırtınaları onun vücudunu eritemedi. Zincirleri küflendi, çürüdü. Yirmi sene içinde birkaç defa halkalarını, çivilerini değiştirdiler. Fakat onun adaleli bacalarına bir şey olmadı.

Elli yaşına gelince korsanlar onu, “Artık iyi kürek çekemez.” diye çıkarıp bir adada satmışlardı. Efendisi bir çiftçiydi. On sene onun yanında çalıştı. Yine de Allah’a şükreliyordu. Çünkü artık bacalarından mihli değildi. Bütün ümidi, memleketine, Edremit’e kavuşmaktı.

Bu yaşlı adam, daha yirmi yaşındayken Tarık Boğazı’nı geçmiş, irili ufaklı donanmaları berbat etmişti. O vakitler namı dillere destandı. Padişah bile kendisini saraya çağırtmış, maceralarını dinlemişti. Öyle denizlere gitmişti ki üzerinde adalardan büyük buz parçaları yüzüyordu. Oraları başka bir dünyaydı. Altı ay gündüz, altı ay gece olurdu. Eşini, işte bu dünyadan almış, deniz ortasında evlenmişti. Oğlu Turgut, Çanakkale’yi geçerken doğmuştu. Şimdi kırk beş yaşında olmalıydı. Acaba yaşıyor muydu? Altmış yaşını geçtikten sonra efendisi, onu sözde azat etmişti. İhtiyar esir, bu viran bağın içindeki harap kulübeyi buldu, içine girdi.

On sene daha geçti. Eskiden beri gördüğü rüyaları yine görmeye başlamıştı.

Kırk senelik bir rüya. Türklerin, Türk gemilerinin gelişi.

Gözlerini ovdu. Denizin gökle birleştiği yere yine baktı. Kulübe duvarının dibine uzandı. Yavaş yavaş gözlerini kapadı, daldı. Taşların arkasından çıkan kertenkeleler üzerinde geziniyorlar, gür beyaz sakalının üstünde oynaşıyorlardı. İhtiyar esir, rüyasında bir Türk donanmasının limana girdiğini görüyordu. Al bayrağı uzaktan tanıdı.

“Bizimkiler! Bizimkiler!” , diye bağıarak uyandı. Doğruldu. Üstündeki kertenkeleler kaçıştılar. Limana baktı. Kalenin karşısına bir donanma gelmişti. Kadırgaların, yelkenlerin biçimine dikkat etti. Sarardı. Kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladı. Ellerini göğsüne koydu. Bunlar, Türk gemileriydi. Kenara yanaşıyorlardı. “Acaba rüya mı görüyorum?” dedi. Elini ısırdı. Yerden bir taş parçası aldı, alnına vurdu. Evet, işte hissediyordu. Gördüğü rüya değildi. Sevinçten, hayretten dizlerinin bağı çözüldü. Sahile çıkan bölükler, ellerinde al bayraklarla kalenin etrafına doğru ilerliyorlardı.

İhtiyar, kırk senelik bir beklemenin son azmiyle davrandı. Birden kemikleri çatırdadı. Badem ağaçlarının gölgelediği yoldan koştu, koştu.

Karaya çıkan askerler, ak sakallı bir ihtiyarın kendilerine doğru koştuğunu görünce “Dur!” diye bağırdılar.

İhtiyar durmadı, bağırdı:

— Ben Türk’üm oğullar, ben Türk’üm!

Askerler, onun yaklaşmasını beklediler. İhtiyar, Türklerin yanına yaklaşınca önüne ilk geleni öpmeye başladı. Gözlerinden yaşlar akıyordu. Ona sordular:

— Kaç yıldır esirsin?

— Kırk.

— Nerelisin?

— Edremitli.

— Adın ne?

— Kara Memiş.

— Kaptan mıydın?

— Evet.

İhtiyarın etrafındaki askerler birbirine karıştı. “Beye haber verin! Beye haber verin!” diye bağıştılar. İhtiyarın kollarına girdiler. Kuş gibi deniz kenarına uçurdular. Bir sandala koydular. Büyük bir kadırgaya çıkardılar. Askerin içinde onun menkıbelerini bilmeyen, şöhretini duymayan yoktu. Ayağına bir çakşır geçirdiler.

Sırtına bir kaftan attılar. Başına bir kavuk koydular. “Haydi beyin yanına!” dediler. Kara palabıyıklı, sırmalı esvabının üzerinde demir, çelik zırhlar giymiş iri bir adamın karşısına getirdiler. Adam sordu:

— Sen kaptan Kara Memiş misin?

— Evet.

— Doğru mu söylüyorsun?

— Ne yalan söyleyeceğim?

— Aç bakayım sağ kolunu!

İhtiyar, kaftanın altından kolunu çıkardı, sıvadı. Beye uzattı. Pazısında derin bir yara izi vardı. Bey, ellerine sarıldı. Öpmeye başladı:

— Ben, senin oğlunum, dedi.

— Turgut musun?

— Evet.

İhtiyar esir, sevincinden bayılmıştı. Kendine gelince oğlu ona:

— Ben karaya cenk için çıkıyorum. Sen gemide rahat kal, dedi.

Eski kahraman, kabul etmedi. Birdenbire gençleşmiş bir kaplan gibi doğruldu. Kalkan, kılıç istedi. Sonra gemideki sancağı göstererek:

— Şehit olursam bunu üzerime örtün. Vatan, al bayrağın dalgalandığı yer değil midir, dedi.

Ömer SEYFETİN

Gökkuşığı

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Forsa**” adlı metinde esaret altında yaşayan bir kişinin başından geçen macera dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara vatanın bağımsızlığına olan inanç, umudunu yitirmeme ve vatan sevgisi aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, din, tarihi, örf ve adet, vatan ve aile unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Otuz yaşında Malta korsanlarının eline düşmüştü.
- O vakitler namı dillere destandı.
- Kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladı.
- Sevinçten, hayretten dizlerinin bağı çözüldü.
- İhtiyarın kollarına girdiler.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Gök kadar sakin duran denize baktı, baktı:
- Duvarın dibindeki taş yığınlarına çöktü.
- Çıplak ayakları, topraktan yoğrulmuş sanılacaktı.
- Yirmi senenin yazları, kışları, rüzgârları, fırtınaları onun vücudunu eritemedi.
- Bu yaşlı adam, daha yirmi yaşındayken Tarık Boğazı'nı geçmiş, irili ufaklı donanmaları berbat etmişti.
- Oraları başka bir dünyaydı.
- Eşini, işte bu dünyadan almış, deniz ortasında evlenmişti.
- Kırk senelik bir rüya.
- Yavaş yavaş gözlerini kapadı, daldı.
- Taşların arkasından çıkan kertenkeleler üzerinde geziniyorlar, gür beyaz sakalının üstünde oynaşıyorlardı.
- İhtiyar, kırk senelik bir beklemenin son azmiyle davrandı.
- Kuş gibi deniz kenarına uçurdular.

• Askerin içinde onun menkıbelerini bilmeyen, şöhretini duymayan
yoktu.

- Sırtına bir kaftan attılar.
- İhtiyar, kaftanın altından kolunu çıkardı, sıvadı.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

• Bu yaşlı adam, daha yirmi yaşındayken Tarık Boğazı'nı geçmiş, irili
ufaklı donanmaları berbat etmişti.

- Yavaş yavaş gözlerini kapadı, daldı.
- Kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladı.

Din Unsurları

Metinde tespit edilen din unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimleri olan cümleler;

- Hayırdır inşallah, dedi.
- Yine de Allah'a şükreliyordu

Tarihi Unsurları

Metinde tespit edilen tarihi unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi olayların geçtiği cümleler;

- Otuz yaşında Malta korsanlarının eline düşmüştü.

Örf ve Adet Unsurları

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Lakap (Ad) takma ifadeleri olan cümleler;

- Kara Memiş.
- Sen kaptan Kara Memiş misin?

Giyim kuşam ifadeleri olan cümleler;

- Ayağına bir çakşır geçirdiler.

- Sirtına bir kaftan attılar.
- Başına bir kavuk koydular.

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Edebiyat ifadeleri olan cümleler;

- Askerin içinde onun menkıbelerini bilmeyen, şöhretini duymayan yoktu.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Bayrak ifadeleri olan cümleler;

- Al bayrağı uzaktan tanıdı.
- Sahile çıkan bölükler, ellerinde al bayraklarla kalenin etrafına doğru ilerliyorlardı.
- Sonra gemideki sancağı göstererek:
- Vatan, al bayrağın dalgalandığı yer değil midir, dedi

Askerlik ifadeleri olan cümleler;

- Türklerin, Türk gemilerinin gelişi.
- İhtiyar esir, rüyasında bir Türk donanmasının limana girdiğini görüyordu.
- Bunlar, Türk gemileriydi.
- Sahile çıkan bölükler, ellerinde al bayraklarla kalenin etrafına doğru ilerliyorlardı.
- Karaya çıkan askerler, ak sakallı bir ihtiyarın kendilerine doğru koştuğunu görünce “Dur!” diye bağırdılar.
- Askerler, onun yaklaşmasını beklediler.

- İhtiyarın etrafındaki askerler birbirine karıştı.
- Askerin içinde onun menkıbelerini bilmeyen, şöhretini duymayan
yoktu.

- Kaptan mıydın?
- Sen kaptan Kara Memiş misin?
- Şehit olursam bunu üzerime örtün.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- Bütün ümidi, memleketine, Edremit'e kavuşmaktı.
- Oğlu Turgut, Çanakkale'yi geçerken doğmuştu.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Eşini, işte bu dünyadan almış, deniz ortasında evlenmişti.
- Oğlu Turgut, Çanakkale'yi geçerken doğmuştu.
- Ben Türk'üm oğullar, ben Türk'üm!
- Ben, senin oğlunum, dedi.
- Kendine gelince oğlu ona:

6.Tema: Birey ve Toplum

İşlenecek Metinler

A'dan Başlar Aydınlık

Pinokyo

Çivi

Uçurtma Yarışı (Dinleme metni)

Serbest Okuma Metinleri

Başarılı Olmak

Sevinme Oyunu

Birey ve Toplum temasında toplumu oluşturan bireylerin büyümesi, duyguları, beğenileri, aile bağları ve topluma ışık tutan öğretmenlere olan sevgi ve saygı dayanışma ve hoşgörü dile getirilmiştir. Bu temayla çocuklara aile ve toplum içinde iyi ahlakın, hoşgörü ve dayanışmanın önemi aktarılmaya çalışılmıştır. Bu temayla daha çok dil ve ahlak unsurları üzerinde durulmuştur. Temada yer alan metinler, bu unsurların doğrultusunda seçilmiştir. Metinler içerisinde bu unsurların yanı sıra diğer kültür unsurlarına da yer verilmiştir.

A' DAN BAŞLAR AYDINLIK

A' dan başlar aydınlık demiş büyüklerim

Şimdi bunu çok iyi biliyorum.

Sen olmasan öğretmenim,

Karanlıklar ülkesinde kaybolurdu yolumuz.

Beynimize bilgi, yüreğimize sevgi,

Kardeşlik, doğruluk ve iyilik...

Tohumlarını ekiyorsun, ekeceksin öğretmenim.

Köylerde Ayşe, Fatma, Ali

Kentlerde daha niceleri,

Yağmura hasret tarlalar gibi

Bekler, özler yürekten seni.

Ulaşamazsın onlara,

Kurur, çatlar kimileri.

Bu tarlalar senin emeğinle,

Ürün verir yeşerir.

Bu ülkeler

Senin ettiklerinle yükselir,

Sevgili, canım, değerli,

Benim melek ÖĞRETMENİM

Aslıhan HANCI

Belirli Günler ve Haftalar

“**A’dan Başlar Aydınlık**” isimli şiirde, kutsal bir değere sahip olan öğretmenlere duyulan sevgi ve saygı dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara topluma ışık tutan ve bilgiye ulaştıran öğretmenin toplumda ki önemini bilme ve ona duyulan sevgi ve saygı aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen şiirde dil, ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır

Dil Unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- A’ dan başlar aydınlık demiş büyüklerim
- Karanlıklar ülkesinde kaybolurdu yolumuz.
- Tohumlarını ekiyorsun, ekeceksin öğretmenim.
- Bekler, özler yürekten seni.
- Kurur, çatlar kimileri.

- Bu tarlalar senin emeğinle,
- Ürün verir yeşerir.
- Senin ektiklerinle yükselir,
- Benim melek ÖĞRETMENİM

Ahlak Unsurları

Şiirde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Toplumsal ahlak ifadeleri olan cümleler;

- A' dan başlar aydınlık demiş büyüklerim
- Bekler, özler yürekten seni.
- Sevgili, canım, değerli,
- Benim melek ÖĞRETMENİM
- Beynimize bilgi, yüreğimize sevgi,
- Kardeşlik, doğruluk ve iyilik...
- Tohumlarını ekiyorsun, ekeceksin öğretmenim.

ÇİVİ

Bir gün karşılıklı konuşurlarken oğul, babasına:

— Baba, ben iyi konuşmalar yapamıyorum. Sözlerimle çevremdeki insanları çok fazla kırıyorum. Bu konuda bana neler söyleyebilirsin?

Baba, biraz düşündükten sonra oğluna:

— Oğul! Bir torba çivi al. Şu boş tahtaya, her kırıdığım insan için bir çivi çak

Oğul, günün birinde tahtanın tümü çivi çakılmış olarak babasının karşısına dikilir. Ona şunları söyler:

— İşte, çaktım baba. Ama bu kırıdığım insanlar için acı çekiyorum. Ne kadar çok insan kırmışım. Peki, kırmama konusunda bir önerin var mı?

Baba, oğluna yeni bir öneri getirir:

— Şimdi de her kalbini kırmadığım, kırmamaya çalıştığım kişi için tahtadan bir çivi sök.

Oğul, aradan bir süre geçtikten sonra sevinçle, elindeki boş tahtayla babasının karşısına dikilir. Baba, çivileri sökülmüş, ama izleri olan tahtayı eline alır:

— Aferin oğul! Büyük bir iş başarmışsın, ama çivi izlerini sanırım hiçbir güç yok etmeye yetmemiş. İşte, insan kalbi de tıpkı bu tahta gibidir. Çivileri sökülse bile izleri kalır.

Saçımı kısaca kestirmiş bir arkadaşımıza, “Aman ne gerek vardı saç kestirmeye! Şimdi bu da nereden çıktı? Hiç yakışmamış sana!” diyebiliriz. İşte o zaman karşımızdakinin hevesini kırmış, yani tahtaya bir çivi çakmış oluruz. Oysa, böyle bir söyleşi yerine şöyle desek daha doğru olmaz mı?

— Ben de zaman zaman saçımı senin gibi kestiririm. Acaba eski hâli daha mı güzeldi?

İşte, böylesi bir söyleşiyile arkadaşımızı daha az yıpratır, tahtaya hiç çivi çakmamış oluruz.

Gündelik hayatımızda kime ne söylediğimize dikkat edelim. Kırıcı sözlerin, kalpleri delip geçtiğini unutmayalım. Hayatı, küçük şeyler anlamlı kılar. Sokakta karşılaştığımız bir arkadaşımıza selam verelim. Ona güler yüzle “Günaydın!” diyelim. Hâl hatır soralım. Kırıcı sözlerden uzak duralım. Tatlı dilin, yılanı deliğinden çıkardığını unutmayalım. Elimizdeki tahtaya hiç çivi çakmayalım.

Fatma Nevsun DUMAN

(Bir dergiden düzenleme yapılarak alınmıştır.)

“Çivi” adlı metinde babanın oğluna kalp kırmamak ve gönül almak ile ilgili verdiği öğütler dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara toplumda insanların birbirine sevgi ve hoşgörü içinde davranmalarının önemi güzel ahlak bilinciyle aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, örf ve adet, aile ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Oğul, günün birinde tahtanın tümü çivi çakılmış olarak babasının karşısına dikilir.

- Ama bu kırdığım insanlar için acı çekiyorum.

- Baba, oğluna yeni bir öneri getirir:

- Şimdi de her kalbini kırmadığın, kırmamaya çalıştığın kişi için tahtadan bir çivi sök.

- Oğul, aradan bir süre geçtikten sonra sevinçle, elindeki boş tahtayla babasının karşısına dikilir.

- Büyük bir iş başarmışsın, ama çivi izlerini sanırım hiçbir güç yok etmeye yetmemiş.

- İşte o zaman karşımızdakinin hevesini kırmış, yani tahtaya bir çivi çakmış oluruz.

- Sokakta karşılaştığımız bir arkadaşımıza selam verelim.

- Hâl hatır soralım.

- Kırıcı sözlerden uzak duralım.

Atasözü ifadeleri olan cümleler,

- Tatlı dilin, yılanı deliğinden çıkardığını unutmayalım.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Sözlerimle çevremdeki insanları çok fazla kırıyorum.

- Şu boş tahtaya, her kırdığın insan için bir çivi çak

- Ama bu kırdığım insanlar için acı çekiyorum.

- Ne kadar çok insan kırmışım.

- Peki, kırmama konusunda bir önerin var mı?
- Büyük bir iş başarmışsın, ama çivi izlerini sanırım hiçbir güç yok etmeye yetmemiş.
- İşte, böylesi bir söyleşiyle arkadaşımızı daha az yıpratır, tahtaya hiç çivi çakmamış oluruz.

- Gündelik hayatımızda kime ne söylediğimize dikkat edelim
- Kırıcı sözlerin, kalpleri delip geçtiğini unutmayalım.
- Hayatı, küçük şeyler anlamlı kılar.
- Kırıcı sözlerden uzak duralım.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Ben de zaman zaman saçımı senin gibi kestiririm.

Ağız özellikleri olan cümleler;

- Oğul! Bir torba çivi al. (Diyarbakır, Artvin)
- Aferin oğul!

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleleri;

- Bir gün karşılıklı konuşurken oğul, babasına:
- Baba, ben iyi konuşmalar yapamıyorum.
- Baba, biraz düşündükten sonra oğluna:
- Oğul! Bir torba çivi al.
- Oğul, günün birinde tahtanın tümü çivi çakılmış olarak babasının karşısına dikilir.
- İşte, çaktım baba.
- Baba, oğluna yeni bir öneri getirir:

- Oğul, aradan bir süre geçtikten sonra sevinçle, elindeki boş tahtayla babasının karşısına dikilir.

- Baba, ivileri sökülmüş, ama izleri olan tahtayı eline alır:
- Aferin oğul!

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Bireysel ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Baba, ben iyi konuşmalar yapamıyorum.
- Sözlerimle evremdeki insanları çok fazla kırıyorum.
- Ama bu kırdığım insanlar için acı çekiyorum.
- Ne kadar çok insan kırmışım.

Toplumsal ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Bu konuda bana neler söyleyebilirsin?
- Peki, kırmama konusunda bir önerin var mı?
- Baba, oğluna yeni bir öneri getirir:
- Sokakta karşılaştığımız bir arkadaşımıza selam verelim.
- Ona güler yüzle “Günaydın!” diyelim. Hâl hatır soralım.
- Gündelik hayatımızda kime ne söylediğimize dikkat edelim.
- Kırıcı sözlerin, kalpleri delip geçtiğini unutmayalım.
- Hayatı, küçük şeyler anlamlı kılar.
- Kırıcı sözlerden uzak duralım.
- Tatlı dilin, yılanı deliğinden çıkardığını unutmayalım.

UÇURTMA YARIŞI (Dinleme Metni)

Yeşil ova boyunca tatlı bir rüzgâr esiyor, gökyüzünde renkli uçurtmalar uçuyordu. Yamaçtaki çocuklar, çığlık çığlıktı. Uçan, uçurtmalar değil sanki çocuklardı.

O yılın Ramazan Bayramı'nı, uçurtma yarışı izlemişti. Akarçay yakınındaki yamaçta toplanan çocukların sevinci görülmeye değerdi. İlkbaharın o güzel ikinci sonrasında yamaçtaki çocukların sesleri, yeri göğü inletiyordu. Bağrışlar, esen rüzgârla tepelere çıkıyor, oradan ovalara iniyordu. Arılar, kelebekler, ağustos böcekleri, uğur böcekleri bayram türküleri söylüyordu. Uzaklardan kurbağa sesleri geliyordu. Uçurtma yarışı, yeşil ova için bir şenlikti.

Çocukların sevinçli gürültüsü, Akarçay'a ulaşıyordu. Kent içindeki ana babaların da gözleri, kulakları buraya çevrilmişti.

Uçurtma yarışı sürerken bu kez yamacın en tepesindeki çocukların bağrışları duyuldu:

– Leylekler geliyor!.. Leylekler!..

Çocukların gözleri, gökte uçan beyaz kanatlı, uzun bacaklı, kırmızı gagalı leyleklere çevrildi. Çocuklar gibi tüm çevrenin gözleri de ova üstünde sürüyle uçan leyleklerdeydi. Evlerin üstündeki leylek yuvaları, sevinç çığlıkları atıyordu.

Güzel Ege ilimizin bu şirin ilçesi, günlerdir leylekleri bekliyordu. Çocukların coşkulu bağrışları, büyüklerin içindeki özlemi artırmıştı. Hepsi, bu özlemle birbirine müjde veriyordu:

– Leylekler geliyor!..

İsmail SİVRİ

Leylekler Gelirken

(Kısaltılmıştır.)

“Uçurtma Yarışı” adlı metinde çocuklar için en eğlenceli şenlik olan uçurtma yarışı ve gökyüzünün eşsiz güzellikleri olan leyleklerin yurda dönüşü dile

getirilmiştir. Bu metinle çocuklara doğanın güzellikleri doğa sevgisiyle aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, örf ve adet, aile ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- İlkbaharın o güzel ikindi sonrasında yamaçtaki çocukların sesleri, yeri göğü inletiyordu.

- Evlerin üstündeki leylek yuvaları, sevinç çığlıkları atıyordu.

- Hepsi, bu özlemle birbirine müjde veriyordu:

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Yeşil ova boyunca tatlı bir rüzgâr esiyor, gökyüzünde renkli uçurtmalar uçuyordu.

- Yamaçtaki çocuklar, çığlık çığlıktı.

- O yılın Ramazan Bayramı'nı, uçurtma yarışı izlemişti.

- Akarçay yakınındaki yamaçta toplanan çocukların sevinci görülmeye değerdi.

- Bağrışlar, esen rüzgârla tepelere çıkıyor, oradan ovalara iniyordu.

- Arılar, kelebekler, ağustos böcekleri, uğur böcekleri bayram türküleri söylüyordu.

- Çocukların sevinçli gürültüsü, Akarçay'a ulaşıyordu.

- Kent içindeki ana babaların da gözleri, kulakları buraya çevrilmişti.

- Çocukların gözleri, gökte uçan beyaz kanatlı, uzun bacaklı, kırmızı gagalı leyleklere çevrildi.

- Çocuklar gibi tüm çevrenin gözleri de ova üstünde sürüyle uçan leyleklerdeydi.

- Güzel Ege ilimizin bu şirin ilçesi, günlerdir leylekleri bekliyordu.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Yamaçtaki çocuklar, çığlık çığlıktı.

Din Unsurları

Metinde tespit edilen din unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimleri olan cümleler;

- O yılın Ramazan Bayramı'nı, uçurtma yarışı izlemişti.

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Müzik ifadeleri olan cümleleri;

- Arılar, kelebekler, ağustos böcekleri, uğur böcekleri bayram türküleri söylüyordu.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Şehirlerin geçtiği cümleler;

- Akarçay yakınındaki yamaçta toplanan çocukların sevinci görülmeye değerdi.
- Çocukların sevinçli gürültüsü, Akarçay'a ulaşıyordu.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Kent içindeki ana babaların da gözleri, kulakları buraya çevrilmişti.

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Toplumsal ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Güzel Ege ilimizin bu şirin ilçesi, günlerdir leylekleri bekliyordu.

- Hepsi, bu özlemlerle birbirine müjde veriyordu:

BAŞARILI OLMAK (Serbest Okuma Metni)

Beş arkadaş, aralarında tartışıyorlardı:

— Önce sağlık, dedi Ayşe. Sağlık önemli. Sağlıksız insan hiçbir şey yapamaz.

Osman, karşı çıktı:

— Sağlığı olmuş kaç para? Elinden hiçbir şey gelmiyorsa, hiçbir hüneri yoksa, o adam ne yapar? Yoksulluktan kurtulamaz. Yaşamı söner. Fadik de buna karşı çıktı:

— Diyelim ki sağlığı iyi. Bir işin de uzmanı. Örneğin elektrikçi. Ama hiçbir sanatı sevmiyor. Hiçbir güzellikten tat alamıyor. Mutlu mudur bu insan?

Ali, kıs kıs güldü:

— Yetmez arkadaşlar, dedi. İnsan değişken olacak; durmadan ileriye, yeniye arayacak. Uygarlık durağan değildir. Her dönemde değişmiştir. İnsan, değiştikçe mutlu olur. Bak, bir zamanlar elektrik bilinmiyordu. Motor gürültüsü yoktu dünyada. Uçaklar uçmuyor, gemiler yüzmüyor, otomobiller koşmuyordu yollarda. Daha yetmiş, seksen yıl önce insanlar Ankara'dan İstanbul'a atlı arabalarla on iki günde gidiyorlardı. Şimdi uçakla kırk dakikada gidiyorlar. Nasıl gelindi buraya? İnsan değişti. Yeni şeyler buldu. Onları kullandı. Yaşamına yeni mutluluklar ekledi.

Ayşe, ısrar etti:

— Ama hangisi önemli?

— Hepsi de önemli. Birbirini tamamlıyorlar. Biri olmadan öbürü eksik kalıyor.

Yetmiyor.

— Soruma yanıt vermedin ki? Hangisi daha önemli?

— Elbet senin ki Ayşe. Sağlık olmadan ne yapayım ben öbürlerini?

— Ha işte, onu demek istiyorum.

Arkadaşlara göz kırptım:

— Uzatmayın, yarış mı yapıyoruz burada? Fırında ekmek pişirmek için un gerekli, su da gerekli. Tuz da gerekli. Altına ateş de gerekli. Değilse ekmek olmaz.

— Tamam, anlaştık.

— Gene tatlıya bağladın hadi.

Ayşe, sırtıma vurdu. Fadik, parmağını uzattı:

— Bir dakika, burada tuz kim?

— Sensin, dedi Osman. Dünyanın tadı tuzu sanattır, bilmiyor musun?

— Küçümsüyor musun?

— Yooo! Tuzsuz bir yemeği yiyemem ben. Afrika’da filler tuz bulmak için yüz km uzaktaki kaya dağlarına giderlermiş. Dağın altını oymuşlar tuz bulmak için.

— Aferin. Kimi insanlardan daha akıllıymış o filler. Tuz olmadan yaşanmaz. Konuşmalar uzadı gitti. Murat, gene konuşmaları tatlıya bağlamak istedi:

— Arkadaşlar, dedi. Hepiniz haklısınız. Toplumda başarılı olmak için sağlığımıza dikkat edeceğiz. El becerisi kazanacağız. Hünerli olacağız. Çevremizdeki güzelliklerden zevk alacağız. Sanatı seveceğiz. İleri görüşlü olacağız. Yeniye arayacağız.

Arkadaşları Murat’ı alkışladılar.

Talip APAYDIN

Biz Varız

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Başarılı Olmak**” adlı metinde okulda bir grup çocuğun yaşamda başarılı olma konusunda ki düşünceleri dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara her bireyin sağlığı, el becerisi kazanmayı, sanatı sevmeyi, ileri görüşlü olmayı bir arada sağlamanın bireye ve topluma kattığı değer aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Osman, karşı çıktı:
- Sağlığı olmuş kaç para?
- Elinden hiçbir şey gelmiyorsa, hiçbir hüneri yoksa, o adam ne yapar?.
- Fadik de buna karşı çıktı:
- Hiçbir güzellikten tat alamıyor.
- Ayşe, ısrar etti:
- Soruma yanıt vermedin ki?
- Arkadaşlara göz kırptım:
- Gene tatlıya bağladın hadi.
- Murat, gene konuşmaları tatlıya bağlamak istedi:
- Çevremizdeki güzelliklerden zevk alacağız.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Yaşamı söner.
- İnsan değişken olacak; durmadan ileriye, yeniye arayacak.
- Uçaklar uçmuyor, gemiler yüzmüyor, otomobiller koşmuyordu yollarda.
- Nasıl gelindi buraya?
- Yaşamına yeni mutluluklar ekledi.
- Uzatmayın, yarış mı yapıyoruz burada?
- Bir dakika, burada tuz kim?
- Dünyanın tadı tuzu sanattır, bilmiyor musun?

- Tuz olmadan yaşanmaz.
- Konuşmalar uzadı gitti.
- İleri görüşlü olacağız.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Ali, k1s k1s güldü:

Ağız özellikleri olan cümleler; (Ordu)

- Fadik de buna karşı çıktı:
- Fadik, parmağını uzattı:

7.Tema : Hayal Gücü

İşlenecek Metinler

Düş Kurmak

Bir Yer Düşünüyorum

Yağmur Gözlü Çocuk

Bilim Kurgu (Dinleme metni)

Serbest Okuma Metinleri

Boğa ile Kurbağa

Dünya'nın Sonu

Hayal Gücü temasında çocukların, sınır tanımayan hayallerine, rüyalarına, başka dünyalara yolculuklarına yer verilmiştir. Bu temayla çocuklara hayal etmenin verdiği mutluluk ve yaratıcılığın önemi aktarılmaya çalışılmıştır. Bu temayla daha çok din, tarih ve vatan unsurları üzerinde durulmuştur. Temada yer alan metinler, bu unsurların doğrultusunda seçilmiştir. Metinler içerisinde bu unsurların yanı sıra diğer kültür unsurlarına da yer verilmiştir.

DÜŞ KURMAK

Çocuklar, oyun oynar ve düş kurarlar. Bir de kitap okurlar. Kitap okuyan çocuklar, çok güzel oyun oynarlar. Güzel düşler de kurarlar.

Düş kurmak, ne demektir arkadaşlar? Düş kurmak, bisiklet demektir. Çünkü, bisikleti düş kurabilen birisi yaptı. Düş kurmak, uzay gemisi demektir.

Çünkü, düş kurmadan uzay gemisi yapılamaz. Düşler kurulmazsa sirkler olmaz, parklar hiç olmaz. En acısı, masallar olmaz. Masallar olmayınca çocukları kimse anlamaz. Çocuklar, masal okumayı çok severler.

Ben kitaplar okur, sinemaya giderim. Kitaplarda ve filmlerdeki gibi yaşamak isterim, yeni yerlerde ve yeni ortamlarda. Biz çocuklar, bayılırız buna. Ben, oyun oynamayı da çok severim arkadaşlar, bir de düş kurmayı. Ne zaman bir kitap okusam, hemen bir tane yazmak gelir içimden. İsterim ki hiç bitmesin kitaplar. Her çocuk bir öykü yazsa, hiç bitmez kitaplar.

Her çocuğun bir öyküsü vardır. Benim de bir öyküm var. Babam, demir yollarında memurdur. Ben de bir demir yolu çocuğuyum. İstasyonların bekçisi, trenlerin gözcüsü.

Büyük kentte demir yolları avutur beni. Babamın gündüz nöbetine gittiği haftalar, okuldan koşa koşa gelir, annemin hazırladığı sefer tasını kaptığım gibi istasyona koşarım. Babama yemek götürürüm tabii. Ama, babam pek o kadar yakın değildir. Evimize en yakın istasyondan trene biner, ta banliyönün son istasyonuna giderim. İşte, o son istasyonda çalışır babam.

Babam, demir yollarında memur olduğu için biletsiz seyahat ederim. Bu nedenle çok sık binerim trenlere. Kontrol memuru geldiğinde “demir yolcu!” derim. Babamın bizi ailecek kontrolden geçirirken yaptığı işareti de taklit ederim.

Bir zaman sonra rayların uzandığı ötelere gitmek arzusu kapladı beni. Dağların eteğindeki, ormanların içindeki göllerin kenarında bulunan ve ırmakların kıyıcığındaki istasyonlara gitmek... Bir tren şefi olmalıyım ben.

Hep uzun yol trenlerini sorarım babama:

— Nereye giderler? Kaç gün durmadan giderler?

Sanırım oraları çok güzeldir. Evet, evet, oralarda daha bol toprak, daha çok ağaç, daha geniş kırlar vardır. Oralarda balık tutar, ormandan böğürtlen toplarım. Belki oralarda define de ararım. Hep böyle düşler kurarım ben. Düş kurmadan mucit olunmaz. Düş kuralım, çok okuyalım, çok yazalım. Yarının mucitleri, başarılı yazarları biz olalım arkadaşlar.

Adnan ÖZER

Küçük İstasyon

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Düş Kurmak**” adlı metinde hayal kurmanın ne demek olduğu ve hayal kurarak nelerin gerçekleşeceği dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara hayal kurarak, yer ve zamanda sınırsız olmanın güzelliği fark ettirilerek yaratıcılığın önemi aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil ve aile unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Çocuklar, oyun oynar ve düş kurarlar. Bir de kitap okurlar.
- Güzel düşler de kurarlar.
- Düş kurmak, ne demektir arkadaşlar?
- Düş kurmak, bisiklet demektir.
- Çünkü, bisikleti düş kurabilen birisi yaptı.
- Düş kurmak, uzay gemisi demektir.
- Çünkü, düş kurmadan uzay gemisi yapılamaz.
- Düşler kurulmazsa sirkler olmaz, parklar hiç olmaz.
- En acısı, masallar olmaz.
- Biz çocuklar, bayılırız buna.
- Ben, oyun oynamayı da çok severim arkadaşlar, bir de düş kurmayı.
- Ne zaman bir kitap okusam, hemen bir tane yazmak gelir içimden.
- İsterim ki hiç bitmesin kitaplar.
- Her çocuğun bir öyküsü vardır.
- Benim de bir öyküm var
- Ben de bir demir yolu çocuğuyum.
- Büyük kentte demir yolları avutur beni.
- Babamın gündüz nöbetine gittiği haftalar, okuldan koşa koşa gelir, annemin hazırladığı sefer tasını kaptığım gibi istasyona koşarım.
- Kontrol memuru geldiğinde “demir yolcu!” derim.
- Bir zaman sonra rayların uzandığı ötelere gitmek arzusu kapladı beni.

- Dağların eteğindeki, ormanların içindeki göllerin kenarında bulunan ve ırmakların kıyıcığındaki istasyonlara gitmek...

- Hep böyle düşler kurarım ben.
- Düş kurmadan mucit olunmaz.
- Düş kuralım, çok okuyalım, çok yazalım.
- Yarının mucitleri, başarılı yazarları biz olalım arkadaşlar.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Babamın gündüz nöbetine gittiği haftalar, okuldan koşa koşa gelir, annemin hazırladığı sefer tasını kaptığım gibi istasyona koşarım.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Babamın gündüz nöbetine gittiği haftalar, okuldan koşa koşa gelir, annemin hazırladığı sefer tasını kaptığım gibi istasyona koşarım.

- Babama yemek götürürüm tabii.
- Ama, babam pek o kadar yakın değildir
- İşte, o son istasyonda çalışır babam.
- Babam, demir yollarında memur olduğu için biletsiz seyahat ederim.
- Babamın bizi ailecek kontrolden geçirirken yaptığı işareti de taklit ederim.

BİR YER DÜŞÜNÜYORUM

Bir yer düşünüyorum, yemyeşil,

Bilemem, neresinde yurdun.

Bir ev, günlük güneşlik,

Çiçekler içinde memnun.

Bahçe kapısına varmadan daha
Baygın kokusu ıhlamurun
Gölgesinde bir sıra der gibi:
— Oturun!
Haydi çocuklar, haydi,
Salıncakları kurun!
Başka dallarsa eğilmiş
— Yemişlerimizden buyurun!
Rüzgâr esmez, konuşur:
— Uçurtmalar uçun, çamaşırlar kuruyun.
Mesut olun, yaşayın
Ana, baba, evlat, torun.
Ziya Osman SABA
Çocuklar İçin Şiirler
(Derleyen: Memet Fuat)

“**Bir Yer Düşünüyorum**” isimli şiirde hayal edilen yer dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara olumlu duygu ve davranışları kazandırma, geliştirme aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen şiirde dil ve aile unsurlarına rastlanılmıştır

Dil Unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Bir ev, günlük güneşlik,
- Yemişlerimizden buyurun!

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Baygın kokusu ıhlamurun

- Rüzgâr esmez, konuşur:

Aile Unsurları

Şiirde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Ana, baba, evlat, torun

YAĞMUR GÖZLÜ ÇOCUK

Bir zamanlar, yüreği sevgi dolu küçük bir çocuk vardı. Annesiyle birlikte küçük ve sade bir kulübede yaşardı. İnsanı, doğayı, hayvanları, kuşları, kelebekleri çok severdi. Hiçbir canlıya zarar vermez, kimsenin kalbini kırmazdı.

Yüreciği o kadar hassastı ki bir kedinin ayağına diken batsa, onun için günlerce ağlardı. Göz pınarlarından yağmur tanesi gibi yaşlar boşalırdı. Bu nedenle de herkes onu Yağmur Gözlü Çocuk, diye çağırır olmuştu.

Günlerden bir gün, Yağmur Gözlü Çocuk'un annesi hastalandı. Oğlundan, kendisi için kır çiçekleri toplamasını istedi. Çocuk, evinden çıkıp kırlara doğru koşmaya başladı. Derelerden, tepelerden, hoş kokulu bahçelerden geçti. Karşılaştığı her canlıyla ilgilendi.

Kurtlara, kuşlara selam verdi. Alın teri döken işçilere, rızık için çalışan çiftçilere kolaylıklar diledi. Sonunda rengârenk çiçeklerle dolu bir vadinin ortasına geldi.

Çiçekler o kadar güzel, o kadar nazlıydılar ki Yağmur Gözlü Çocuk, hiçbirini koparmaya kıyamadı. Hangi çiçeğe elini uzatsa yapraklarının arasında minik bir böceğin veya arının dolaştığını görüyordu. Hepsi rızık peşinde, hepsi karnını doyurmaya çalışıyordu.

Yağmur Gözlü Çocuk, kır çiçeklerinin arasında akşama kadar dolaştı. Ama annesine götürebileceği bir tek çiçek koparamadı. Hasta anneciğinin yanına eli boş döneceği için utanıyordu. İşin daha da kötüsü güneş batmış, ortalık kararmıştı.

Zavallı çocuğun üzüntüsü gitgide artmaya başladı. Boncuk mavisi gözleri, yeniden bulutlandı. Bir süre sonra da pıtır pıtır gözyaşı dökmeye başladı.

Yağmur Gözlü Çocuk'un çiçeklere, böceklere ve diğer canlılara gösterdiği sevecenlik,

Ay'ı çok etkilemişti. Küçük çocuğu ödüllendirmek, hasta annesini de sevindirmek istedi. En parlak yıldızlardan bir demet oluşturdu. Kendisini ziyarete gelen bir Gece Kuşu'nun gagasına tutuşturup Yağmur Gözlü Çocuk'a yolladı.

Gece Kuşu, Ay'ın selamını ileterek gagasındaki yıldız demetini küçük çocuğa verdi. Yağmur Gözlü Çocuk'un gözlerindeki hüznün, sevince dönüştü. Ay'a bir teşekkür öpücüğü gönderdi. Yıldız demetini kaptığı gibi annesine koştu. Çocuk koştukça yıldızlar önünü aydınlatıyordu.

Oğlunun elindeki yıldız demetini gören anne, sevinçten ayağa kalktı. Hastalığından eser kalmadı. Küçük oğlunu bağrına bastı.

Yıldız demetini küçük bir vazoya koydular. Onların kulübesi, yıldızların yaydığı ışık demetiyle sonsuza kadar aydınlandı.

Üzeyir GÜNDÜZ

Yağmur Gözlü Çocuk

(Düzenleme yapılmıştır.)

“Yağmur Gözlü Çocuk” adlı metinde hasta annesi için çiçek toplamaya çalışan çocuğun doğa sevgisi dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara anne sevgisiyle birlikte tüm canlıları sevme ve değer vermenin önemi aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen metinde dil, din, örf ve adet, aile ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Hiçbir canlıya zarar vermez, kimsenin kalbini kırmazdı.
- Kurtlara, kuşlara selam verdi.

- Alın teri döken işçilere, rızık için çalışan çiftçilere kolaylıklar diledi.
- Hastalığından eser kalmadı.
- Küçük oğlunu bağrına bastı.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Bir zamanlar, yüreği sevgi dolu küçük bir çocuk vardı.
- Yüreciği o kadar hassastı ki bir kedinin ayağına diken batsa, onun için günlerce ağlardı.

- Göz pınarlarından yağmur tanesi gibi yaşlar boşalırdı.
- Sonunda rengârenk çiçeklerle dolu bir vadinin ortasına geldi.
- Çiçekler o kadar güzel, o kadar nazlıydılar ki Yağmur Gözlü Çocuk, hiçbirini koparmaya kıyamadı.

- İşin daha da kötüsü güneş batmış, ortalık kararmıştı.
- Boncuk mavisi gözleri, yeniden bulutlandı.
- Bir süre sonra da pıtır pıtır gözyaşı dökmeye başladı.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Zavallı çocuğun üzüntüsü gitgide artmaya başladı.
- Bir süre sonra da pıtır pıtır gözyaşı dökmeye başladı.

Din Unsurları

Metinde tespit edilen din unsurları aşağıda gösterilmiştir.

- Alın teri döken işçilere, rızık için çalışan çiftçilere kolaylıklar diledi.

Örf ve Adet Unsurları

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Lakap(ad) takma ifadeleri olan cümleler;

- Bu nedenle de herkes onu Yağmur Gözlü Çocuk, diye çağırır olmuştu.
- Günlerden bir gün, Yağmur Gözlü Çocuk'un annesi hastalandı.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Annesiyle birlikte küçük ve sade bir kulübede yaşardı. İnsanı, doğayı, hayvanları, kuşları, kelebekleri çok severdi.
- Günlerden bir gün, Yağmur Gözlü Çocuk'un annesi hastalandı.
- Oğlundan, kendisi için kır çiçekleri toplamasını istedi. Ama annesine götürebileceği bir tek çiçek koparamadı.
- Hasta anneciğinin yanına eli boş döneceği için utanıyordu. İşin daha da kötüsü güneş batmış, ortalık kararmıştı.
- Küçük çocuğu ödüllendirmek, hasta annesini de sevindirmek istedi.
- Yıldız demetini kapıldığı gibi annesine koştu.
- Oğlunun elindeki yıldız demetini gören anne, sevinçten ayağa kalktı.
- Küçük oğlunu bağrına bastı.

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Bireysel ahlak ifadeleri olan cümleler;

- İnsanı, doğayı, hayvanları, kuşları, kelebekleri çok severdi.
- Karşılaştığı her canlıyla ilgilendi.
- Yağmur Gözlü Çocuk'un çiçeklere, böceklerle ve diğer canlılara gösterdiği sevecenlik, Ay'ı çok etkilemiştir.
- Hiçbir canlıya zarar vermez, kimsenin kalbini kırmazdı.
- Yüreciği o kadar hassastı ki bir kedinin ayağına diken batsa, onun için günlerce ağlardı.
- Çiçekler o kadar güzel, o kadar nazlıydılar ki Yağmur Gözlü Çocuk, hiçbirini koparmaya kıyamadı.

- Hasta anneciğinin yanına eli boş döneceği için utanıyordu.

BİLİM KURGU

Yağmur yağıyordu. Kimse görünmüyordu ortalarda. Tavuklar, köpekler bile dam altlarına sığınmışlardı.

Biz beş arkadaş, birbirimizi kovalar gibi patır kütür koşuşarak evlerin arasından geçtik. Hatice nine, pencereden seslendi:

—Nereye böyle çocuklar? Ayağınız mı yandı?

Hep gülüştük bu söze.

—Yanmadı nine, dondu, dedi Fadik.

—Hee, belli oluyor.

İki sokak aşağıda Fadikilin evi. Yan taraftan dolaşıp onlara gittik. Anası, sevecenlikle karşıladı bizi:

—Girin yavrularım, çabuk girin, dedi.

Duvarda asılı geyikli halıya baktım. Bu eve ne zaman gelsem gözümü alamam, bakarım. Bir yandan romanımı düşündüm. Gerisini nasıl getirmeli?

—Ee, otur bakalım Murat. Otur da anlat. Romanın sonu nasıl gelecek?

—Gerisini daha düşünmedim.

—Düşün işte. İyi başladın, gerisini de iyi götür.

—Ben bir şeyi anlamadım, dedi Osman. Babalarımızın adı yazılı birer paket attılar. Nereden biliyorlar babalarımızın adını?

—Bilirler, dedim. Onların çok gelişmiş aygıtları var.

Uzaktan gözlüyorlar, dinliyorlar. Bizi, bizden iyi biliyorlar.

—Doğru ya. Medeniyette çok ilerlemişler.

—Peki, uçan daireye bindik, sonra ne oldu?

—Kızlar, önce korktu; ağlamaya başladılar.

Ayşe ve Fadik, karşı çıktılar.

—Neden korkuyormuşuz? Kabul etmiyoruz, değiştir orayı.

—Peki, şöyle yapayım: Hepimiz de biraz korktuk.

Yaşlı bir adam belirdi, “Korkmayın çocuklar.” dedi. Sizin için çok iyi olacak. Gelin benimle. Önce giysilerinizi değiştirmeliyiz. Bunlarla uzaya gidilmez. Sonra birlikte oturup yemek yiyeceğiz. Yumuşak bir sesi vardı. İnsana güven veriyordu. Peşinden yürüdük. Salonlar, odalar... Kendiliğinden açılıp kapanan kapılar. Hiç görmediğimiz araçlar. Nasıl da büyükmüş taşıt. Dışarıdan hiç belli değildi. Birer uzaylı bayan bize yardım etti. Yeni giysilerimizi giydirdiler. Hafifleyiverdik. Bu arada büyük bir hızla yol alıyormuşuz, farkında değiliz. Bir gürültü bile duyulmuyor.

Yemek masasına oturduk. Bizden başka baylı bayanlı bir düzine adam. Yalnız ikisi bizim dilimizi biliyor. Bizimle onlar konuşuyorlar. Öbürleri doktor, mühendis, uzman kişiler. Bize çok kibar davranıyorlar. Ne istersek hemen yerine geliyor. Yemekler bir harika. Sofrada kuş sütü eksik, her şey var. Yaşlı adam, bize açıklamalarda bulunuyor. Yemeklerin adını söylüyor. Hepsi de doğal yiyeceklermiş.

—Bizim dünyamızda yetişir bunlar, dedi. Varınca göreceksiniz. Çok değişik bir dünya bizimkisi. Her şeyin en iyisi yetişir. Bunlarla beslenen insanlar zeki olur. Biz ayrıca öğrenmeyi çabuklaştırıcı yöntemler geliştirdik. Şu karşınızda oturan bayanlar öğretmendir. Bu işin uzmanlarıdır. Çok çabuk ve kolay öğretirler. Bana uyurken sizin dilinizi öğrettiler.

Fadik’in annesi kapıda dikilmiş, bize bakıyordu:

—Ne o, dedi. Ne anlatıyor bu Murat? Ders mi çalışıyorsunuz, nasıl ders bu?

Talip APAYDIN

Biz Varız

(Kısaltılmıştır.)

“**Bilim Kurgu**” adlı metinde aynı sınıfta ve aynı mahallede yaşayan beş arkadaşın hayalleriyle yazdıkları roman dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara

kurdukları hayal dünyalarından ayrı, bambaşka bir dünyada da olsalar, hayal etmenin, sınır tanımayacağı aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, örf ve adet, sanat ve aile unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Bu eve ne zaman gelsem gözümü alamam, bakarım.
- Ayşe ve Fadik, karşı çıktılar.
- İnsana güven veriyordu.
- Bu arada büyük bir hızla yol alıyormuşuz, farkında değiliz.
- Ne istersek hemen yerine geliyor.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- İyi başladın, gerisini de iyi götür.
- Medeniyette çok ilerlemişler.
- Yumuşak bir sesi vardı.
- Sofrada kuş sütü eksik, her şey var.
- Yaşlı adam, bize açıklamalarda bulunuyor.
- Bana uyurken sizin dilinizi öğrettiler.
- Fadik'in annesi kapıda dikilmiş, bize bakıyordu:
- Ayağınız mı yandı?

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Biz beş arkadaş, birbirimizi kovalar gibi patır kütür koşuşarak evlerin arasından geçtik.

Ağız ifadeleri olan cümleler;

- Hatice nine, pencereden seslendi:

- Yanmadı nine, dondu, dedi Fadik.
- İki sokak aşağıda Fadikgilin evi.
- Anası, sevecenlikle karşıladı bizi:
- Ayşe ve Fadik, karşı çıktılar.
- Fadik'in annesi kapıda dikilmiş, bize bakıyordu:

Örf ve Adet Unsurları

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Misafirperverlik ve ikram ifadeleri olan cümleler;

- Anası, sevecenlikle karşıladı bizi:

Diğer örf ve adet ifadeleri olan cümleler;

- Hatice nine, pencereden seslendi:
- Yanmadı nine, dondu, dedi Fadik.

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Plastik sanatların geçtiği cümleler;

- Duvarda asılı geyikli halıya baktım.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Anası, sevecenlikle karşıladı bizi:
- Babalarımızın adı yazılı birer paket attılar.
- Nereden biliyorlar babalarımızın adını?
- Fadik'in annesi kapıda dikilmiş, bize bakıyordu:

BOĞA İLE KURBAĞA (Serbest Okuma Metni)

Bir sazlıkta bir kurbağa,
Görmüştü bir büyük boğa.
İri yarı, ne güzeldi!
— Kendimi ben, dedi, sıkar,
Olurum ya boğa kadar.

Şiştı biraz, dediler: — Az;
Bu kadarcık boğa olmaz.
Yine şiştı, pek yoruldu,
Her tarafı hava doldu:
— Benzedim mi, dedi, yine.
— Yok, dediler kendisine.

Daha fazla gayret etti,
Çatlayarak öldü gitti.

Siraceddin HASIRCIOĞLU

Çocuklarımıza Şiirler

(hızl. Şükrü Elçin)

“**Boğa ile Kurbağa**” isimli şiirde kurbağanın özenip büyük istekle boğaya benzemeye çalışması dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara insanların imrendikleri şeyleri büyük bir istekle taklit etmeye çalışıp onlara benzemek istemeleri yerine kendileri olmaları ve kendi değerlerini korumalarının önemi aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen şiirde dil unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim olan cümleler;

- Kendimi ben, dedi, sıkar,

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Çatlayarak öldü gitti.

8.Tema : Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler

İşlenecek Metinler

Deneyci Bora

19 Mayıs

Anı Çiçekleri

Türk Tiyatrosu (Dinleme metni)

Serbest Okuma Metinleri

Cambaz Parası

Anadolu Davulu

Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler temasında çocuğun ev ve okul ortamında katıldığı bayramlar, oyunlar, danslar ve çeşitli spor dalları gibi sosyal etkinliklere yer verilmiştir. Bu temayla çocuklara bu tür etkinliklerin vücut gelişimi, hareketlilik ve motor gelişimi açısından yararlı olduğu gibi aynı zamanda bir gruba dahil olma, uyum sağlama, işbirliği yapabilme gibi sosyal becerilerini de geliştirme bilinci aktarılmaya çalışılmıştır. Bu temayla daha çok dil, örf ve adet, ahlak unsurları üzerinde durulmuştur. Temada yer alan metinler, bu unsurların doğrultusunda seçilmiştir. Metinler içerisinde bu unsurların yanı sıra diğer kültür unsurlarına da yer verilmiştir.

DENEYCİ BORA

Zil sesi evin içinde yankılanınca Bora, koşarak kapıyı açtı. Babasının merdivenlerden çıkışını sabırsızlıkla bekledi. Nedeni vardı. Gündüz telefonla konuştuklarında “Sana çok seveceğin bir kitap aldım.” demişti.

Bora, babasını merdivenin başında karşıladı. Boynuna sarılarak hemen kitabını istedi. Uzatılan paketi açınca “Harika!” diye bağırdı. Bu, arayıp da bulamadığı bir deneyler kitabıydı.

Bora, kitabındaki deneylerden çoğunu, en ince ayrıntısına kadar okudu, inceledi.

Bir bir uyguladı.

Deneyleri başarıyla sonuçlandııkça öyle kıvanç duyuyor, öylesine mutlu oluyordu ki... Babası da onunla övünüyor, eşine dönüp:

— Hanım, oğlumuz ileride büyük bir bilgin olacak, diyordu.

Bora, okuldaki arkadaşlarını bilgisiyle şaşırtmak için birkaç deneyi onlara da göstermek istedi. Ders çıkışı arkadaşlarını topladı:

— Şimdi hepiniz buraya bakın, dedi. Size bir gösteri yapacağım.

Evinden getirdiği mantarı, toplu iğneyi ve iki çatalı gösterdi. Mantarın üstüne toplu iğneyi batırdı. Çatalları da mantarın yan yüzlerine karşılıklı olarak sapladı. Daha sonra toplu iğneyi parmağının ucuna yerleştirdi ve çatalları dengede tutmayı başardı. Arkadaşları, bir toplu iğnenin çatalları nasıl olup da dengede tutabildiğine şaşırp kaldılar. Övgü dolu sözlerle kutladılar onu.

Bora, bu tür deneyleri sık sık yapmaya başladı. Bunlardan birini de musluğun başında yaptı. Arkadaşlarını musluğun başına topladı. Elindeki kâğıdı, su dolu bir bardağın üzerine kapattı. Bardağı hızla tersine çevirdi. Bardaktaki su dökülmedi.

Arkadaşlarının soran bakışlarına, şu cevabı verdi:

— Çünkü, havanın kâğıda yaptığı basınç, suyun yere dökülmesini engelledi.

Öğretmeni, Bora'nın becerilerini duymakta gecikmedi. Öğrencisini yüreklendirmek için uygun ortamlar yarattı. Örneğin, son çalışmasını sınıfta sergiletti. Bora, helezon şeklinde kestiği kâğıdı bir kaleme doladı, kalemi de bir makaraya yerleştirdi. Daha sonra bu düzeneği radyatörün üzerine koyduğunda kâğıt şerit, sıcak hava akımıyla dönüp durmaya başladı.

Bora'nın çok bilgili olduğu söylentisi, çabucak bütün okula yayıldı. Öyle ki ünü, okul yöneticilerinin kulağına vardı. Okullar arasında yapılacak bilgi yarışı için onu aday gösterdiler. Öğretmeni, Bora'yla övünüyordu.

Özetle bütün sınıf, Bora'ya saygı duyuyordu. Elde ettiği etki ve hayranlık sınırsızdı. Ona özenen birçok arkadaşında, bilimsel çalışma tutkusu başlamıştı bile.

Handan DERYA

Benekli Yaşadı mı

(Kısaltılıp düzenleme yapılmıştır.)

“**Deneyci Bora**” adlı metinde deneylere meraklı olan bir çocuğun ailesinin ve öğretmenin desteğiyle yaptığı çalışmalar dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara ilgi alanlarını geliştirmek için çaba harcamalarının gerektiği ve başarının getirdiği mutluluk aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, aile ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Deneyleri başarıyla sonuçlandıkça öyle kıvanç duyuyor, öylesine mutlu oluyordu ki...

- Öyle ki ünü, okul yöneticilerinin kulağına vardı.

- Okullar arasında yapılacak bilgi yarışı için onu aday gösterdiler.

- Özetle bütün sınıf, Bora’ya saygı duyuyordu.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Bora, babasını merdivenin başında karşıladı.

- Bora, kitabındaki deneylerden çoğunu, en ince ayrıntısına kadar okudu, inceledi.

- Hanım, oğlumuz ileride büyük bir bilgin olacak, diyordu.

- Arkadaşları, bir toplu iğnenin çatalları nasıl olup da dengede tutabildiğine şaşırıp kaldılar.

- Övgü dolu sözlerle kutladılar onu.

- Bunlardan birini de musluğun başında yaptı.

- Arkadaşlarını musluğun başına topladı

- Arkadaşlarının soran bakışlarına, şu cevabı verdi:
- Öğrencisini yüreklendirmek için uygun ortamlar yarattı.

İkilime ifadeler olan cümleler;

- Bir bir uyguladı.
- Bora, bu tür deneyleri sık sık yapmaya başladı.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Babasının merdivenlerden çıkışını sabırsızlıkla bekledi.
- Bora, babasını merdivenin başında karşıladı.
- Babası da onunla övünüyor, eşine dönüp:
- Hanım, oğlumuz ileride büyük bir bilgin olacak, diyordu.

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir:

Bireysel ahlak ifadeleri olan cümleler;

• Deneyleri başarıyla sonuçlandıkça öyle kıvanç duyuyor, öylesine mutlu oluyordu ki...

- Babası da onunla övünüyor, eşine dönüp:
- Öğretmeni, Bora'yla övünüyordu.
- Özetle bütün sınıf, Bora'ya saygı duyuyordu.
- Ona özenen birçok arkadaşında, bilimsel çalışma tutkusu başlamıştı

bile.

19 MAYIS

Bugün 19 Mayıs,
Gençliğin bayramı var.
Bugün Samsun ufkundan
Yeni bir güneş doğar.

Karanlığa gömülmüş
Vatana nur oldu o.
Matem saran ruhlara,
Yüreklere doldu o.

O bir yaman volkandı,
Başbuğdu, kahramandı.
Bugünü kuran odur,
Yurdu kurtaran odur.

Bugün 19 Mayıs,
Gençliğin bayramı var.
Bugün Samsun ufkundan
Yeni bir güneş doğar.

İsmail Hakkı TALAS

Bayram Şiirleri

(hızl. Ferit Ragıp TUNCOR)

“19 Mayıs” isimli şiirde Atatürk’ün 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun’a çıkmasıyla Ulusal Kurtuluş Mücadele’mizin başladığı ve her yıl bu tarihte ulu önderimizi anma, gençlik ve spor bayramı olarak coşkuyla kutlanması dile getirilmiştir. Bu şiirle çocuklara Atatürk’ün yeni nesillere emanet ettiği yurdu korumanın ve 19 Mayıs’ın ulus için önemi aktarılmaya çalışılmıştır. İncelenen şiirde dil, tarih ve vatan unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Şiirde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Karanlığa gömülmüş

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Gençliğin bayramı var.
- Vatana nur oldu o.
- Matem saran ruhlara,
- Yüreklere doldu o.
- O bir yaman volkandı,
- Bugünü kuran odur,
- Yeni bir güneş doğar.

Tarih Unsurları

Şiirde tespit edilen tarihi unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi olay ifadeleri olan cümleler;

- Bugün 19 Mayıs,
- Bugün Samsun ufkundan

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Vatana nur oldu o.

- Yüreklere doldu o.
- O bir yaman volkandı,
- Başbuğdu, kahramandı.
- Bugünü kuran odur,
- Yurdu kurtaran odur.

Vatan Unsurları

Şiirde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Askerlik ifadeleri olan cümleler;

- Başbuğdu, kahramandı.

Milli bayram ifadeleri olan cümleler;

- Bugün 19 Mayıs,
- Gençliğin bayramı var.

ANI ÇİÇEKLERİ

(Sahne açıldığı zaman çocuklar, yarım daire şeklinde dizilmişlerdir. Bazıları diz çökmüş, bazıları oturmuş, bazıları da ayakta. Ait oldukları çiçeğe benzeyecek şekilde renkli kâğıtlardan yararlanmışlardır. Perde açılınca sahnede Gül, Zambak, Lale, Mimoza, Şebboy ve Menekşe vardır. Toplantıyı Kasımpatı yönetir.)

Kasımpatı — *(Sahnenin önüne doğru ilerler.)* Sayın misafirlerimiz! Hepinizi saygıyla selamlayarak toplantıyı açıyorum. Burada niçin toplandığımızı biliyorsunuz. Yıl içinde en iyi iş gören çiçeği, ödüllendirmek için seçeceğiz. Kim söz istiyor?

Zambak — Ben istiyorum.

Kasımpatı — Buyurunuz.

Zambak — Beni yaşlı bir kadın bahçeden kopardı, vazoya koydu. Orada tam bir hafta kadıncağızı eğlendirdim.

Gül — *(söz alarak)* Ben, bahçenin en güzel gülü idim. Beni, birinci sınıf çocukları koparıp sınıflarındaki vazoya koydular. O gün sınıflarına “Gül” adını verdiler.

Bütün çiçekler — *(Alkışlarlar.)* Çok güzel, çok güzel!

Lale — *(Söz alıp konuşur.)* Ben, bir âlimin arkadaşlarına verdiği yemekte sofrayı süsledim.

Mimoza — *(söz alarak)* Beni bir hastanın odasına koydular. Zavallı hastaya biraz neşe, mutluluk verdim.

Karanfil — Beni küçük bir çocuk kopardı, büyük annesine verdi. Kadıncağız, görseniz ne kadar sevindi!

Şebboy — *(atılarak)* Ya ben, beni unutuyor musunuz?

Kasımpatı — Madem ki söz istiyorsunuz, işte sizi dinliyoruz.

Şebboy — Ben, İstanbul’un en parlak bir balosunda güzel ve kibar bir kadının göğsünde parladım.

Çiçekler — Ödül kazanmak için bu yeterli değildir.

Menekşe — Ben, bütün mevsim beni sulayan kimsesiz bir öğretmene odasında arkadaşlık ettim.

Çiçekler — *(heyecanla)* Ne iyi iş yapmışsın...

Kasımpatı — Görüyorum ki söz almadık kimse kalmadı. Bu senenin mükâfatını kime verebileceğimizi kararlaştırma zamanı gelmiştir. Oy toplayacağım.

(Tam bu sırada bir fısıltı olur ve gittikçe artar.)

Kasımpatı — *(Sorar.)* Ne var, ne oluyor?

Bir çiçek — *(sahnenin girilecek tarafında duran çiçekleri göstererek)* İki arkadaşımız daha geldi.

Kasımpatı — Peki, içeriye alınız.

(Gelincik ve Papatya mahçup, çekingen bir tavırla sahneye girerler.)

Kasımpatı — Çok geç kaldınız. Siz de yaptıklarınızı anlatınız.

Gelincik — *(Papatya'ya işaret ederek)* Biz, Dumlupınar'da genç bir Türk askerinin mezarının üstünde bekliyorduk. Toplantıyı duyunca yola çıktık. Yol uzundu, geç kaldık. Beklettiğimiz için üzgünüz.

Çiçekler — *(Heyecanla bağırıp alkışlarlar.)* Yaşasın anı çiçekleri!..

Kasımpatı — Alkışlardan, en iyi iş gören çiçek belli olmuştur. Sizi kutlarız. Bu yılın ödülünü siz kazandınız. Siz, anı çiçekleri!..

Çiçekler — Yaşasın anı çiçekleri!..

(Bu sırada iki küçük tarla çiçeği, mahçup mahçup önlerine bakarlar, perde kapanır.)

Sadrettin CELÂL

Seçme Oyunlar (hızl. Hakan Altın) (Düzenleme yapılmıştır.)

“**Anı Çiçekleri**” adlı metinde Dumlupınar Savaşı ve kahramanlarını konu alan, çeşitli çiçeklerin diliyle tiyatro oyun metni olarak yazılan gösteri dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara toplum önünde konuşma becerisi ve rollerinin gereği gibi düşünme, hareket etmeyle birlikte empati duygusu aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, din, vatan ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Bazıları diz çökmüş, bazıları oturmuş, bazıları da ayakta.
- Yıl içinde en iyi iş gören çiçeği, ödüllendirmek için seçeceğiz.
- Kim söz istiyor?
- Gül — *(söz alarak)* Ben, bahçenin en güzel gülü idim.
- Lale — *(Söz alıp konuşur.)* Ben, bir âlimin arkadaşlarına verdiği yemekte sofrayı süsledim.
- Mimoza — *(söz alarak)* Beni bir hastanın odasına koydular.

- Şebboy — *(atılarak)* Ya ben, beni unutuyor musunuz?
- Kasımpatı — Madem ki söz istiyorsunuz, işte sizi dinliyoruz.
- Kasımpatı — Görüyorum ki söz almadık kimse kalmadı.
- Gelincik — *(Papatya'ya işaret ederek)* Biz, Dumlupınar'da genç bir

Türk askerinin mezarının üstünde bekliyorduk.

- Toplantıyı duyunca yola çıktık.

Kasımpatı — Alkışlardan, en iyi iş gören çiçek belli olmuştur.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Hepinizi saygıyla selamlayarak toplantıyı açıyorum.
- Zavallı hastaya biraz neşe, mutluluk verdim.

Şebboy — Ben, İstanbul'un en parlak bir balosunda güzel ve kibar bir kadının göğsünde parladım.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

• *(Bu sırada iki küçük tarla çiçeği, mahçup mahçup önlerine bakarlar, perde kapanır.)*

Dini Unsurları

Metinde tespit edilen dini unsurları aşağıda gösterilmiştir

Dini ifade ve terimleri olan cümleler;

• Biz, Dumlupınar'da genç bir Türk askerinin mezarının üstünde bekliyorduk.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Askerlik ifadeleri olan cümleler;

• Biz, Dumlupınar'da genç bir Türk askerinin mezarının üstünde bekliyorduk.

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Bireysel ahlak ifadeleri olan cümleler;

- Beni yaşlı bir kadın bahçeden kopardı, vazoya koydu. Orada tam bir hafta kadıncağızı eğlendirdim.
- Beni bir hastanın odasına koydular. Zavallı hastaya biraz neşe, mutluluk verdim.
- Beni küçük bir çocuk kopardı, büyük annesine verdi. Kadıncağız, görseniz ne kadar sevindi!
- Ben, bütün mevsim beni sulayan kimsesiz bir öğretmene odasında arkadaşlık ettim.

TÜRK TİYATROSU

Tiyatro, insan yaşayışından alınan çeşitli kesitlerin gerçeğe uygun şekilde gösterilmesi sanatıdır. Eğlendirici olduğu kadar eğitici, seyirciyi düşünmeye, karar vermeye ve yargılamaya yönelir. Toplum içinde yaşamayı öğretir. Tiyatro, topluma hitap eder. Toplumun dinî, kültürel, toplumsal ve tarihî özelliklerini gösterir.

Türk tiyatrosunun geçmişi çok eskidir. Eskiden tiyatroların amacı insanları eğlendirip güldürmektir. Tiyatro oyununda taklide ve dansa yer verilirdi. Bizde çağdaş tiyatro kuruluncaya kadar tiyatronun yerini Karagöz ve orta oyunu almıştır.

Sanata ve sanatçıya önem veren Atatürk, cumhuriyeti ilan ettikten sonra tiyatroya da önem verdi. Bir gün “İstanbul Şehir Tiyatrosu açılınsın mı, açılmasın mı?” münakaşası yapılıyordu. Bazı Meclis üyeleri “Böyle şey olmaz. Bu kantoculara para verilmez.” diye isyan ettiler. Atatürk, onları susturdu, İstanbul Şehir Tiyatrolarını kurdurdu. Burada çalışan sanatçılara maaş bağlattı. Ülkemizde ilk konservatuvarın kurulmasına öncülük etti. Sahne oyuncularıyla bile ilgilendi.

1923’te Darülbeyazıt İzmir’e gelmişti. Kordon’daki Tayyare Sineması’nda bir oyunu oynayacaklardı. Atatürk, “Ateşten Gömlek” filminde oynayan genç kadının nerede olduğunu sordu. “Burada efendim.” dediler. Bunun üzerine

Atatürk:

— Öyle ise bu oyunda o da oynasın, dedi.

O günleri hatırlayan Bedia Muvahhit şöyle der:

— Bir günde rolü ezberleyip sahneye çıktım. Temsilden sonra gördüğüm takdir ve teşvik dolu sözleri, üzerimde öyle etki yaptı ki Ege'deki bütün temsillere iştirak ettim. Türk kadınının sahneye çıkmasına resmen izin verilmiş olduğu için tiyatro sanatçılığını meslek olarak seçtim. Beni sahne artisti yapan Atatürk'tür.

Atatürk, tiyatroyu yurt çapında yaygınlaştırarak çağdaş Türk tiyatrosunun oluşmasını sağlamıştır.

Şenol KALAYCI

İlköğretim Okullarında Atatürkçülük (Düzenleme yapılmıştır.)

“**Türk Tiyatrosu**” adlı metinde tiyatro tanımı yapılmış, Türk tiyatrosu tarihinden, gelişiminden bahsedilmiş ve Atatürk 'ün tiyatroya verdiği önem, Türk tiyatrosunun gelişimi için yaptığı yenilikler ve bu konuda desteklediği kişilerle olan anıları dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara aktif, kendine güvenen, çevresi ile sağlıklı ilişkiler kuran ve dayanışma içerisinde olmayı öğrenen, öğrendiklerini hayata geçiren, çok yönlü gelişimin sağlanacağı bir etkinlik olarak tiyatronun önemi ve tarihsel gelişim süreci aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, din, vatan ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler;

- Seyirciyi düşünmeye, karar vermeye ve yargılamaya yöneltir.
- Tiyatro oyununda taklide ve dansa yer verilirdi.
- Bizde çağdaş tiyatro kuruluncaya kadar tiyatronun yerini Karagöz ve orta oyunu almıştır.

- Sanata ve sanatçıya önem veren Atatürk, cumhuriyeti ilan ettikten sonra tiyatroya da önem verdi.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Tiyatro, insan yaşayışından alınan çeşitli kesitlerin gerçeğe uygun şekilde gösterilmesi sanatıdır.

- Atatürk, onları susturdu, İstanbul Şehir Tiyatrolarını kurdurdu.

- Burada çalışan sanatçılara maaş bağlattı.

- Ülkemizde ilk konservatuvarın kurulmasına öncülük etti.

- Bir günde rolü ezberleyip sahneye çıktım.

- Temsilden sonra gördüğüm takdir ve teşvik dolu sözleri, üzerimde öyle etki yaptı ki Ege'deki bütün temsillere iştirak ettim.

- Türk kadınının sahneye çıkmasına resmen izin verilmiş olduğu için tiyatro sanatçılığını meslek olarak seçtim.

- Atatürk, tiyatroyu yurt çapında yaygınlaştırarak çağdaş Türk tiyatrosunun oluşmasını sağlamıştır.

Tarihi Unsurları

Metinde tespit edilen tarihi unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Tarihi olayların geçtiği cümleler;

- Sanata ve sanatçıya önem veren Atatürk, cumhuriyeti ilan ettikten sonra tiyatroya da önem verdi.

Tarihi şahsiyetlerin geçtiği cümleler;

- Sanata ve sanatçıya önem veren Atatürk, cumhuriyeti ilan ettikten sonra tiyatroya da önem verdi

- Atatürk, onları susturdu.

- Atatürk, "Ateşten Gömlek" filminde oynayan genç kadının nerede olduğunu sordu

- Atatürk:

— Öyle ise bu oyunda o da oynasın, dedi.

- Beni sahne artisti yapan Atatürk'tür.

• Atatürk, tiyatroyu yurt çapında yaygınlaştırarak çağdaş Türk tiyatrosunun oluşmasını sağlamıştır.

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Müzik ifadeleri olan cümleler;

- Ülkemizde ilk konservatuvarın kurulmasına öncülük etti.

Seyirlik Oyun ifadeleri olan cümleler;

• Bizde çağdaş tiyatro kuruluncaya kadar tiyatronun yerini Karagöz ve orta oyunu almıştır.

- Türk tiyatrosunun geçmişi çok eskidir.

• Bir gün “İstanbul Şehir Tiyatrosu açılsın mı, açılmasın mı?” münakaşası yapıyordu.

- İstanbul Şehir Tiyatrolarını kurdurdu.

- 1923'te Darülbedayi İzmir'e gelmişti.

- Kordon'daki Tayyare Sineması'nda bir oyunu oynayacaklardı.

• Atatürk, “Ateşten Gömlek” filminde oynayan genç kadının nerede olduğunu sordu.

- O günleri hatırlayan Bedia Muvahhit şöyle der:

• Atatürk, tiyatroyu yurt çapında yaygınlaştırarak çağdaş Türk tiyatrosunun oluşmasını sağlamıştır.

CAMBAZ PARASI (Serbest Okuma Metni)

Haziran ayının başlarında kasabaya cambaz geldi. Okulun arkasındaki düzlüğe konup telleri kurdular. Sonra gösterilerini halka duyurmak için sokaklara döküldüler. Palyaçolar, tahta bacaklarla boylarını uzatmışlardı. Başları, evlerin çatılarına değiyordu.

Cambaz kadın, telli pullu giysileriyle göz kamaştırıyordu. Cambaz adam, elindeki kalın demiri büküp eğerek halka gücünü göstermeye çalışıyordu. Gün boyunca davul zurna eşliğinde semt semt dolaştılar.

Ertesi günü Elçin’le Burak, cambaza gitmek için babalarından para istediler. Baba, ellerine onar Türk lirası tutuşturdu. İki kardeş, komşu çocuklarıyla birleşip cambazların konduğu alana doğru yola çıktılar. Alanda, renkli bir çocuk kalabalığı göze çarpıyordu. Davul zurna, zilli tef sesleri, coşkulu çocuk sesleriyle birleşiyor; ortalığa neşe saçılıyordu.

Elçin ile Burak, kalabalığa karıştılar. Bir süre sonra cambaz kadın ortaya çıktı.

Konuklara “Hoş geldiniz!” dedi. İlgi gösterdikleri için teşekkür etti. Sonra gösteriler başladı. Palyaçolar çok gülünçtü. Hiç durmadan takla atıyor, birbirlerini kovalıyor, iterek yere düşürüyorlardı. İzleyiciler, onların bu davranışlarına gülmekten katılıyorlardı.

Teldeki gösteri başlayınca sesler kesildi. Cambaz, yavaş yavaş tele çıktı, denge sırtığını eline aldı. Davulla zurnanın çaldığı havaya uyarak bir süre tel üstünde dans etti. Arada bir düşecek gibi oluyor, çocuklar “Ay, ayyy!” diye bağırsıyorlardı.

Cambaz, yürüyüşünü başarıyla sürdürdü. Telin öteki ucuna geldiğinde çocuklar coşkuyla el çırpmaya başladılar.

Gösteriler, bitmek üzereydi. Cambaz kadın, elinde bir tepsi ile izleyicilerin arasına karıştı. Para toplamaya başladı. Elçin ile Burak, kalabalıktan sıyrılıp evlerine doğru gitmeye başladılar.

Anneleri, onları güler yüzle karşıladı. İki kardeş, gördüklerini anlattılar. Bir ara

Burak:

— Elçin, tepsiye para attı, ben atmadım. Cambaz kadın da bir şey demedi. Param yanıma kâr kaldı, dedi.

Annesi, kaşlarını çatarak çıkıştı:

— Parayı neden vermedin?

— Ne bileyim, kadın da istemedi zaten. Bilet kesmedikleri için isteyen para verecek, istemeyen vermeyecek sandım.

— Bilet kesmemekle sizlere olan güvenlerini belirttiler. Sen, bu güvene dayanarak aldattın onları. Cambaz kadın, belki para vermediğini sezinlemedi. Ama onları kandırdığını Allah da biliyor, kendin de biliyorsun.

— Yaptığım iş bu denli kötüyse, parayı hemen vereyim anne. Zaten içimde bir rahatsızlık var.

— Bunu duyduğuma sevindim. Bazı insanlar, işledikleri suçları hoş görüp kendilerini çabucak bağışlarlar. Bazıları da uygunsuz bir iş yapınca tedirgin olurlar. “İçimde bir rahatsızlık var.” diyorsun. Demek ki kendini suçlu buluyorsun. Koş git, cebindeki parayı cambazlara ver.

Gülten DAYIOĞLU

Çocuklara Hikâyeler

(drl. Mehmet SEYDA)

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Cambaz Parası**” adlı metinde cambazların yaptığı gösterileri heyecanla izlemek isteyen iki kardeşin, gösteriye gittikleri gün başından geçenler dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara dürüst ve vicdan sahibi bir insan olmanın getirdiği içsel mutluluk ve çevrenin takdiri aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, din, aile ve ahlak unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler

- Cambaz kadın, telli pullu giysileriyle göz kamaştırıyordu.
- İki kardeş, komşu çocuklarıyla birleşip cambazların konduğu alana doğru yola çıktılar.

- Alanda, renkli bir çocuk kalabalığı göze çarpıyordu.
- Bir süre sonra cambaz kadın ortaya çıktı.
- İlgi gösterdikleri için teşekkür etti.
- Hiç durmadan takla atıyor, birbirlerini kovalıyor, iterek yere düşürüyorlardı.

- Teldeki gösteri başlayınca sesler kesildi.
- Telin öteki ucuna geldiğinde çocuklar coşkuyla el çırpmaya başladılar.

- Param yanıma kâr kaldı, dedi.
- Annesi, kaşlarını çatarak çıkıştı.

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Haziran ayının başlarında kasabaya cambaz geldi.
- Okulun arkasındaki düzlüğe konup telleri kurdular.
- Sonra gösterilerini halka duyurmak için sokaklara döküldüler.
- Cambaz kadın, telli pullu giysileriyle göz kamaştırıyordu.
- Gün boyunca davul zurna eşliğinde semt semt dolaştılar.
- Baba, ellerine onar Türk lirası tutuşturdu.
- İki kardeş, komşu çocuklarıyla birleşip cambazların konduğu alana doğru yola çıktılar.

- Alanda, renkli bir çocuk kalabalığı göze çarpıyordu. Davul zurna, zilli tef sesleri, coşkulu çocuk sesleriyle birleşiyor; ortalığa neşe saçılıyordu.

- Elçin ile Burak, kalabalığa karıştılar.
- İzleyiciler, onların bu davranışlarına gülmekten katılıyorlardı.
- Davulla zurnanın çaldığı havaya uyarak bir süre tel üstünde dans etti.
- Cambaz, yürüyüşünü başarıyla sürdürdü.
- Cambaz kadın, elinde bir tepsi ile izleyicilerin arasına karıştı.
- Cambaz, yürüyüşünü başarıyla sürdürdü.
- Elçin ile Burak, kalabalıktan sıyrılıp evlerine doğru gitmeye başladılar.

• Bilet kesmedikleri için isteyen para verecek, istemeyen vermeyecek sandım.

- Bilet kesmemekle sizlere olan güvenlerini belirttiler.
- Sen, bu güvene dayanarak aldattın onları.
- Zaten içimde bir rahatsızlık var.
- Bazı insanlar, işledikleri suçları hoş görüp kendilerini çabucak bağışlarlar.

- “İçimde bir rahatsızlık var.” diyorsun.
- Demek ki kendini suçlu buluyorsun.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

- Gün boyunca davul zurna eşliğinde semt semt dolaştılar.
- Cambaz, yavaş yavaş tele çıktı, denge sırığını eline aldı.

Kalıp ifadeleri olan cümleler;

- Konuklara “Hoş geldiniz!” dedi.

Din Unsurları

Metinde tespit edilen din unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimleri olan cümleler;

- Ama onları kandırđını Allah da biliyor, kendin de biliyorsun.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümler;

- Ertesi günü Elçin’le Burak, cambaza gitmek için babalarından para istediler.
- Baba, ellerine onar Türk lirası tutuşturdu.
- İki kardeş, komşu çocuklarıyla birleşip cambazların konuğu alana doğru yola çıktılar.
- Anneleri, onları güler yüzle karşıladı.
- İki kardeş, gördüklerini anlattılar.
- Annesi, kaşlarını çatarak çıkıştı:

Ahlak Unsurları

Metinde tespit edilen ahlak unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Bireysel ahlak ifadeleri olan cümler;

- Sen, bu güvene dayanarak aldattın onları.
- Yaptığım iş bu denli kötüyse, parayı hemen vereyim anne.
- Zaten içimde bir rahatsızlık var.
- Bazı insanlar, işledikleri suçları hoş görüp kendilerini çabucak bağışlarlar.
- Bazıları da uygunsuz bir iş yapınca tedirgin olurlar.
- “İçimde bir rahatsızlık var.” diyorsun. Demek ki kendini suçlu buluyorsun.

ANADOLU DAVULU (Serbest Okuma Metni)

Anadolu’da bayram da seyran da davulla başlar. Davul “Güm, güm!” vurmadıkça bayramın, seyranın tadı mı olur? Düğün mü var? Önce davul gelsin. Karşılama, uğurlamaya davul gerek. Davulun sesi, Anadolu’nun sesidir. Ne demişler: “Arı kovanı oğulsuz olmaz, düğün dernek davulsuz olmaz.” Anadolu düğünlerinin baş konuğu davuldur, derler ve bir hikâyesini anlatırlar. Okuyalım:

Bir zamanlar Anadolu beylerinden birinin içine dönük, konağından dışarı çıkmayan, kimseyle görüşüp konuşmayan güzel bir kızı varmış. Kız, gelinlik çağına erince babasını bir düşüncedir almış. Kızını evlendirmek gerek. Ne var ki değil sokağa, odasından bile dışarıya çıkmayan bu kızı kimlere versin? Ülkeye duyurmuş: “Kim kızımı kendi isteği ile konaktan dışarı çıkarabilirse ona vereceğim.”

Kızın penceresi önünde yiğitler toplanmış. Her yiğit hünerini göstermeye başlamış. Kimi elli okkalık güzlerini havaya uçurmuş kimi at üzerinde en zor hareketleri yapmış. Kız, oralı bile olmamış, başını çevirip bakmamış. Derken akşama doğru uzaklardan bir davul sesi duyulmuş. Kızın yüreğinde bir şeyler kımıldamış.

Davulun sesi yaklaştıkça kız pencereye doğru başını çevirmiş. Pencereyi açmış. Az sonra fidan boylu bir delikanlı, davulunu döve döve meydana girmiş. Başlamış türlü havalar çalmaya. Tokmak davula indikçe bey kızı yerinde duramaz olmuş. Adımları dışarı doğru kaymaya başlamış. Güneş batarken de kız, nazlı nazlı meydana görünmüş. Görünmesiyle de bir alkış tufanı kopmuş. Hikâyenin sonucu, mutlu bir düğünle düğünlenmiş. O günden sonra davul, düğünlerin baş tacı olmuş. “Davulun sesi, insanı yerinden oynatır; yüreğini hoplatır.” derler. Bu ses, büyük bir heyecan verir; yiğitleri coşturur. Bu yüzden Türkler, savaş alanlarında davulun büyüğü olan “kös” çaldırır, orduya şevk verirlermiş. Seferlerde Türk ordusunun yanında mehter de yürür, yol boyu marşlar çalarmış. Mehterin baş çalgısı da davul ve “kös”tür.

Bilirsiniz, Anadolu’da bir de ramazan davulu vardır. Sahur yemeğine kaldırır.

Anadolu insanı, “Bir insanı tatlı uykusundan nasıl uyandırırız?” diye düşünmüş, taşınmış. O günlerde çalar saat yok. Kapıyı tokmakla dövmek de hoş

değil. “Tok bir sesle uyandırmak, uyandıktan sonra da eğlendirmek daha uygun.” demişler ve davulcuya bu görevi vermişler. Davulcu hem tokmak vurur hem söyler:

Tohumunu at da gel,

Arpa buğday sat da gel.

Uyan hey ağam uyan,

Orucunu tut da gel.

Bayramların, seyranların, düğünlerin, derneklerin gür sesi davul hangi toplulukta görünse orası şenlenir. Köy düğünlerinde davul, gelin alayının önünde gider. Davul dövülür, gelin ağlar. Mutlu bir günde gelin niçin ağlar, diyeceksiniz? Baba ocağından, yurdundan, yuvasından ayrıldığı için elbet.

Kırkpınar yağlı güreşlerinde kırk davulun birden çalındığını düşününüz. Pehlivanlar el ense tutarlarken davulcular onlara şevk verir. Güreşlerde davul çalma geleneği, bugüne değin sürüyor.

Davul, her türlü eğitsel ve sosyal etkinliklerin ayrılmaz bir parçasıdır.

Mehmet ÖNDER

Aldı Sözü Anadolu

(Düzenleme yapılmıştır.)

“**Anadolu Davulu**” adlı metinde davulun, Türk milleti yaşamında ne anlam ifade ettiği, hangi amaçlarla hangi durumlarda kullandığı dile getirilmiştir. Bu metinle çocuklara Türk örf ve adetlerinde davulun millet için önemi aktarılmaya çalışılmıştır. Metinde dil, din, örf ve adet, sanat, vatan ve aile unsurlarına rastlanılmıştır.

Dil Unsurları

Metinde tespit edilen dil unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Deyim ifadeleri olan cümleler

- Davul “Güm, güm!” vurmamakça bayramın, seyranın tadı mı olur?

- Bir zamanlar Anadolu beylerinden birinin içine dönük, konağından dışarı çıkmayan, kimseyle görüşüp konuşmayan güzel bir kızı varmış.

- Kız, gelinlik çağına erince babasını bir düşüncedir almış.

- Kız, oralı bile olmamış, başını çevirip bakmamış.

- Kızın yüreğinde bir şeyler kımıldamış.

- Tokmak davula indikçe bey kızı yerinde duramaz olmuş.

- O günden sonra davul, düğünlerin baş tacı olmuş.

- “Davulun sesi, insanı yerinden oynatır; yüreğini hoplatır.” derler.

- Bu ses, büyük bir heyecan verir; yiğitleri coşturur.

- Bu yüzden Türkler, savaş alanlarında davulun büyüğü olan “kös” çaldırır, orduya şevk verirlermiş.

- Anadolu insanı, “Bir insanı tatlı uykusundan nasıl uyandırırız?” diye düşünmüş, taşınmış.

- Pehlivanlar el ense tutarlarken davulcular onlara şevk verir.

Atasözü olan cümleler;

- Ne demişler: “Arı kovanı oğulsuz olmaz, düğün dernek davulsuz olmaz.”

Mecazi ifadeler olan cümleler;

- Önce davul gelsin.

- Davulun sesi, Anadolu’nun sesidir.

- Anadolu düğünlerinin baş konuğu davuldur, derler ve bir hikâyesini anlatırlar.

- Kız, gelinlik çağına erince babasını bir düşüncedir almış.

- Ne var ki değil sokağa, odasından bile dışarıya çıkmayan bu kızı kimlere versin?

- Ülkeye duyurmuş: “Kim kızımı kendi isteği ile konaktan dışarı çıkarabilirse ona vereceğim.”
- Derken akşama doğru uzaklardan bir davul sesi duyulmuş.
- Davulun sesi yaklaştıkça kız pencereye doğru başını çevirmiş.
- Az sonra fidan boylu bir delikanlı, davulunu döve döve meydana girmiş.
- Başlamış türlü havalar çalmaya.
- Tokmak davula indikçe bey kızı yerinde duramaz olmuş.
- Adımları dışarı doğru kaymaya başlamış.
- Görünmesiyle de bir alkış tufanı kopmuş.
- Hikâyenin sonucu, mutlu bir düğünle düğümlenmiş.
- Bu yüzden Türkler, savaş alanlarında davulun büyüğü olan “kös” çaldırır, orduya şevk verirlermiş.
- Seferlerde Türk ordusunun yanında mehter de yürür, yol boyu marşlar çalarmış.
- Mehterin baş çalgısı da davul ve “kös”tür.
- Anadolu insanı, “Bir insanı tatlı uykusundan nasıl uyandırırız?” diye düşünmüş, taşınmış.
- Kapıyı tokmakla dövmek de hoş değil.
- “Tok bir sesle uyandırmak, uyandıktan sonra da eğlendirmek daha uygun.” demişler ve davulcuya bu görevi vermişler.
- Davulcu hem tokmak vurur hem söyler:
- Orucunu tut da gel.
- Davul dövülür, gelin ağlar.
- Baba ocağından, yurdundan, yuvasından ayrıldığı için elbet.

- Güreşlerde davul çalma geleneği, bugüne değin sürüyor.
- Davul, her türlü eğitsel ve sosyal etkinliklerin ayrılmaz bir parçasıdır.

İkilime ifadeleri olan cümleler;

• Az sonra fidan boylu bir delikanlı, davulunu döve döve meydana girmiş.

- Güneş batarken de kız, nazlı nazlı meydanda görünmüş.

Yansıma ifadeleri olan cümleler;

- Davul “Güm, güm!” vurmamakça bayramın, seyranın tadı mı olur?

Din Unsurları

Metinde tespit edilen din unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Dini ifade ve terimleri olan cümleler;

- Anadolu’da bayram da seyran da davulla başlar.
- Davul “Güm, güm!” vurmamakça bayramın, seyranın tadı mı olur?
- Bilirsiniz, Anadolu’da bir de ramazan davulu vardır.
- Sahur yemeğine kaldırır.
- Orucunu tut da gel.
- Bayramların, seyranların, düğünlerin, derneklerin gür sesi davul hangi toplulukta görünse orası şenlenir.

Örf ve Adet Unsurları

Metinde tespit edilen örf ve adet unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Evlilik ifadeleri olan cümleler;

- Düğün mü var? Önce davul gelsin. Karşılama, uğurlamaya davul gerek.
- Ne demişler: “Arı kovanı oğulsuz olmaz, düğün dernek davulsuz olmaz.”

- Anadolu düğünlerinin baş konuğu davuldur, derler ve bir hikâyesini anlatırlar.

- Kız, gelinlik çağına erince babasını bir düşüncedir almış.
- Hikâyenin sonucu, mutlu bir düğünle düğümlenmiş.
- O günden sonra davul, düğünlerin baş tacı olmuş.
- Köy düğünlerinde davul, gelin alayının önünde gider.
- Davul dövülür, gelin ağlar.

Diğer örf ve adet ifadeleri olan cümleler;

- Anadolu’da bayram da seyran da davulla başlar.
- Davul “Güm, güm!” vurmadiçça bayramın, seyranın tadı mı olur?
- Düğün mü var? Önce davul gelsin. Karşılama, uğurlamaya davul gerek.

- Davulun sesi, Anadolu’nun sesidir.
- Ne demişler: “Arı kovanı oğulsuz olmaz, düğün dernek davulsuz olmaz.”

- Anadolu düğünlerinin baş konuğu davuldur, derler ve bir hikâyesini anlatırlar.

- O günden sonra davul, düğünlerin baş tacı olmuş.
- “Davulun sesi, insanı yerinden oynatır; yüreğini hoplatır.” derler.
- Bu yüzden Türkler, savaş alanlarında davulun büyüğü olan “kös” çaldırır, orduya şevk verirlermiş.

- Mehterin baş çalgısı da davul ve “kös”tür.
- Bilirsiniz, Anadolu’da bir de ramazan davulu vardır.
- Bayramların, seyranların, düğünlerin, derneklerin gür sesi davul hangi toplulukta görünse orası şenlenir.

- Köy düğünlerinde davul, gelin alayının önünde gider.
- Davul dövülür, gelin ağlar.
- Kırkpınar yağlı güreşlerinde kırk davulun birden çalındığını düşününüz.

- Güreşlerde davul çalma geleneği, bugüne değin sürüyor.
- Davul, her türlü eğitsel ve sosyal etkinliklerin ayrılmaz bir parçasıdır.

Spor ifadeleri olan cümleler;

- Kırkpınar yağlı güreşlerinde kırk davulun birden çalındığını düşününüz.
- Pehlivanlar el ense tutarlarken davulcular onlara şevk verir.
- Güreşlerde davul çalma geleneği, bugüne değin sürüyor.

Sanat Unsurları

Metinde tespit edilen sanat unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Mimari ifadeler olan cümleler;

- Bir zamanlar Anadolu beylerinden birinin içine dönük, konağından dışarı çıkmayan, kimseyle görüşüp konuşmayan güzel bir kızı varmış.

Müzik ifadeleri olan cümleler;

- Bu yüzden Türkler, savaş alanlarında davulun büyüğü olan “kös” çaldırır, orduya şevk verirlermiş.
- Seferlerde Türk ordusunun yanında mehter de yürür, yol boyu marşlar çalarmış.

- Mehterin baş çalgısı da davul ve “kös”tür.

Edebiyat ifadeleri olan cümleler;

- Davulcu hem tokmak vurur hem söyler:

Tohumunu at da gel,

Arpa buğday sat da gel.

Uyan hey ağam uyan,

Orucunu tut da gel.

Vatan Unsurları

Metinde tespit edilen vatan unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Askerlik ifadeleri olan cümleler;

- Bu yüzden Türkler, savaş alanlarında davulun büyüğü olan “kös” çaldırır, orduya şevk verirlermiş.
- Seferlerde Türk ordusunun yanında mehter de yürür, yol boyu marşlar çalarmış.

Aile Unsurları

Metinde tespit edilen aile unsurları aşağıda gösterilmiştir.

Aile yapısı ifadeleri olan cümleler;

- Bir zamanlar Anadolu beylerinden birinin içine dönük, konağından dışarı çıkmayan, kimseyle görüşüp konuşmayan güzel bir kızı varmış.
- Kız, gelinlik çağına erince babasını bir düşüncedir almış.
- Kızını evlendirmek gerek.
- Ülkeye duyurmuş: “Kim kızımı kendi isteği ile konaktan dışarı çıkarabilirse ona vereceğim.”
- Baba ocağından, yurdundan, yuvasından ayrıldığı için elbet.

V. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde çalışmada elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlar ışığında araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1.Sonuç

Türk kültürünün geliştirilmesi, yeni yetişen nesillerin sosyal hayata uyumunun sağlanması ve kişisel gelişimlerinin sağlıklı olması, sosyal ve kültürel değişimlere karşı toplum bireylerinin genç yaştan itibaren uygun olarak yönlendirilmesi, kültürel yıkımın engellenmesi, milli birlik ve beraberliğin sağlanması, milli şuurun genç nesillerde oluşturulması ve canlı tutulması için Türkçe öğretiminde kültür aktarımının yapılmasının gerekli olduğu çalışmada tespit edilmiştir.

Kültürel değerlerine sahip çıkan toplumlar, milli birlik ve beraberlik içersinde devamlılıklarını sağlayabileceklerdir. Bu yüzden Türkçe öğretiminin genel amaçları içersinde “milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; milli duygu ve düşüncelerini güçlendirmek” amacı yer almaktadır.

İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerin kültürel değerlerinin incelenmesine yönelik aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Dil ile ilgili kültürel değerler olarak deyimler, mecazi ifadeler, atasözleri, özdeyişler, ağız özellikleri, ikilemeler, yansımalar ve kalıp ifadeler incelenmiştir. İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı temalarının, hepsinde dil ile ilgili kültürel değerlere rastlanılmıştır. Deyim, mecazi ifadeler ve ikileme unsurlarına daha çok rastlanılmışken, yansımalar, atasözleri, özdeyiş ve kalıp ifadelerin daha az olduğu tespit edilmiştir.

2. Din ile ilgili kültürel değerler olarak dini ifade ve terimler incelenmiştir. İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı 5. temanın dört metninde, 1. ve 8. temanın üçer metninde, 4.6. ve 7. temanın birer metninde olmak üzere toplam on üç metinde din ile ilgili kültürel değerlere rastlanılmıştır. Allah, peygamber, cami, mezar, bayram,

ramazan, oruç gibi dini ifade ve terimler tespit edilmiştir. Matan (2004) da İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarını incelediği çalışmasında din ögesi ile ilgili örneklerin yetersiz olduğunu, bu örneklerle yeni nesle din eğitimi ve öğretimi noktasında hiçbir şey verilemeyeceğini belirtmiştir.

3. Tarih ile ilgili kültürel değerler olarak tarih ve tarihi olaylar, tarihi şahsiyetler, tarihi ve turistik yerler incelenmiştir. İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı 2.temanın tüm metinlerinde, 1.temanın dört metninde, 5. ve 8. temanın ikişer metinlerinde olmak üzere toplam on dört metinde tarih ile ilgili kültürel değerlere rastlanılmıştır. Daha çok tarihi şahsiyetler ile tarihi ve turistik yerler ele alınmıştır. Tarihi olayların yetersiz, daha çok yakın tarih ve şahsiyetlerin olduğu tespit edilmiştir.

4. Örf ve adetler ile ilgili kültürel değerler olarak selamlaşma, komşuluk, yardımlaşma, yemek ve sofraya düzeni, misafirperverlik ve ikram, kadına saygı, evlilik, lakap takma, giyim kuşam ve spor incelenmiştir. İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı 5. temanın dört metninde, 1. ve 4.temanın ikişer metninde, 2. 3. 7.ve 8.temanın birer metinlerinde olmak üzere toplam on iki metinde örf ve adet ile ilgili kültürel değerlere rastlanılmıştır. Daha çok komşuluk, misafirperlik ve ikram, lakap takma ve evlilik unsurları ele alınmıştır. Diğer örf ve adetlerin yetersiz olduğu, toplumda sık rastlanan çeşitli örf ve adetlerin olmadığı tespit edilmiştir.

5. Sanat ile ilgili kültürel değerler olarak mimari, plastik sanatlar, müzik, edebiyat ve seyirlik oyunlar incelenmiştir. İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı 1.temanın üç metninde, 2.5. ve 8.temanın ikişer metinlerinde, 3. 6. ve 7. temanın birer metinlerinde olmak üzere toplam on iki metinde sanat ile ilgili kültürel değerlere rastlanılmıştır. Daha çok mimari ve edebiyat unsurları ele alınmıştır. Müzik ve seyirlik oyun unsurlarına çok az, özellikle plastik sanat unsuru olan resme hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

6. Vatan ile ilgili kültürel değerler olarak vatan bilinci, bağımsızlık ve bayrak, askerlik, milli bayramlar ile şehirler incelenmiştir. İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı 1.temanın altı metninde, 5.temanın beş metninde, 2.temanın dört metninde, 8.temanın üç metninde, 4. temanın iki metninde, 3. ve 6.temanın birer

metinlerinde olmak üzere toplam yirmi iki metinde vatan ile ilgili kültürel değerlere rastlanılmıştır. Çalışmamızın sonuçlarına göre dilden sonra en fazla rastlanılan kültürel değerdir. Daha çok vatan bilinci, bağımsızlık ve bayrak unsurları ele alınmış, askerlik ve şehir unsurlarına daha az yer verildiği tespit edilmiştir.

7. Aile ile ilgili kültürel değerler olarak aile yapısı, ailevi sorumluluklar ile akraba ilişkileri incelenmiştir. İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı 5. ve 7. temanın dörder metinlerinde, 8.temanın üç metninde, 3. ve 4. temanın ikişer metninde, 6.temanın bir metninde olmak üzere toplam on altı metinde aile ile ilgili kültürel değerlere rastlanılmıştır. Daha çok aile ve akrabalık unsurları ele alınmışken aile yapısı, akrabalık ilişkileri ve ailevi sorumluluklar unsurlarına yeterince yer verilmediği tespit edilmiştir.

8. Ahlak ile ilgili kültürel değerler olarak bireysel ve toplumsal ahlak incelenmiştir. değinilmiştir. İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabı 2. 4.6. ve 8. temanın üçer metinlerinde, 5.temanın iki metninde, 1.3. ve 7. temanın birer metinlerinde olmak üzere toplam on yedi metinde ahlak ile ilgili kültürel değerlere rastlanılmıştır. Çalışmada dil ve vatan değerlerinden sonra en fazla yer verilen kültürel değerdir. Bireysel ahlak ifadelerinden daha çok sevgi, doğruluk, vicdan ile toplumsal ahlak ifadelerinden insan ve doğa sevgisi, yaşlı ve ilim insanına saygı, toplumsal barış ,bilime önem verme, toplumsal birlik ve beraberlik ile yardımlaşma unsurları ele alınmıştır. Adalet, hoşgörü, saygı gibi olumlu; hırsızlık, yalancılık, kıskançlık, kin, kibir ve cimrilik gibi olumsuz bireysel ahlaki ifadeler ele alınmamıştır. Toplusal ahlak ifadelerinden adalet, eşitlik, cömertlik, fakir olanlara yardım ifadeleri görülmediği tespit edilmiştir.

9. Türkçe ders kitabında sekiz tema, her temada da altı metin bulunmaktadır. Bu çalışma sonucunda, incelenen ders kitabı metinlerinde daha çok dil ve vatan unsurlarına rastlanılmış, diğer kültür unsurlarının metinlerde dağılım sayıları yaklaşık olarak aynı olduğu belirlenmiştir.

10. İncelenen kültürel değerlerin bazı temalarda dağılımı orantılı iken, özellikle Sağlık ve Çevre, Birey ve Toplum, Hayal Gücü temalarında en fazla üç unsur tespit edilmiştir.

5.2. Öneriler

1. Türkçe ders programına, kültürel değerler ve kültür aktarımı ile ilgili bölümler eklenmeli, Türkçe ders programı bu konuda geliştirilmeli ve hazırlanan program işlerlik kazandırılmalıdır.

2. Sınıf düzeyine göre hangi kültürel değerlerin nasıl aktarılacağı uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından belirlenmeli ve eğitim programında hangi sınıf seviyesinde hangi kültürel değerlerin öğrencilere aktarılacağı açık bir şekilde gösterilmelidir.

3. Türk kültürel değerleri aktarmada ve Türkçe derslerinin içeriğini zenginleştirmede kullanılabilecek ses ve görüntü materyalleri hazırlanmalı, bunlar öğretmen kılavuz kitapları ile birlikte öğretmenlere dağıtılmalıdır.

4. Ders kitapları hazırlanırken Türk kültürünü yansıtacak metinler özenle seçilmelidir. Seçilen metinler ders kitaplarına yerleştirilmelidir. Çalışma kitapların da yer alan etkinlikler kültür aktarımına uygun olarak hazırlanmalıdır.

5. Kültürün gelecek nesillere aktarılmasında en önemli aracı kabul edilen dilin parçası olan deyimlere, atasözlerine, mecazi ifadeler ve özdeyişlere daha fazla yer vermeli, çocukların kelime hazinelerini geliştirecek ve onlara okuma alışkanlığı kazandıracak okuma metinlerine daha çok yer vermelidir.

6. Öğrencilerin dini doğru kaynaklardan öğrenmesi için ders kitaplarına dini doğru tanımlayan, din büyüklerini tanıtıp, sevdirecek okuma parçaları daha fazla yer verilmelidir.

7. Yakın tarih ve şahsiyetlerimize yer verildiği gibi tüm tarihimiz ile ilgili örneklerin çoğaltılması, tüm tarihi şahsiyetlerimizle ilgili örneklerin artırılması, destanlarımıza ve kahramanlık hikayelerimize yer veren okuma metinlerinin çoğaltılması, tarihi yer ve mekanların resimlerine daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

8. Toplumun devamlılığını sağlayan, toplumun temel taşı ailenin Türk milleti için önemi oldukça fazladır. Ancak kitaplarda yeteri kadar olmayan aile yapımız ve akrabalık ilişkilerimizle ilgili örneklerin yer aldığı okuma metinleri

arttırılmalı, Türk toplumunun aile yapısını ve akrabalık ilişkilerini aktaracak piyes, skeç ve tiyatro eserlerine yer verilmelidir.

9. Sanatın tüm dallarına aynı ilgi ve alaka gösterilmeli; resim, heykel, süsleme sanatları ve özellikle seyirlik oyunlarımızla ilgili örnek okuma metinlerine yer verilmelidir. Edebi metinlerin ve edebi şahsiyetlerimize daha fazla yer ayrılmalı, sanatımızı ve sanatçılarımızı tanıtıcı etkinliklere ve görsellere yer verilmelidir.

10. Vatan bilincini ve vatan sevgisini arttıracak, bu konuda ki fedakarlıkları ve kahramanlıkları örnekleyecek okuma parçalarının sayısı çoğaltılmalı, vatan bilincini sağlayıcı resimlere ve kısa filmlere yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Ağca, H. (1993). *Ailede Eğitim*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Akarsu, B. (1998). *Dil Kültür Bağlantısı*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi
- Aksan, D. (2005). *Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ö.A. (1984). *Atasözleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksoy, Ö.A. (1988).“Atasözleri, Deyimler”. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten-1962*, Ankara: TDK Yay., 131-166.
- Alkayış, M.F. (2004). Türkçeyi İyi Bilmeyen ya da Yeni Öğrenen Bireylerin Mecazlar Konusunda Karşılaştıkları Güçlükler. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya, 172-176.
- Altunel, İ. (1991). Millî Birlik Açısından Kültür Değerlerimiz. *Türk Kültürü*, 342, 504-604.
- Aral, D. (2008). *Millî Eğitim Bakanlığının Hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Aşkun, C. İ. (1990). Kültürel İletişim Politikası. 2. *Milli Kültür Şurası Bildirileri*, (5-8 Aralık 1989),Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı,1, 29-34.
- BASAGM (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Kurumu) (1997). *21.Yüzyıl Eşiğinde Örf ve Adetlerimiz (Türk Töresi)*. Erişim: 30.03.2014, <http://yeniailetoplum.aile.gov.tr/>.
- Belet, D. ve Deveci, H. (2008). Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi. *VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildirileri, 2-4 Mayıs 2008*, Ankara: Nobel Yay., 765-773.
- Bolay, S. H. (1980). Türk İnsanın ve Cemiyetinin Teşekkülünde Dinin Rolü. *Milli Eğitim Ve Kültür*, 1(1).

Bolat, B. (2007). *Mustafa Kutlu'nun Hikayelerindeki Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Unsurlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Bozkurt, F. (1995). *Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Budak, Ş. (2003). Atatürk'ün Eğitim Felsefesi ve Geliştirdiği Eğitim Sisteminin Değiştirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*.160, 16-17.

Cunbur, M. ve Parlatur, İ. (1990). Edebiyat. *Millî Kültür Unsurlarımız Üzerinde Genel Görüşler*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Çavdarıcı, M. (2002). Türkiye'de Sosyal Değerlerin Aşınması ve Kültür Sömürgeciliği. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Çolak, S. (2008). *Türk Milli Kültür Unsurları ve Yozlaşma*. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Doğan, L. (2001). Türk Dünyası Atasözler. *Türk Kültürü*, 39(458), 326-340.

Dönmezer, S. (1994). *Toplumbilim*. İstanbul: Beta Basım Yayın.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) (1995). *Dünyada Küreselleşme ve Bölgesel Bütünleşmeler*. Ankara: DPT Yayınları 2375, 440.

Düzgün, D. (2000). Osmanlı Döneminde Geleneksel Türk Tiyatrosunun Genel Görünümü. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 14, 63-69.

Emil, B. (1990). Türk Kültürünün Dil ve Kaynakları Meselesi. 2. *Milli Kültür Şurası Bildirileri, 5-8 Aralık 1989*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı,1 ,119-125.

Erdem, H. (2003). *Ahlak Felsefesi*. Konya: Hü-er Yayınları.

Erdentuğ, N. (1977). Türk Kültürü ve Milli Değerlerimiz. *Mili Kültür*,1(2).

Erdil, K. (1991). *Aile Okulu*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 57.

Ergin, M. (1999). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.

Erkal, M. E. (2000). *İktisadi Kalkınmanın Kültür Temelleri*. İstanbul: Der Yayıncılık.

Gökalp, Z. (2005). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Akvaryum Yayınevi.

Gökçe, G. (1990). Kültür ve Çeşitli Boyutları. 2. *Milli Kültür Şurası Bildirileri*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, (1), 159-162.

Gökdayı, H. (2008). Türkçede Kalıp Sözler. *Ahmet Yesevi Üniversitesi, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 44, 89-110.

Gökmen, E. (2011). Osmanlı Taşrasında Lakaplar (Demirci Kazası Örneği). *Türk Yurdu*, 192 (162-169).

Gözler, F. (1991). *Türkçe Deyimler Türkçe ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Gülensoy, B. (2000). Türk Minyatür Sanatı Üzerine, *Türk Kültürü*, 451, 693-696.

Güler, S. (2008). Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları. Cognitive Approaches to the Concept of Food in the Mediterranean. Girne Amerikan Üniversitesi, Girne, KKTC, 7-8 Mayıs.

Gündüz, M. (2005). *Ahlak Sosyolojisi*. Ankara : Anı Yayıncılık.

Güney, A. (2002). *Türk Siyasal Kültüründe Devlet Anlayışı*. Yüksel Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Güngör, E. (1995). *Dünden Bugünden Tarih-Kültür-Milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Güngör, E. (1997). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Güngör, E. (1999). *Türk Kültürü ve Milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Güvenç, B. (2004). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Güvenç, B. (1970). *Kültür Kuramında Bütüncülük Sorunu Üzerine Bir Deneme*. Ankara: Hacettepe Basımevi.

Güzel, A. (1985). Türk-İslam Edebiyatının Orjinalitesi ve Zenginliği (Dini Tasavvufi Halk Edebiyatı). *Milli Kültür ve Gençlik Sempozyumu*, Ankara: Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları.

Hatiboğlu, V. (1971). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara: TDK Yay.

İlhan, S. (1990). Askerlik. *Milli Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel Görüşler*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

İnanç, B.Y. (2004). *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Adana: Nobel Kitabevi.

Kafesoğlu, İ. (1985). *Türk-İslam Sentezi*, İstanbul: Aydınlar Ocağı Yayını.

Kafesoğlu, İ. (1995). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Kan, M.O. (2010). *Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Kültür Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Kaplan, M. (1976). *Kültür ve Kültürü Meydana Getiren Unsurlar. Türk Kültür ve Medeniyeti (Makaleler)*, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları, Sevinç Matbaası, 1.

Kaplan, M. (1987). *Türk Milletinin Kültürel Değerleri*, Ankara: TKTB Yayınları.

Kaplan, M. (2004). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Karahan, A. (2006). Memlük- Kıpçak Türkçesi Söz Varlığı: Yansıma Fiiller Üzerine Bir İnceleme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 20, 104-125.

Karahüseyinoğlu, M.F. (2007). *Küreselleşme ve Geleneksel Türk Sporları*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Karataş, İ. (2002). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programında Vatandaşlık Eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kazmaz, S. (1997). *Atatürk'ün İstedığı Medeniyetin Işıkları*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay., 27.

Kocatürk, U. (1999). *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Kolaç, E. (2009). Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma, Bilinç ve Duyarlılık Oluşturmada Türkçe Eğitiminin Önemi. *Millî Folklor*, 21(82),19-31.

Köseminal, N.Ş. (1993). *Sosyoloji Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kösoğlu, N. (2002). *Küreselleşme ve Milli Hayat*. İstanbul: Ötüken Nesriyat.

Matan, M. (2004). *İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kültür Öğeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2011). *İlköğretim 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Bilim ve Kültür Yayınları.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2005). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-5. Sınıflar)*. Erişim: 24.06.2014, <http://ttkb.meb.gov.tr/program>.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2005). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)*. Erişim: 30.06.2014, <http://ttkb.meb.gov.tr/program>.

Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 64-73.

Memiş, E. (2003). *Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Çizgi Kitabevi.

Niyazi, M. (1996). *Türk Devlet Felsefesi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Nirun, N. ve Özönder M.C. (1990). Türk Sosyo-Kültür Yapısı İçinde Adetler, Örfler, Görenekler, Gelenekler. *Milli Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel*

Görüşler. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Niyazi, M. (2000). *Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği*. İstanbul: Ötügen Neşriyat, Kültür Serisi: 180.

Okay, O. (1990). *Edebiyat ve Sanat Yazıları*. İstanbul: Dergah Yayınları.

Ozankaya, Ö. (1989). Ulusal Bayramların Toplumsal İşlevleri Açısından 30 Ağustos Zafer Bayramı. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü , *Atatürk Yolu Dergisi*,4.

Özakupınar, Y. (1999). *İslâm Medeniyeti ve Türk Kültürü*. İstanbul: Ötügen Neşriyat, Kültür Serisi:162.

Özbay, M. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi. *Türk Dili*, 602, 112- 120.

Özbay, M. (2004). *Türkçe Öğretimi Yazıları*. Ankara: Öncü Kitap.

Özbay, M. (2005). Türkçe Eğitimi Bölümleri İçin Lisans Programı Önerisi, *Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu 22–24 Eylül 2005*, (Hazırlayan: Murat Özbay), Ankara.

Özbay, M. (2008). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. Ankara: Öncü Basımevi.

Özbay,M. Ve Tayşi,E.K. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi. *Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1),21-31.

Özbek, M. A. (1990). Milli Kültürümüz İçinde Türk Halk Müziği, *Milli Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel Görüşler*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Özyılmaz, H., Aluçlu, İ. ve Akın, C.T. (2014). Mutfak Kültürünün Geleneksel Diyarbakır Sosyal ve Mekansal Yansımaları. *Milli Foklor*, 26,138-153.

Sayılı, A. (1990). Atatürk ve Milli Kültürümüz. *Erdem Dergisi*, 6(17), 325-349.

Selçuk, A. (2005). Kültürlerarası İletişim Açısından Gündelik İletişim Davranışları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 1-17.

Sezer, Ö. (2005). *İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sinan, A.T. (2006). Ana Dili Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 75-78.

Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (5), 763-779.

Şentürk, N. (2001). *Türkçe Dil Bilgisi 6-7-8*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Temizyürek, F. (2001). Yabancı Dille Eğitimin Sakıncaları Üzerine. *Türk Yurdu*, 21,162-163.

Tezcan, M. (2000). *Türk Ailesi Antropolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Tezcan, M. (1981). Türklerde Yeme İçme Alışkanlıkları ve Buna İlişkin Davranış Kalıpları. *Türk Mutfağı Sempozyumu Bildirileri*, Ankara.

Timurtaş, F. K. (1980). Dil Meselesi, *Milli Eğitim ve Kültür*, 2(8), 35-46.

Toner, S. (1990). Mimarlığın Türk Kültüründeki Yeri ve Koruma Olgusunun Önemi. *Milli Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel Görüşler*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Topçu, Ü.B. (2012). *Mehmet Kaplan ve Anadoluculuk Hareketi*. Erişim: 10.04.2014, <http://www.turkishstudies.net>.

Tural, S. (1992). *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*. Ankara: Ecdad Yayınları.

Turan, Ş. (1990). *Türk Kültür Tarihi*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Turhan, M. (2002). *Kültür Değişmeleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.

TDK (Türk Dil Kurumu) (2014). *Türkçe Sözlük*. Erişim:27.02.2014, <http://www.tdk.gov.tr>.

Türkmen M., İmamoğlu O., Türkmen L. (2005). Dünden Bugüne Kız ve Kelin Kovu Oyunu. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(49-57).

Türkoğlu, S. (2002), *Tarih Boyunca Anadolu'da Giyim Kuşam*, İstanbul.

Uyar, Y. (2007). *Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uygur, N. (2006). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Uysal, E.A. ve Günay, U. (1990). Bir Kültür Unsuru Olarak Folklor Konusunda Bazı Genel Bilgiler. *Milli Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel Görüşler*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Ülkü, V. (2005). Cumhuriyetten Günümüze Türk Dilinin Dünyü, Bugünü ve Geleceği ,*V. Türk Kültürü Kongresi*, 17-22 Aralık 2002, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Ültanır, G. (2003). Eğitim ve Kültür İlişkisi-Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, (3), 291-309.

Ünalın, Ş. (2005). *Dil ve Kültür*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Vural, M. (2008), *İlköğretim Okulu Ders Programları ve Öğretim Kılavuzları (1-5.Sınıflar)*. Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.

Yamakoğlu, C. (1999). Kültür Unsurları. *Üçüncü Uluslar arası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, 25-29 Eylül 1993, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay., (1), 103-132.

Yastı, M. (2007). Türkçe Deyimlerde Geçen İkilemelerin Ses ve Şekil Özellikleri. Selçuk Üniversitesi, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 51-87.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008) . *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yiyin, A. (2009). *Türk Kültüründe Asker Ocağı Etrafında Oluşan Halk Bilimi ve Halk Edebiyatı Ürünleri Üzerinde Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Yücel, Y. ve Bahaeddin, Y. (1990). Tarih ve Kültür. *Millî Kültür Unsurlarımız Üzerinde Genel Görüşler*, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.